ئەو سەرچاوانەی کە سوودیان لێوە وەرگیراوە:

١- ایران از اغاز تا اسلام - گیرشمن، ترجمە محمد معین - تهران ١٣٥٤.
٢- فرهنگ پهلوی - دکتر فرەوشی - تهران.
٣- گاتاها، پور داود - تهران ١٣٥٤.
٤- ترجمە فروردین یشت اوستا، عمادالدین دوڵتشاهی - ئەمەریکا.
٥- ویسپرد - پور داود، بهرام فرەوشی. تهران ١٣٤٣.
٦- زمانی ئاڤێستا - سۆکولۆف - وەرگێڕانی: هەورامانی.
٧- مژدەها ڕۆژ - (و - انورمایی) شێخ حەسەنی داسنەیی - ٧٤٢هـ-١٢٤٦م.
٨- زرتشت و مزدیسناو حکومت - جلال الدین اشتیانی -١٣٧٤.
٩- دیوانی جزیری - هەژار - تهران ١٣٦١.
١٠- تاریخ اتورپاتکان - پروفسور اقرار علی اف - تهران ١٣٨٧.
١١- دیوانی ڕەنجوریی -م. قەرەداغی. بەغداد - ١٩٨٣ز.
١٢- مێژووی هەورامان - هەورامانی ١٣٨٠ تهران.
١٣- رموزهای یارسان - سید قاسم افزلی ٢- کرمانشان.
١٤- دەفتەری دیوانە گەورە - وتارەکانی شێخ سەهاک (دەستنووسی خۆمە).
١٥- دەفتەری نەورۆز (دەستنووسێ لای خۆمە).
١٦- گوڵزاری هەورامان - هەورامانی - دەستنووسە و ئامادەی چاپە.
١٧- (روضة الصفا) میرزا ئۆلقادری پاوەیی - دەستنووسە و ئامادەی چاپە.
١٨- دیوانی ئەحمەدی ناڵبەند - چاپی - خەبات - دهۆک - ١٩٩٨.
١٩- سەرچاوەی ئەوروپایی کە ناویان لە ناوەرۆکدا هاتووە تەنانەت بۆ ئەگەر سوودی وشەیەکیش وەرگیرا بێ.

سەرچاوە بێگانەکان:

Alist of references:

1- K. geldner, awestaliteratur, grlph, bd - 11, Strassburg 1896 - 1904.
2- H. Reichel, awestisrhes elementarbuch, heidelberg, 1909.
3- H. Reichel, iranisch, grundriss der indogermanischen sprachen und altertumskunde, 11, db - 4, 2. hlfte, s. 1. 84, berlin - leipzig, 1927.
4- Gmorgenstierne, orthography amd sound - system of the aresta, NTS, x 11, 1942, p.p. 30 - 82.

5- F. Wolff, Awesta, die heiligen Buch der Persen, untersetzt auf der Grundlage, von Ch. Barfholomaeis alt- iranischen Worter buch, Strassburg 1910.
6- M. Smith, Studies in the Syntax of the Gathas of Zarathu - stra together with test, Translation and Notesm philadelphia, 1929.
7- Bode, songs of Zarathustra, the Gatha, translted, from the avesta, Londen, 1953.
8- W. Hinz, Zarathustra, Stuttgart, 1961.
9- H. Humbach, Die Gathas des Zarathustra, Bd - I, II; Heidelberg 1959.
10- The Avesta Lanbuage, S, N. Sokolov. Moscow 1967.

ڤاچواتێ (وشەیەک):

پاسە شایستەن، یان ڕەواتەر پاسنەن، کە مرۆ یا بەتایبەتیی، ئەگەر مرۆیێ، ڕەوشەنویر بۆ، هەمیشە دەستێ بەسینەوە گێرۆ، پەی ئادۆسا، ئائەشناسیا، پەی ئا قەوم و خوێش و کەسوکاریە کە دەس و دڵسۆزیی و کاری یاردەکاریی، جە دەم و وەختەنە، درێژ مەکەرانێ، گوایا پێسە پەنە - زانای و پێسە ئەرک و سەرشانەی! پەوچی منیچ ئەچێگەنە مشیۆ بواچوو: سوپاسی فرە و بێ پایان پێشکەش وروِیا - خانمێ و کاک ڕەحمان پیریی مەکەروو، چونکە بێ پەروا ماوێوە فرە جە وەخت گرانبەها و پشوو دایۆ وێشا، ڕاو پیت - ئەرەوستەی ئی بەرهەمیمەنە (بەراوردی نێوان زمانی کوردیی و ئاڤێستا) بەخەرج دا و منیچ هەرچی سەرە ماوەرووبەروو، هیچ چێویێ چانەمە نییا، کە تاوۆ ئی قەرزیە بوجارۆوە (بویارۆوە) پەوچی داواکارنا، کە دۆست و دەستەبرا و قەوم و کەسوکاریی ئەپێسنە وێنەشا، هەر فرە و فرەتەر بۆ و هەمیشە سەرفەرازێ باو دووریێ جە ناوەشی و تەنگانەی با.

M. A. Hawramany
Reutlingen, Deutschland
17.06.03

گوڵزاری هەورامان

ئەدەبیات

بەشی یەکەم

ڕێڕەوی دینی لەناو هەورامییەکان و جافەکاندا
(ڕەوەزەتوسسەفا)
– ڕێڕەوی دینی لەناو کوردەکانی کاکەیی ناوچەکانی هەوراماندا (ئیقرار).
(میرزا ئۆلقادری پاوەیی و خان ئەڵماس)

گوڵزاری هەورامان

پێش ساڵەکانی نەوەد، یان بەدرێژایی ساڵەکانی هەشتا، من خۆم ئامادە کردبوو، کە بەرەو ئێران، بۆ دیتنی هەورامانی ئێران بڕۆم، بەڵام، لەبەر بەرپابوونی ناکۆکی نێوان ڕژێمی عێراق و ئێران، نەمتوانی فیزە بەدەست بهێنم و منیش، هەر بەو خەیاڵ پلاوەوە خەوم دەدیی و تاوەکو سەرەتای نەوەتەکان و هاتنە دیی خەوەکەم، کە بەشێوەیەکی زۆرەملیی، بەرەو ئێران، پاڵ پێوەنرام.

ئەگەر بەدەستی خۆم بوایێ، لەم کاتە زۆرەملیمە دا، بەرەو ئێران نەدەڕۆیشتم، لەگەڵ ئەوەشدا، چونکە ئەوە لە بەرچاو بوو، کە بەهەورامانی ئەوێدا، لەوانەیە بتوانم بگەڕێم، ناو بەناو ڕۆشناییەکی خۆشیی زووخاوی دەروونمی پاڵفتە دەکرد و گێجاوڵەی خۆشیی دەجوویە، ژووری تاریکی دڵمەوە و زۆر نەبێ کەم ڕۆشنی دەکردەوە.

بەڵێ، هەرچی چۆنێ بێ. پاش چەند ڕۆژێ گەیشتمە پاوە (ئەم بەسەرهاتەم لە مێژووی هەورامانـدا، بەدرێژیی باس کراوە) پاش چەند ڕۆژێک و شارەزابوونی دڵ و دەروونی خزمانی ئەوێ، گەیشتمە ئەو باوەڕەی، کە ئەگەر من لەو لێقەومانەی خۆم کەمتر بیر بکەمەوە، گۆڕەپانی پشکنین و توێژینەوە و کۆکردنەوە بگرمە بەر بەتایبەتی، بۆ من، ئا لەوێدا دەرگای گەڕان وازە و زۆر نەبێ کەم زۆرم بەسەر هەندێ لایەنی ڕۆشنبیریی کەلەپوورییدا دەشکێ و بۆیە دەبێ ئەو هەلە لە دەستم دەرنەچێ و تەواوی توانایی خۆم لەو ڕووەوە خەرج بکەم.

لە ڕوانگەی کۆکردنەوەوە، من بەختێکی ڕۆشنم هەبوو، بەوەی کە ئەو گەڕانەی من بەهەورامانـدا بەتایبەتی و بەکوردستانی ڕۆژهەڵاتدا بەگشتیی، بەرهەمێکی زۆری بەخۆیەوە دیی و دەبێ ئەوەش بوترێ و ناشچێتە دڵمەوە، کە یەکێک بووبێ لەو ڕووەوە، درێخی لە من کردبێ، یان شتێکی لە من هەشار دابێ.

بەهەرحاڵ، با درێژەی نەدەینێ، لەم گۆڕەپانەدا، لە جۆری ڕەنگامەکانیدا، ئەتوانم بێژم، ئەگەر هەر تەنیا گوڵبژێرکردن بگرێتەوە، ئەوەندە بەدەستەوە هەیە، کە لە قاڵبی ڤۆلیۆمی گەورەدا، چەندانێ بخرێتە بەردەم خوێنەر، ئەگەر دەسەڵاتی پارەوپوول (دارایی)، بەسەر ئەوەدا بشکێ بگەیەنرێنە چاپ. ئا ئەمەی ئێرە، هەروەک، وتمان گوڵبژێرێکە، لە هەر گوڵزارێکدا و کە بەپێی ڕوانگەی ناسینی ناوەڕۆکەکەی، ناومان لێ ناوە و لەوانەشە، هەریەکە لەم گوڵزارانە، پتر لە مەبەستێکی ژیانی مرۆڤایەتی و کۆمەڵایەتییەکەی،

بگەیەنێ و ئەو بۆچوونانەش دەکەوێتە ئەستۆی خوێنەری ئەمڕۆ و دواڕۆژ.

ئەم گوڵاڵانەی، کە لەم باخچە دەست هەڵبژێراوەدا، بەرچاو دەکەون، هەندێکی زۆر کەمن و بەتەمـای ئەوەم، یان ئاواتەخوازم، کە بەچاپ بگەیەنرێن و چونکە ئەم بەرهەمە کەلەپوورییەی، کە هەیە، جگە لەوەی دەوڵەمەندیی ڕۆشنبیریی کوردیی پەرەتر پێ دەدات، کەرەسەیەکی فراوان و ڕەسەن، دەخاتە مەیدانی زمانناسییەوە. ڕێگا ئاسانتر دەکات بۆ بەتەواویی ناسینی زمانی کوردیی.

من بۆیە نامەوێ، پتر لێکدانەوە، بەتێکستەکان بدەم، بەمەبەستی ئەوە، کە خوێنەری کورد دەبێ، بەشێوەکانی زمانی کوردیی شارەزایی پەیدا بکات و تاکو ڕچەڵەکی مێژوویی هەنگاوەکانی زمانی کوردیی بتر بۆ ڕۆشن بێتەوە.

هەورامانی

٢٠٠٢/٨/٢٣

سلێمانی

میرزا ئۆلقادری پاوەیی

پێشەکی:

ئەمە، بۆ جاری دووەمە، کە دیوانی میرزا ئۆلقادری پاوەیی، چاپ دەکرێ و جاری یەکەمیان، لە لایەن، محەمەدئەمین هەورامانییەوە بووە، کاتێ، کە لە بەغدادا بووە و ئەمەش، یەکەمجار بووە، کە بەرهەمی میرزا ئۆلقادری پاوەیی، دەکەوێتە، بەردەستی خوێنەوارانی کوردیی عیراقەوە و هی ئێرانیشەوە، ئەگەرچی، لەوەو پێشتر، ناو بەناو، بەشێوەیەکی پچرپچڕ ڕۆژنامەی کوردستان، کە لە تاراندا، دەردەچوو، لە لایەن د. سدیق موفتی زادەوە، بڵاو دەکرایەوە.

ئەم بەرهەمە، زۆربەی زۆری بەرهەمە هۆنراوەییەکان و هەڵبەستەکانی میرزا ئۆلقادری پاوەیی تیادا، کۆبووبوویەوە، جگە لە هەندێ بەرهەمی بچکۆلەی، کە وەک پارچە هۆنراوەی بچکۆلە نەبێ! بەرهەمی، کوللە و ئاینەمەل و سەما و زەمینیشی تیادا بوو، کە بەڕێز عیزەدین، لە بەرهەمی فەقێ قادری هەمەوەندی، کە لە لایەن، مامۆستا مەلا کەریمەوە، لە عیراقدا، لە چاپ درابوو، بەهی یەکێکی دیکەی (فەقێ ڕەشید ناوێ) لە قەڵەم داوە!

بەرهەمی (رەوزەتولسەفا)شی، هەر بەناو هەبوو، بەڵام ڕەنگی بەرچاو نەدەکەوت!!

بۆ جاری دووەم، لە لایەن دەستەی ئەنجوومەنی پاوەوە، دیوانی میرزا ئۆلقادری، لە چاپ درا و ئەم جارەشی، جگە لە هەندێ پارچە هۆنراوەی کورت نەبێ، چی دیکەی بۆ نەخرایە سەر ئەوەی یەکەم، کە لە عیراقدا، لە چاپ درا!

پتر، لەوەش، کە سەرەڕای ئەوە، ناوی چاپی یەکەمی بەرهەمی بەغدای نەبرابوو، زۆربەی زۆری لێکۆڵینەوەکەی، کە لەوەی یەکەمەوە، بەبێ دەستکاری کردن، بۆ ناوی چاپەکەی خۆیان، گوێزرابوویەوە!

ئەگەرچی، هەندێ پارچە شیعری، زۆر بەهاداری هەن و دەستی دەستەی ئەنجومەنی ئەدیبانی پاوە، کەوتووە، بەڵام هەر لەبەر ئەوەی بۆنی دژوێن فرۆشییان، پێوەیە، بڵاویان نەکردنەوە!

رەوزەتولسەفا:

بەم ناوونیشانەوە، میرزا ئۆلقادری پاوەیی، نزیکەی چوار هەزار و نیوێ دێرە هەڵبەستی، ترنجاندووەتە یەکتریی و بەچەند بەشێکەوە، گوایا، بۆ ئاسانی و دۆزینەوە و بەسەرکردنەوەی باسە جۆربەجۆرەکانی ناویی، دابەش کردووە و ئەوەش، کە دەبێ بوترێ، میرزا ئۆلقادری پاوەیی، ئەم بەرهەمەی، لە (رەوزەتولئەحباب)ەوە – (هەروەک خۆی بۆ چەند جارێ، ناوی دەهێنێ و پاتی دەکاتەوە) وەریگێڕاوە، لەبەر ئەوە، هەندێ لە هۆنراوەکانی، یاخود هەندێ لە دێڕەکانی، لاوازییان، پێوە دیارییە، بەتایبەتی، لە وەزن (کێشە) و قافیە (سەرەوا)دا. بەهەرحاڵ، بەرهەمەکە زۆر شایەنی ئەوەیە، کە بکەوێتە، بەرچاو و وەک کەلەپوورێک و سامانێکی ئەدەبی کوردیی دینی و بپارێزرێ!

رەوزەتولسەفا، پێکهاتووە، لە چەند بەشێکی سەرەکیی و وا ئێمەیش هەندێ لەو بەشانە، دەخەینە ڕوو. بەو مەبەستەی، کە تێگەیشتنی ئاسانتر بێ!

– بەشی پێشەکیی:

ئەم بەشەی، دەستپێکردنە و دەیەوێ، ڕێگا بۆ دەستپێکردنی بەرهەمەکەی، پاک بکاتەوە و ئامادەی بکات.

ئەم بەشەی، بەناوی خواوە دەستپێکردووە و بەوەش سەرەتاکەی داداوە، کە خوای گەورە و مەزن، خاوەنی هەموو هەن ونییەیەکە و خاوەنی تەوانایە و هەرچی، شتێ، ڕووەکێ، گیانداری، هەر لە مرۆڤەوە، تاوەکو بچووکترینیان لە ناو دوێ توێی دنیادا، هەیە، ئەو دروستی کردووە و خاوەنی دنیا و دین و بەهەشت و جەهەننەمە و خاوەنی سەما و زەمینە و نەمرە و لە کەس نەبووە و کەسیش لێ نەبووە و لێی نابێ و خۆشەویستترین کەسی لە دنیادا، پێغەمبەرە! لەم ڕووەوە و لەم دەرفەتەدا، دەبێ ئەوە بوترێ، کە هۆنراوە دژمانەکانی، لە ڕووی هونەرییەوە، لەوانی دیکەی بەهێزترن، ئەگەرهاتوو لەم ڕیزەدا، بەشە دڵدارییەکانیمان، سەرژمێر نەکردن!

پێش ئەوەی، کە ئەم دەرفەتە بەجێ بهێڵین، دەبێ بڵێین، کە هۆنراوە دژوێنەکانی، لە پلەیەکی بەرز دان و دوا بەدوای ئەوانەی شێخ ڕەزای تاڵەبانی، جێگای خۆیان دەکەنەوە!

ئێمە، کە چووینە پاوە، دیسان، سەرجەمی بەرهەمەکانی، میرزا ئۆلقادری پاوەییمان کۆکردنەوە و لە پاش بەراووردکردنیان، لەگەڵ چاپی یەکەم و دووەمی دیوانی میرزا ئۆلقادردا، بۆمان دەرکەوت، کە بەرهەمەکانی میرزا ئۆلقادر، پێویستییان، بەوە هەیە، کە

سەرلەنوێ، لە چاپ بدرێنەوە و ئەمەش، ئەرکی سەرشانی ئەنجومەنی یەکیەتی نووسەرانی پاوەیە.

من، کە، (ڕەوزەتولسەفا)ی میرزا ئۆلقادرم، خوێندەوە، تەماشام کرد، کە کارێکی سەردەمی پیریی میرزا ئۆلقادری پاوەییيە و جۆرێکە لە گەڕانەوە، شتێکی بەسوودیشە، بۆ سۆفیەکان و دەروێشەکان، بەتایبەتی، ئەو دەستە و کۆمەڵەی، کە هەمیشە و لە هەموو کەسێکی دیکە، خۆیان بەستووە، بەشێخ و سەرکردەی دینییەوە و لە دەریای پان و بەرینی خەون و خەیاڵ و بینینی جۆراوجۆر و ڕەنگامەدا، (خۆیان)، مەلەوانی دەکەن و ئاگاداری هیچ جۆرە دەستوورێکی ڕاستەقینەی ئیسلامی نین، کە ئەویش، قورئانی پیرۆزە!

شایانی باسە، ئەم بەرهەمەی، کە بەناوی (ڕەوزەتولسەفا)وەیە، پتر لە چوار هەزار نیوێ، دێڕە هەڵبەستە و ئەگەرچی زۆربەی زۆری وشەکانی عارەبین و ئەو عارەبیانەی، کە لە ناو پیاو دینییەکاندا، باو و برەویان هەیە، کەفەسەرە، بەوشەی جۆراوجۆری کوردییەوە، کە لە توانایاندا، فەرهەنگی کوردیی دەوڵەمەند بکەن!

م. هەورامانی
کوردستان (سنە)
خانەقای، حیسامییە
١٩٩٣/٤/١

میرزا ئۆلقادری پاوەیی:

هەورامانی

پێشەکی:

میرزا ئۆلقادری پاوەیی، یەکێکە لەو شاعیرانە ناوچەی پاوە، کە شیعرەکانی وەک وێردی سەرزمان، بەسەر زمانانی زۆری خەڵکی پاوە و ناوچەکانی جوانڕۆوە، دەوترێنەوە و هەندێ جاریش، بەوێنە، یاخود وەک پاڵپشتێ بۆ ڕاستیی و جوانی و پاراویی، ناو بەناو دەخرێنە، بازاڕی دەمەتەقێی ڕەوانی و زمان پاراوییەوە.

سەیر، ئەوەیە، کە ئەو کەسانەی، سا، زۆر نەبێ کەم، شیعری میرزا ئۆلقادری پاوەییيەیان، لەبەر کردووە و بەوێنەی جوانی و شیرینی و ڕەوانی و ڕازاوەیی و دەوڵەمەندیی، دەیخەمە ڕوو، بە(مەرحووم میرزا ئۆلقادری پاوەیی دەفەرمێ)، دەستی پێ دەکەن! بەهەرحاڵ، لە شاری پاوە و ناوچەکانی دەوروبەریی و ناوچەکانی جوانڕۆدا، میرزا ئۆلقادری پاوەیی، پاش مەولەوی تاوگۆزیی، لە مەیدانی شیعردا، جێگایەکی بەرێزی داگیر کردووە! لەگەڵ ئەوەشدا، ڕەخنەیان لێ دەگیرێ لەوەیدا، کە تا ئەمڕۆ، نەیانتوانیوە، شەقامێ، یان مزگەوتێ، یان مەیدانێ، یان قوتابخانەیەک، لە پاوەدا، بەناوی میرزا ئۆلقادری پاوەییيەوە، ناو بنێن!

بەهەرحاڵ، میرزا ئۆلقادر، کوڕی میرزا محەمەدە و ئەویش کوڕی کوێخا جەعفەرە و ئەویش، کوڕی میرزا ڕەسووڵە و ئەویش کوڕی میرزا تایرە و ئەویش کوڕی میرزا حەبیبوڵڵایە و ئەویش کوڕی میرزا فەتحوڵڵایە و ئەویش کوڕی میرزا ئەحمەدە و کە بە(کابەڵەد) ناسراو بووە!

لە پاوەدا، خاوەنی باخ و باخات و زەویوزار بوون و جێگای ئەو باخ و باخاتەیان، حاڵی حازر پێی دەووترێ (دەدەی زەید) کە ئێستا گەڕەکێکە، لە شاری پاوە.

میرزا ئۆلقادر، کوڕی نەبووە و تەنها کچێکی هەبووە، کە ناوی (خاوەر) بووە.

میرزا ئۆلقادری پاوەیی، ئەگەر باب و باپیرانی دەوڵەمەند بووبن، بەڵام خۆی زۆر دەستکورت بووە و بەڕادەیەک، زۆربەی کاتی لە دیواخانەکانی بەگ و شێخەکاندا، بەسەر بردووە! ئەمەش، بووە، بەهۆی ئەوەوە، کە پارچە هەڵبەستی بۆنە (دەربار)ی هەبێ و بێ گومان، ئەمەش، ئەگەرچی بەهۆیەوە، توانیوبەتی، نەختێ لە ئێش و ئازاری ئەرکی ژیانی

کەم بکاتەوە، بەڵام لە لایەکی دیکەوە، ناو بەناو پێزی شیعرەکانی بەرەو کەمیی چوون، یان کەم گریک بوون چوون!

ئا، لێرەدا، پێویستە ئەوە بوترێ، کە شیوەنە هەڵبەستەکەی، کە بەبۆنەی کۆچی دوایی شێخ عومەری بیارە (شێخی زیائەدین)وە نووسیویەتی و شیوەنەکەی، کە بۆ کۆچی دوایی وەکیلی جوانڕۆ کردوویەتی، هونەری هەڵبەستییان، وەک هونەری هۆنراوەیی ئەوانی دیکە نییە!، یان، ناگەنە (پلە و ڕادە)ی، ئەوان! پیاچوونەوەیەک، بەبەرهەمەکانییا، وەهامان، بۆ دەردەخەن، کە بریتین لە چەند باسێک و چەند مەبەستێک و بەکورتیش، بۆمان هەیە، بەم جۆرەی خوارەوە، ناویان لێ بنێین:

– بەشێکیان پەیوەندییان، بەجوانیی سروشتی پاوەوە و ناوچەکانی هەورامانەوە و هەروەها، جوانی و شیرینی و ڕەنگینی و ئازایی و لێهاتوویی ئافرەتی هەورامانەوەیە؛ هەڵبەتە، ئەم بەشەش، بەشی جوانی و خامی و هەرزەیی خۆیشی تیایدا، لەگەڵ هەڵسوکەوتی دڵدارییدا، ڕەنگی داوەتەوە!.
– بەشێکی دیکەیان، بریتییە، لە دژوێن (جنێو) فرۆشیی، کە هێرشێکی زۆری بردووەتە، سەر هەندێ هۆز و هەڵسوکەوتیان و هەروەها، سەر شەخسێ کە بەناوی (سەعید ئاغە)ەوەیە و پەتپەتییەکی زۆری، بەدژوێن، پێ کردووە و لە دژوێنەکانیشدا، لە دەوری دەمپیسیدا، بەشی جوێن فرۆشی دیکەی زۆر کەم داوە!.
– بەشێکی دیکەشیان، بریتییە، لە هەڵبەستی بۆنە (دەربار)ی، کە پتر، بۆ مەبەستی پارە، پێکەوەی ناون و دەیەوێ، هەرچی چۆنێ ببێ بەراتێکی پێ وەربگرێ!.
– بەشێکی دیکەی دەبرێنە قالبێکی دینییەوە، بەڵام نەک، وەک ئەوانەی مەولەوی، بەڵکو، بەماندووبوونێکی زۆرەوە، لەگەڵ دەستکەوتی بایەخێکی کەمدا و کەمتر لەوانەی مەولەوی!.
– بەشێکیشی – باری سیاسی لە ناوەڕۆکەوە، گرتووە، ئەگەرچی وەک گەمە و گەف خۆیان بەدەستەوە، دەدەن!.

بەشێوەیەکی، ئاشکراتر، ئەگەرچی میرزا ئۆلقادری پاوەیی، لە پلە و پایەدا، لە لایەن خەڵکی پاوە و هەورامانی لهۆنی ئێرانەوە و خەڵکی ناوچەکانی جوانڕۆوە، خستوویانەتە، پاش پلە و پایەی مەولەوی، بەڵام بەپێی بۆچوونی من، زۆرتر لە دواوەیە و ئەمەش ئەوە ناگەیەنێ، کە من دەمەوێ، لە نرخی هۆنراوە و هەڵبەستە بۆنەییەکانی میرزا ئۆلقادری

پاوەیی کەم بکەمەوە، چونکە هیچ کەسێ، ناتوانێ، لە پلە و پایەی هیچ هونەرمەندێ، نە زیاد بکات و نە کەمی بکاتەوە، بەتایبەتی ئەگەر وێنە و نموونەی کارە هونەرمەندییەکە لە مەیداندا، هەبێ!

بەهەرحاڵ، میرزا ئۆلقادر، لە ناوچەکانی خۆیدا، پلە و پایەیەکی نرخداری هەیە و ناوجەرگەی دڵی، ئەو خەڵکەی گرتووە! تا، ئەمڕۆ، دووجار دیوانەکەی میرزا ئۆلقادری پاوەیی لە چاپ دراوە و جاری یەکەمیان لە لایەن (محەمەدئەمین هەورامانی)یەوە، لە عێراقدا، بووە و جاری دووەمیشیان، لە لایەن ئەنجومەنی ئەدیبانی شاری (پاوە)وە بووە!

چاپکردنی چاپی دووەم، یان، ڕاستتر، بابڵێین چاپ بوونی دیوانەکەی بۆ جاری دووەم، کە لە لایەن، هەروەک وتمان، ئەنجومەنی ئەدیبانی پاوەوە بووە، هەندێ پارچە شیعری بۆ زیاد کراوە، کە لەوەی یەکەمدا، دەست ناکەون و بەڵام، هەڵەیەکی ئەدەبیی زۆر گەورە، لەمەدا، کراوە و ئەویش، ئەوە بووە، کە دەبووایە ناوی ئەوەی پێشوو ببرابایە، کە وەک سەرچاوەیەک، ئەگەر هاتوو زانیمان، ئەو چاپکراوەی یەکەمیان لە بەردەستدا بووە و زۆربەی زۆری بیرەکان و لێکدراوەکان و بۆچوونەکانیشیان، بەبێ دەستکارییی کردن، لەوەی یەکەمەوە، وەرگرتووە! بەهەرحاڵ، ئەمە و ئەم جۆرە گلەیی کردنە، ئا لێرەدا، بەسە و مرۆڤیش بۆی هەیە، بچێتەوە، بەهەردووکیاندا، بەتایبەتی ڕووی لێکدانەوەکان و بیانخاتە، تای تەرازووی بەراوورد و سەنگ و کێشانەوە! لە لایەکی دیکەشەوە، دەبێ ئەوە بڵێین، کە ئەنجومەنی ئەدیبانی شاری پاوە، شایەنی ڕێزن و لە لایەن، منەوە، دەستیان بۆ بەسنگەوە گیراوە، چونکە توانیویانە، میرزا ئۆلقادری پاوەیی، بۆ جاری دووەم زیندوو بکەنەوە و پتر لەوەش، پیرۆزبایی، لەو کوردییەیان، دەبێ بکرێ، ئەگەر هاتوو زانیمان، کە ئەوان، لەوێدا، پەیڕەوییەکی تەواوی کوردیی ئەدەبییان، کردووە!

میرزا ئۆلقادری پاوەیی، هەروەک وتمان، دەبێ بەچەند پلەیەکی ژیاندا چووبێ و چوویشە و ئەوانیش؛ دەوری گەنجییەتی و ئەوجا، دەوری دڵداریی و پاشان، دەوری دەردیسەریی ژیان و ژیانی خێزان و دیواخان و دیواخانکردن و ڕووکردنە بەرات و ئەوجا، دەوری پیریەتی و بیرکردنەوە و بەرەو پاڕانەوە چوون!

بەرهەمەکانی، بەتایبەتی، هەندێ پارچەی هۆنراوەی هەن، کە کەوتوونەتە دوای هەوای خەیاڵ و جموجوڵی هەستی دەروونی، کە وەک (جامەدۆزان)یی، بۆ وێنە، ئاخ و زۆخ و دووکەڵ و دوو و دەروونی میرزا ئۆلقادر، لە بارەی بێ وەفایی دڵدارەوە، بۆ دەخاتە ڕوو، خۆ، پارچە هۆنراوەی (شەماڵ)ەکەیشی؛ ڕازاوەیی، ناوچەکانی هەورامانی کوردستانمان،

بەرەنگینی بۆ وێنە دەگرێ و وەک تابلۆی ڕەنگامە، دەیانخاتە بەر پەردەی ڤیدیۆ تێپی مێشک؛ بەسەر پاکی ڕەنگەکانی و دیمەنەکانییەوە! بەڵام، پارچە هەڵبەستی (کوللە و ئاینەمەل)، ئەگەرچی بەڕواڵەت، لە قاوغی (گاڵتە و گەف)دایە، بەڵام لە ڕاستیدا، جۆرە ڕەخنەیەکە، یاخود، جۆرە داواکردنێکە، بۆ بەربەستکردنی، ئەو جۆرە هێرشانەیە، کە بەو بۆنەیەوە، هەورامان، پێ شێل کراوە! واتە، خۆی لە خۆیدا، جۆرێکە لە (سیمبۆلیزم)، یاخود دەست کێشانە، بۆ ئەو جۆرە هەڵسوکەوتە ڕامیارییانە، کە زۆر نارەوان و لە هەردوو لاوە، جگە لە پێ شێل کردنی هەورامان و زیانبەخشین بەخەڵکەکەی، چی دیکە، لە ئارادا نییە و نەبووە و ناشبێ!

بەشی، پیادا، هەڵدان، یاخود شیوەن کردنی شێخی زیائەدین و (ئاسمان و زەمین) و (ڕەوزەتولسەفا)یشی، پیشاندانی تەمەنی پیرییە و، جۆرە بەرەو پەشیمان بوونەوەیەکە، لە کار و کردەوەی پێشووی، کە ڕووی ناوە و بەو مەبەستەی، کە چارەسەری نییە، جگە لەوەی کە دەبێ ڕێگای دین، بەو جۆرەی خۆی کە بۆی چووە، بۆی بچێ و بیگرێتە بەر!!

خۆ، بەشی، دژوێن فرۆشتنەکەی، کە ڕواڵەتی هونەرییان، زۆر پێوە دیارییە و بەجۆرێ، کە خەریکە نزیک بەشێخ ڕەزای تاڵەبانی بکاتەوە، بەتایبەتی لە جۆری ڕەنگ ڕشتنی تابلۆی جنێوەکانیدا و بێ گومانیش، ئەمەش دەوری هەرزەکاریی، یان، دەوری زۆرتینی تەنی، یاخود هونەریی بووە و بێ چەند و چوونی، زۆر لە پێشی پەشیمان بوونەوەی و گەڕانەوەی، کەوتووە!!

هەورامانی یەکی نەورۆز
پاوە

هەندێ بەرهەمی بڵاو نەکراوەی میرزا ئۆلقادری پاوەیی:

لەو دووجارە چاپبوونەی دیوانەکەیدا، جارێکیان لە عراقدا و ئەوی دووەمیشیان لە ئێراندا، نەتوانرا، سەرپاک و سەرجەمی بەرهەمە هۆنراوە و هەڵبەستەکانی، میرزا ئۆلقادری پاوەیی، بگرنە دوێ توێی خۆیان و بێ گومان، بۆ ئەوەش، هۆی زۆر و تەنگوچەڵەمە و کێشەی زۆر بەر ڕێی کۆکردنەوە و لێکۆڵینەوە و چاپکردنیان گرتووە.

لەوانەیە، هەندێ، لەو هۆیە گرینگانەش، ئەوە بووبن، کە لەو کاتی یەکەمەدا، هەر ئەوەندە، بەردەست کەوتە بوو بێ و بەڵام لە چاپکردنی دووەمدا، لەبەر زۆریی بەرهەمەکەی و زۆر نەشکان، بەسەر ساغکردنەوەیاندا و گرانی لە چاپدانی بەرهەمەکە بەسەرجەمیی و لەوانەشە، هەندێ شتیش هەبن، کە شایەنی (بەپێی بۆچوونی خاوەنی بەچاپ گەیەنەری دووەم)، بڵاوکردنەوە نەبن!

بەهەرحاڵ، ئەو بەرهەمانەی میرزا ئۆلقادری پاوەیی، کە تا ئەمڕۆ و لەو دووجار لە چاپدانەی دیوانەکەیدا، چاپ نەکراون و بڵاو نەبوونەتەوە، شایەنی ڕێز لێ گرتن، چە لە ڕووی، هونەرەوە و چە لە ڕووی ڕواڵەت و ناوەڕۆکەوە! چونکە، بەڕاستی ئەم جۆرە هەڵبەستانەی میرزا ئۆلقادر زۆرتر لە (دیو و دیمی) میرزا ئۆلقادری پاوەیی-ن، کە لەوانی دیکەیدا، بەرچاو نەکەوتن! بۆمان هەیە، کە ئەو بەرهەمانەی، کە تا ئێستە بڵاو نەکراونەتەوە و لە بەردەست دان، بەم جۆرەی خوارەوە، ناویان لێ بنێین:

١- بەشی نامەنووسین:

ئا لەم، جۆرانەدا، هەندێ نامە بۆ میرزا ئۆلقادری پاوەیی، لە لایەن شاعیرانی ئەو سەردەمەی خۆیەوە، بۆ نووسراوە و ئەمیش، هەروەک شێوەی ئەوان، بەهۆی نامەی شیعرییەوە، وەرامی داونەتەوە.

ئەو نامەیەی، کە زۆر شایانی باس بێ و بایەخی ناوهێنانی هەبێ و بەتەواوی لە دڵ و دەروونییەوە، هەڵقوڵا بێ، ئەوەیە، کە بۆ خاتو مینای خێزانی ناردووەتەوە، پاش ئەوەی، کە خێزانەکەی (خاتو مینا) بەهۆی نامەیەکەوە، کە بۆی ناردووە و (ئا لەو کاتەدا، لە دێی «گەرمەخانی» لە روانسەردا، لە لای سەردار رەشید و عەبباس خانی ئەردەڵانیدا بووە) و وەها دەردەکەوێ، کە لەوێ، زۆر ماوەتەوە و خاتو مینای خێزانیشی بێتاقەتی بووە و بۆیە، بەنامەیەک هەواڵی پرسیوە و ئەمیش بەم گفتوگۆیە شیرین و پاراوە، وەرامێکی ڕەنگینی، بەوێنەی (نامەی هۆنراوە) بۆ دەنێرێ!

نامەکەی بەم جۆرە دەست پێ دەکات:

«عەلەیکەالسلام، فریشتەی ئەنوەر
ڕەشتەی لیقای سەنع، حەیی تەوانگەر
وەش ئامای وەخەیر، هەر بەر گوزیدەم
ساقەدەم باوەر، وە بانی دیدەم
ئێران، تا تووران، دنیا، سەرانسەر
پایەندازت بۆ سەوڵی نازپەروەر
ئەستەمووڵ، پێشکەش نیم نیگای دیدەت
ئەسفەهان ئەبرۆی قەڵەم کەشیدەت
مووسڵ وە سەودای موژەی خەمیدەت
بەسرە، وە بینی دڵ پەسەندیدەت
حەلەب وە حەلقەی حەیی تار گێسووت
قەفقاز، وەقەد بەند، بایکتەر جە مووت
پاریس وە پرشەی پیشانی پاکت
خاوەر وە فیدای حوسنی رووناکت
شەرم وە شەرت و شۆن وەفای شەریفت
بەندی ئەو بەرزیی، بالای زەریفت
کشمیر وە گۆنای گوڵ غونچەی ڕەندت
کابل وە کالای، ئالای پەسەندت
شیراز، وە شوعلەی شەوقی شەمامەت
جام وە بۆی بخوور، عەبیری خامەت
کوردستان، وە گەرد تۆزی پالاکەت
کرماشان سەر گەرد بالای ئالاکەت
زەڕ نە زەڕ ئەفشان تەشریف ئاوەردەت
تاران، وە تاری، قار و تۆر کردەت
قەندەهار، وە قەندی غونچەی دهقانت
یەمەن، وە یەک حەرف، لەعلی یەمانت

خەتا وە خەندەی قەبلی سالانت
خوتەن وە توحفەی وردە خالانت
فەرهاد وە ڕەنجی زەریفی بافت
کرمان، وە گەرووی سوراحی سافت
هەفت ئەقلیم تەمام، نەونەمامی نۆ
نەدارۆن، قیمەت، ڕەبای، بالای تۆ
مودەی عومری وێم، هامسەران یاران
هەر ئارۆ، وە شاد، دنیام، و یاران
جە ماوەی قیبلەم سەلامش کەردەن
زیندەگیم جە حاڵ، مەردەنی و یەردەن
قادر وێنەی تەیری بێ وەرامەوە
تا مەحشەر بەندەن بەو سەلامەوە!

وەها دەگێڕنەوە، کە (جیهان ئارا خانم) دەیەوێ، سەری چەم و دۆڵی پاوە بدات و میرزا ئۆلقادری پاوەییشی، بەو بۆنەیەوە، پارچە هۆنراوەیەکی ڕێک و ڕەنگین دادەڕێژێ و ئا لەوێدا، یاریی بەوشەی جوان و جۆراوجۆر واتای کردووە و هونەرێکی جوان و هونەرمەندانەی هۆنەریی، ئا لەوێدا، پیشان، داوە. ئەمەش، لەوە دەکات، کە جیهان ئارا خانم، نامەی بۆ میرزای پاوەیی نووسیبێ بۆیە، ئەمیش، بەم جۆرە، باسی ئەو هاتنەی ئەوی بەو جۆرە کردووە، کە کردوویەتی:

قیبلەم **چەم** سەردەن، قیبلەم **چەم** سەردەن
چەمت، **چمان** مەیل، سەر **چەم** کەردەن
ئارۆ، زەلانەن، هەوای **چەم** سەردەن
چنارانی **چەم**، وەهەم **چەم** وەردەن
بۆ، شۆ، وە سەیر، وێت مەدەر ئازار
چەمەن بێ سەیرەن، تا **چەم**، کەرۆ کار
ئەر **مەیلت** چەم بۆ، نەونەمامی، نۆ
چەم خۆ، قات نییەن، پەی سەیرانگی تۆ
باڵەخانەی **چەم**، **چەمە** ڕاگەی وێت
کولل بان، وە خاکی تۆزی پاکەی وێت

ڕاسـەن نە هەرجـا ، شـەمـاڵەی شـەم بۆ
سـەیری **چەم** وەشــەن، **ئەرچەم** نە**چەم** بۆ!
خــەیلێــوەن یاســاخ نە داو و باشــەن
هەر پەی **چەشم** ئەنداز، سەیری تۆ خاسەن
ســا وە بان **چەم**، تۆ، تەشــریف باوەر
سـەیری چەم و سـەیل، شـەتاوی من کـەر
بێ چەمـبـای وە **چەم**، نیگاداریش کـەر
پەی ســەیری ســاڵان، ئاویارش کــەر
ئەوەند ئاوەشـــۆر، ئەســری **چەم** واران
ســۆز کــەردەن، ئاڵان، بە وێنەی داران
قـادر، جـهـان **چەم**، کەرد وە نەزری ڕێت
تا وێران نەبۆ، بەی ســەیرانگی وێت!

دیارە، خوێنەر، پاش خوێندنەوەی، پارچە هۆنراوەکە، بۆی ڕۆشنە، کـە وشـەی (چەم)، نزیکەی بیست جارێ بەکار هێنراوە و پتر لەم وشـەیەش، هەر لە ریشـەی ئەو، وشـەکانی (چەشم) و (چمان) و (چەمەن)یشی بەکار هاوردووە!

لێرەدا، زانایی و هۆنەریی لە بەکارهێنانی وشـەی (چەم)دایە، کە بەچەند جـۆرێ واتا، بەکاری هێناوە و بەکارهێنانەکەشیی، ئەگەرچی بەچاو، وەها دەردەکەوێ، کە زۆر ئاسان بێ، بەڵام لە ڕاستـیدا، ئەم جـۆرە وردەکاریانە و ئەو جـۆرە یاریکردنە بەوشە و ڕاهێنانی جۆراوجۆری، لە واتادا، لای زۆربەی کەسانی هونەرمەند، ئاسان نییە!

چەم؛ بەواتای (چاو) و (دۆڵ) و (ســەوزایی) و (چەمــانەوە) و ســەرچاوەی (ئاو) (چاوڕووانی) و (بێ چاوینە) و (باخ و باخات)، بەکاری هێناوە، ئەگەر هاتوو توانیمان، بەچاوێکی زمانناسییەوە، سەیری (زاراوەکانی چەم)مان کرد و دامان لە سەنگی مەحەکی لێکۆڵینەوەوە!

هەندێ پارچە شـیـعری بڵاو نەکـراوەی، چە لە بارەی جـوانی سروشـتـەوە، چە لە بارەی ئاڵوگۆڕ کردنی نامەوە هەن و بەڵام، ئێرە دەرفەتی ئەوە نییە، کە باسی هەموویان بکرێ، بۆیە، بەوێنەیەکی کەم و نموونەیەکی خەست رازیی دەبین و ئەوی دیکەشیان، بۆ کاتی خۆی و بۆ دڵسۆزی خۆی، بەجێ دەهێڵین!

٢- بەشی دژمان (دژوێن) فرۆشیی:

میرزا ئۆلقادری پاوەیی، لە دژمان فرۆشییدا، دەستێکی باڵا و زبانێکی تیژ و دەمێکی هەراشی هەبووە. بۆمـان هەیە، بڵـێین، کـە لە جنێـو فـرۆشـتـندا، لە پاش (شـێخ ڕەزای تاڵەبانی) مەیدانی داگیر کردووە.

حاڵی حازر، دوو پارچە هەڵبەستی میرزا ئۆلقادری پاوەیی، لە بەردەستمان دایە کە، باشترین وێنەی هونەری جنێو فرۆشتن.

ئێـمـە، لەم ڕووەوە، نامـانەوێ، لەمـە زیاتر بڵـێین، چونکە وەهای بەباش دەزانین، کـە پارچەیەک، لەو پارچانە بخـەینە، بەردەست خـوێنەری بەڕێز و خـوێنەریش، خـۆی، وەک حاکمێکی هونەرمەند، حوکمی خۆی بەسەریدا، بدات!

وەها دەگـێڕنەوە، کە شەخسێکی جاف، بەناوی (سـەعـید ئاغە)وە دەبێ و لە دیوانی مەحموود پاشای جافدا، لە هەڵەبجە، دژوێن، بەخەڵکی پاوە و بەمیرزا ئۆلقادری پاوەیی دەدات، لە کاتێکدا، کە میرزا ئۆلقادری پاوەیی خۆیشی لەو مەجلیسەدا، ئامادە بووبێ و میرزا ئۆلقادریش، بەمەبەستی تۆڵە لێ سەندنەوە، پارچە هۆنراوەیەکی جنێـو، ڕووبەڕووی ئەو سەعید ئاغەیە، دەکاتەوە.

هەندێکیش، وەهای دەگێڕنەوە، کە میرزا ئۆلقادر، خۆی لەو مەجلیسی مەحموود پاشای هەڵەبجەدا بووە و سـەعـیـد ئاغـە لەوێ نەبووە و گـوایا ، هەندێ لەوانە، بەمـەبەسـتی هوروژاندنی میـرزا ئۆلقـادر، بەرەو دژمان فـرۆشـیی لە چوارچێوەی هەڵبەست دا، وەهای بەمیـرزا ئۆلقادر ڕادەگەیەنن، کە، سەعـید ئاغە ناوێک چەند ڕۆژێ لەوەوبەرتر، دژمانی بەپاوەیی و بەمیرزا ئۆلقادری پاوەیی داوە و زەمێکی زۆری کردوون!

هەندێکی دیکەش، سەرگوزەشتـەکە، بەپێچەوانەوە، دەگـێڕنەوە. بەهەرحاڵ، هەرچی چۆنێ بووبێ، مـیـرزا ئۆلقـادر، ئەم پارچە هەڵبـەسـتـەی، پڕو کـەفـەسـەر بەدژوێن، بۆ تۆڵەسەندن لە سەعید ئاغە دارشتووە و بەم جۆرەش، دەستی پێ کردووە.

(هەی سـەعـید ئاغـە، هیچ خاست نەکرد
ئەمـــشـــەو وەناهەق، ناوی منت برد
ئەرێ، هەی کـــەری قـــەڕازە قـــەوی
کـــەری کلک درێژ، قـــەپۆز لە زەوی

ئەر تۆ قنگت ئالۆشی نییە!
لە زەمکردنی، پاوەییت چییە!
گویٚ شۆڕی ئەحمەق، سەر قەوی سم گرد
دەنگ گەورەی نەفام، ئەمە تۆ چیت کرد!)

بەم جۆرە میرزا، لەسەری دەڕوا و دژوێنی، ناقۆڵا و ڕەقق و ئاگر تیٚ بەردەر، بەسەعید ئاغە، دەدات و تا دەگاتە ئەوەی، کە دەڵێ:

(پاوە گشت تەمام، عولەمای فازڵ
گشت کانی کەماڵ، عەزیز و عاقڵ
مەلا و سۆفی، خەلیفە و دەروێش
گشت ئەهلی تاعەت گشت ریازەتکێش
نە مزگەوت تەواو ئەهلی تاعەتە
پێنج فەرزە دایم، هەر جەماعەتە
مەشهووری عامەن، ئەهالی پاوە
کەریان، وە مەلای لادیٚ حەساوە)

بەو جۆرە، میرزا ئۆلقادری پاوەیی، دەست دەکات، بەتاریفدانی پاوەیی و خەڵکی پاوە و زیرەکیی و لێهاتنیان و بەزمانە پاراوەکەی خۆی تا دەتوانیٚ، بەشان و باڵی باشە و چاکەیاندا دیٚ و ئەوجا، دەگەڕێتەوە، بۆ لای سەعید ئاغە و وەهای پیٚ ڕادەگەیەنیٚ، کە ئێستە نۆرە نۆرەی ئەوە و نۆرە گورزیەتی و گوایا، ئەم تا ئێستە، هێشتا نۆرەی نەبووە و هیچی نەوتووە و بەهەرحاڵ دەڵێ:

(سا خۆت بگرە بۆم، شاباڵی منە
نۆبە زەربەی سەخت، گۆپاڵی منە!)

لەمە بەولاوە، جنێوی وەهای دەداتیٚ، کە ئەگەر بیانخەیتە سەر بەردی ڕەقق و تەقق (تەوەن)، شەققار شەققار دەبیٚ و لەوانەشە، ئەم پەڕە کاغەزەی ئێرە بەرگەیان نەگریٚ و بۆیە داوای لێبووردن، لەم ڕووەوە، دەکەین! بەهەرحاڵ، میرزا ئۆلقادری پاوەیی بەم جۆرە کۆتایی بەدژمانەکانی دەهێنیٚ و دەڵێ:

(یاران یە بەختی تالیعی پاوەن
سا یەقین نەحسیش، بەلای خوداوەن

غەیرە بەزەییش، نامان بە حاڵش
سەد لەعنەت وە شووم بەخت و ئیقباڵش)

میرزا ئۆلقادری پاوەیی پارچە هۆنراوەیەکی دیکەی کە لە چوارچێوەی دژمانفرۆشیی دایە، حاڵی حازر، بەلامانەوە، هەیە و بیٚ گومان، ئەم دژوێنانەی ئەم پارچەیەی، زۆر دڵ ئێشنن و بۆیە، نامانەویٚ، هیچ وەرگرتەیەکی لیٚ بڵاو بکەینەوە. بەڵام ئەوە هەیە، بوتریٚ، کە ئەم پارچەیە، زۆرتر، لە قاڵبی بیر و هۆشی خۆیایەتی، کە بەتەواوەتی، تەرخانی بۆ ئەو جۆرە کارە کردووە و بۆیە کەفەسەرە بەلایەنی هونەریی و لەگەڵ ئەوەشدا، ئێمە، لەم ڕووەوە، هەرچی شتیٚ بڵێین، لەوانەیە، بەگویٚ خوێنەردا، نەچیٚ، چونکە بڵاوکردنەوەی پارچەکە، لەوەدا نییە، کە بۆ ئێرە بشیٚ و تەنها، ئەوە هەیە، کە بڵێین، پارچەکە، بەم ناوونیشانەوەیە (میرزام جە لای لەک......).

ئەوەی، کە دەبیٚ بوتریٚ، ئەوەیە، کە ئێمە ئامادەگیمان هەیە، بۆ ئەوەی کە هەرکەسیٚ، لە خوێنەرانی خۆشەویست، ئەگەر ئەم پارچە شیعرەی میرزایان ویست، ئاگادارمان بکەن و ئەدرەسی تەواوی خۆیانمان بۆ بنێرن و تاوەکو ئێمەیش، نوسخەیەک، لەو پارچە شیعرەی بۆ بنێرین!

٣- بەرهەمیی پیریی میرزا ئۆلقادر و گەڕانەوەی!:

وەک باو و نەریتی ناو خەڵکی ناوچەکانی هەورامان، و بشگرە، سەرپاکی ناوچەکانی دیکەی کوردەواریی، کە ئەو خەڵکە، تا وەکو گەنج و لاوە و گوڕی تیایە، بەپێی خواشتەرخوازی خۆی، چی دەویٚ و چی بۆ ڕێک دەکەویٚ و چی بۆ دەلویٚ، بەبیٚ ترس و لەرز و بیرکردنەوە، دەیکات و ئەوجا، کاتیٚ کە کەڵکی پێوە نەما و، زۆخی تیادا نەما و، سەری لە گوێی قەبردا، لەرزیی، یان بەرەو لەرزین چوو، ئەو کاتە، گوایا، وەک خۆیان دەڵێن، دەگەڕێتەوە و ڕوو دەکاتە، ڕواڵەتەکانی دین و خواپەرستیی و تەنیا بەو کردەوەیەی خۆیەوە، ڕازیی نابیٚ و بەڵکو سەریش دەکاتە، سەر لاوەکان و تازەپێشگەیشتووەکان و سەرزەنشتێکی توندوتیژیان دەکات، گوایا، ئەو شتانەی، ئەو هەڵسوکەوتەی، کە لە کاتی جوانیدا، ڕەوا بووە بۆی و بەبیٚ گویٚ دانە، هیچ ئامۆژگارییەک کردوونی، نابیٚ لە لایەن ئەمانەوە بکرێن و بیٚ گومان، ئامۆژگاری هەڕەشەگۆنەی وەهای دوور لە کردەوەی ڕاستەقینە، بەگوێی کەسدا ناچی!

میرزا ئۆلقادری پاوەییش، هەروەک، لە بەرهەم شیعرەکانیدا، وەها دەردەکەویٚ، تا گەنج

بووه، دەوری عاشقیەتی بینیوە و لەم ڕووەشەوە، ناوی ئافرەت لەملا و لەولای پارچە شیعرەکانییەوە، بەزەققی هەن و (شەماڵ)یش، وێنەیەکە لەو، بۆ ڕۆیشتنانە.

خۆ، هەروەک بۆمان ڕوون بوویەوە، لە پیاداهەڵدان بەشان و باڵای جوانی ئافرەتدا و ئەوجا، ڕوونانی بەرەو جنێو فرۆشیی و ئەوجا، گەڕانەوەی بەرەو ژێر چەتری دین و خواپەرستی و بەشان و باڵی شێخ هەڵداندا، وێنەیەکی جۆراوجۆری سەرگوزەشتەی ژیانیتی!

بەهەرحاڵ، میرزا ئۆلقادری پاوەیی، وا، ڕووی بەرەو دین، کردووە و شناسنامەشی لەو ڕووەوە، (سەما و زەمین)ە و تیایدا، چونکە پێغەمبەر دروودی خوای لەسەر بێ، لەسەر زەمینە و هەر لەبەر ئەوەی کە خوای گەورە، دنیای بەبۆنەی خۆشەویستی ئەوەوە دروست کردووە؛ ئا لەو ڕوانگەیەوە، (زەمین)ی بەسەر (سەما)دا، زاڵ کردووە.

ئەوجا، دێ بەشان و باڵی خواپەرستی شێخەکاندا و گوایا، دەیەوێ، دەستیان پێوە بگرێ و تا بەهۆیانەوە، بتوانێ لە خوای گەورە نزیک ببێتەوە! هەر لەم گۆڕەپانەدا، میرزا ئۆلقادری پاوەیی، شیوەننامەی شیعری بۆ کۆچی دوایی یەکێ لەو شێخانەی هەورامان دەنووسێ و شاکاریشی، هەر لەم گۆڕەپانی خواپەرستی و دینپەروەرییەدا، سەرگوزەشتەی، دروستبوونی دنیایە و ئەوجا، لە دایکبوونی پێغەمەرە، دروودی خوای لەسەر بێ و ماوەی ژیانی و تاوەکو دەبێتە پێغەمەر و نامەی خوایی بۆ دێتە خوارەوە و تاکە کۆچ بۆ مەدینە دەکات و ئا لەوێدا بنچینەی ئیسلام دادەنێ و دایدەمەزرێنێ!! بەڕاستی، ئەم سەرگوزەشتە مێژووییە شیعرەی، کە خۆی لە خۆیدا، لە عارەبییەوە کراوە بەکوردیی شێوەی هەورامان و ئەو سەرچاوەیەش، بەناوی (روضة الأحباب)وەیە، لە چوارچێوەیەکی هونەریی ڕێکوپێک و پاراودا، توانیویەتی لایەنێکی کتێبخانەی کوردیی دینی، پڕ بکاتەوە. ئەم بەرهەمە، دابەش کراوە، بەچەند بەشێکەوە و ژمارەی دێڕە شیعرەکانی یەکجار زۆرن و ئەوەی، کە من بەلامەوە کۆ بووبێتەوە، خراوەتە، سەر ڕێنووسی نوێی کوردیی و نزیکەی چوار سەد و پەنجا لاپەڕەیەکی گرتووەتەوە، بەبێ ئەوەی، هیچ جۆرێ پەراوێزێ، یاخود لێکۆڵینەوەیێ، یاخود لێکدانەوەیەکی بخرێتە سەر، واتە؛ بەلای کەمییەوە، هەر لاپەڕەیەک، بیست و دوو نیوە دێرە شیعری تیادایە و بەو جۆرە و بەو پێیە، دەبێ بڵێین، کە نزیکەی چوار هەزار و شەش سەد و پەنجا دێڕە شیعرێکە.

ئەم بەرهەمەی میرزا ئۆلقادری پاوەییە، بەقەدەر زۆری دێڕە شیعرەکانی، لە ناوەڕۆکدا

بەنرخ و بەهادارە و شایەنی، ئەوەیە، کە هەموو کەسێکی موسوڵمان ئاگاداری بێ و بەهەرحاڵ، ئەم بەرهەمە بەناوی (ڕەوزەتولسەفا)وەیە! من، بۆ ئەم بەرهەمە، زۆر ڕەنجم کێشاوە و چەند نوسخەیەکی دەسخەتم دەست کەوتووە، ئەوجا، هاتووم، هەریەکە لەوانەم خستووەتە، ژێر تەرازووی بەراووردەوە، ئەنجامەکەشی ئەوەیە، کە حاڵی حازر لە بەردەست و بیر و قەڵەمی لێکۆڵینەوەم دایە و پتر لەوەش، لە ڕێگەدایە، کە فەرهەنگۆکێکی باشی بۆ بکەم و ئەوجا، بیخەمە، بەردەمی خوێنەرانی بەڕێزەوە. ئەوجا، بەم بۆنەیەوە، ڕووی داوامان، لەو کەسانە دەکەین، کە خاوەنی پووڵن و حەزیان، لەوەیە، کە خەڵکی کورد، بەجۆرە ڕێڕەویی دینی وەهاوە، چەکدار ببێ و ئەویش، هەناسەیەکی ئیسراحەت و پشووی خەیری پیادا بێتەوە، کە بەهۆی پووڵەکەیەوە بۆی ڕەخسێنراوە!! بەشێوەیەکی ڕۆشنتر، کە ئەم جۆرە کارانە، کردنەوەیەکی مزگەوتی فەرهەنگی دینییە، کە هەرگیز، نە لەناودەچێ و نە دەڕووخێ و نە کۆن دەبێ و نە دەوری بەسەر دەچێ! ئەوجا، ئەوە ئێمە حازرین و ئەوە مەیدانیش، بۆ ئەو خاوەن پووڵانە، کە دینیان خۆش دەوێ!!

پێش ئەوەی کۆتایی بەم وشەیە، بهێنم، دەبێ وەفادار بم، بۆ ئەو کەسانەی کە لەم ڕووەوە، یاریدەیان داوم، کە وەک؛ نوسخەی دەسخەت بووبێ، یاخود، وەک یاریدەدانی فۆتۆکۆپی بووبێ، یاخود، یاریدەدان، بەقاقەز و جەوهەر ناردن بووبێ، سوپاسێکی بێ پایانی خۆم پێشکەش بەم کەسە بەڕێزانە بکەم و ئەوانیش، بەڕێزان مامۆستا، مەلا حەمە زایر و مامۆستا محەمەدی ئەنسارىی و مامۆستای عابیدی موتڵەک و بەڕێز بارامی وەڵەدبەگی و ئاغای خالیدیی کاک محەمەد ڕەشیدی ئەمینی.

گوڵزاری هەورامان

محەمەدئەمین هەورامانی

بەناوونیشانی، گولزاری هەورامانەوە؛ بەپێی ڕێڕەوی ئەدەب و ڕۆشنبیریی و وەچەکانی، کە ئاوێنەی ڕاستەقینەی بێ گەردی، ئەو میللەتەن، کە ئەگەر خوانەخاستە، ئەو نەبووایێ، نەبەرد و کۆڵنەدەر و نەبەزاو نەبووایەن، هەرگیز لە دایک نەدەبوون یاخود، هەرگیز ئەو ئەدەبە و وەچەکانی، کە سەرپاکی لقەکانی ئەدەب و ڕۆشنبیریی دەگرنەوە، نەدەهاتنە ناوەوە!! گوایا، بەنیازی زۆرتر زانین، لە بارەی کورد و هۆزەکانی و شێوەزاری زمانە کوردییەکەیان؛ لە بارەی چۆنیەتی گفتوگۆکردنیان و هەڵسوکەوتیان و جۆری ڕەنگدانەوەی باو و برەوی کۆمەڵایەتی و ئابووریی و ڕامیاریی و دینی و ڕۆشنبیریی دیکەیان، لە سەرانسەری دەم و زەمان و چەرخی تۆمارکردنی، جۆرە لقەکانی ئەو ئەدەب و ڕۆشنبیرییییە و، بەمەبەستی بەراووردکردنیان سەنگ و کێشانە کردنیان، یاخود، لە سەنگی مەحەک دانیان، لە ڕووی، ژمارە و چەند و چۆنی پلە و هەنگاوەکانیان، لە ڕێبازی پێشکەوتندا، لە دەمێکدا، لە چەرخێکدا، یاخود سیس بوونی، لە دەم و چەرخێکی دیکەدا، بەدرێژایی تەمەنی درێژ و دوور و پڕ لە مەترسیی و تەنگوچەڵەمە و کەفەسەر. بەتەنگوچەڵەمە و کێشمەکێشی ژیانی دینی و دنیایی، لە پێناوی بەرگەگرتنی مانەوە و ژیان، لە پێناوی خودناسین و خود بزر نەکردندا و، هەنگاونانیش، بەرەو سەر دەرهێنان و سەر بەرزکردنەوەدا، هانامان بردە، یاخود پەنامان بردە، بەر سامانی ئەدەبی بەجێماوی نیوەچڵی لەناوچوو و نیوە ڕزاو و پواو و ونبووی ناوچەکانی هەورامان، بەو نیازەی ڕۆژێ، لە ڕۆژان، خاوەنی سەروەت و سامانێکی ئەدەبی و ڕۆشنبیریی بەربڵاو و بەر فراوان و ڕازاوە بوون و ئەگەرچی زۆربەی زۆریشی، لە لایەن خەڵکی بێگانەوە چەپاو و تاڵان کراوە و براوە و لە ناوچەکاندا، نەماوە، بەڵام زۆر نەبێ، کەم (لە هەموو ناوچەیەکی دیکەی کوردستاندا، بەرفراوانتر، لە هەموو ڕوویەکەوە تەسەلەتر) دەست دەکەوێ و بەهۆیەوە، یاخود بەهۆیانەوە، زۆربە خاڵە نارۆشنەکانی ئەدەبی رۆشن دەکەنەوە!

بەشێوەیەکی، رۆشنتر، سامانی ئەدەبی و ڕۆشنبیریی، ناوچەکانی هەورامان، بەهۆی تەمەنی درێژیانەوە، بەهۆی جۆراوجۆری لقەکانیانەوە، بەهۆی بەرفراوانی و بەرپانیانیانەوە، خۆیان لە خۆیاندا، توانای، ئەوەیان، هەیە، کە لایەنی زۆر و هەمەجۆر رۆشن بکەنەوە و کێشەی زماناسی و ڕۆشنبیریی شارراوە، خاو بکەنەوە، چونکە،

هەروەک، لای هەموو لایێ، ئاشکرایە، بەڵگەی ئەدەبی، بەهەموو جۆرەکانی و لقەکانیەوە، لە بەڵگە ڕەوا و بڕوا پێ کراوەکان، سەرژێر دەکرێن! واتە، ئەم پشکنینە، لە لایەکەوە، بەرهەمە ئەدەبییە، لەناو نەچووەکان، دەخاتە، ناو بەرگێکی دیاریی و ون نەبووەوە، لە لای دووەمیشەوە، زەمینەیەکی بەرفراوان و پانوپۆڕ و دەوڵەمەند، دەخاتە، یاخود دەسازێنێ، بۆ پشکێنەرانی داهاتوو و دوارۆژی کورد و کەسانی دیکەی ناکورد، کە حەزیان، لەو جۆرە زانیارییانەیە، کە ئەمانە، خۆیان لە خۆیاندا، جۆرە بەدرۆ خستنەوەیەکە، بۆ ئەوانەی، کە وایان لە قەڵەم داوە، کە کورد زمان و ئەدەبی، وەک هەر نەتەوەیەکی دیکە، نەبووە و نییە!!

لە لای سێیەمیشەوە، ئەم جۆرە پشکنینانە، وەک (شناسنامە)یەک، خۆیان پیشانی خەڵکی ناکورد، دۆستان و دوژمنان ئەدەن و پێیان دەسەلمێنن، کە کورد، ئەگەرچی ماوەیەکی دوورودرێژە، لە ژێر چەپۆکی باوەژنی زۆردایە، بەڵام، هەر بەرگەی گرتووە و کۆڵی نەداوە و کەسایەتی ڕۆشنبیریی و ئەدەبی خۆی؛ کەسایەتی تایبەتییەتی زمانی کوردیی، لە دەس نەداوە و هەوڵیشی داوە و هەوڵەکانیشی بەریان گرتووە و بەری هەوڵەکانی و بەرگەگرتنەکانی و تێکۆشانەکانی، ئەو سامانە فراوانەیە، کە مستێکی زۆر بچکۆلەیە، لە خەرواریک!

بەهەرحاڵ، بەرهەمی (گولزاری هەورامان)، بەرهەمێکی پانوپۆڕ و بەرفراوانە، سەرپاکی لقەکانی ڕۆشنبیریی و ئەدەب، دەگرێتەوە و بۆیە، دەبێ ئەوە بڵێین، کە بەرهەمی ناوبراو، ماوەیەکی زۆری پێ دەوێ، چە لە ڕووی کاتەوە، چە لە ڕووی باری ئابوورییەوە، تاوەکو دەگاتە، یاخود دەکەوێتە بەردەم خوێنەران!

بەرهەمی (گولزاری هەورامان)، هەروەک، وتمان، سامانێکی ئەدەبی و ڕۆشنبیریی پانوپۆڕ و بەرفراوانە و، سەرپاکی لایەنەکانی، هونەری ئەدەبی و ڕۆشنبیرییان گرتووەتەوە!

بەڵێ، هەموو لایەنێکی گرتووەتەوە، بەڵام لە قاڵب و چوارچێوەی هۆنراوەدا، چیرۆکە هۆنراوە، سەرگوزەشتەی ژیان، بەسەرهات و هات و نەهات و بوومەلەرزە و کاول بوون و گرانی و شەڕ و ئەنجامەکانی و سەرما و سڵۆوە و بەفر و سەهۆڵبەندان و کۆچکردن و جەردەی ڕێگاوبان و زوڵم و زۆری بەگ و بەگزادە و فەرمانڕەوایانی سەردەم و جوانی سروشت و دڵداری و خواپەرستی و شێخگەریەتی و سۆفیگەریەتی و دەروێشگەرییەتی و خوێندەواریی و جۆری خوێندەواریی و ڕاووشکار و پیادا هەڵدان و جۆری دیکەی

هەمەڕەنگ، ئەمە لە لایەکەوە، لە لایەکی دیکەوە، وەرگێڕدراو، لە چوارچێوەی شیعر و هۆنراوەدا، گوایا، وەک لاسایی کردنەوە، یاخود، نازین، بەتوانا و لێ هاتندا، شاهنامەی فردەوسی، وەک وەرگێڕران و وەک، وەرگرتنی بیر و داڕشتنەوەی سەرلەنوێ، لە چوارچێوەیەکی زمانی کوردییدا، بەچەند جۆرێ، لە لایەن چەند کەسێکەوە، کەوتووەتە بەردەست و هەرهەمان دەستوور، بەرهەمەکانی گەنجەویی، یان، هی وەک ئەو و وەک ئەفرانی دیکە، کە زۆر ناودارن و ناسراون، بەتایبەتی، لە ناو جەماوەری ئەدەبی و ڕۆشنبیریی کورددا، وەک وەرگێڕران و، وەک داڕشتنی نوێی کوردایەتی، بەزۆری هەن و دەست دەکەون!

ئێمە و هەر کوردێکی دڵسۆز، لەسەری ئەرکە، کە شانازی بەم جۆرە بەرهەمە ئەدەبییە، دەوڵەمەندە، جۆر بەجۆرە بەپێزانەوە، بکات، چونکە پەنابردنە، بەر ئەدەبی بێگانە، بەنیازی فێربوون و سوود لێ وەرگرتن و ئەوجا لاسایی کردنەوەی، وەک داڕشتنی نوێی وەک ئەو، یاخود هەوڵدان، بۆ وەرگێڕانی، هەنگاوێکی بەرزی پێشکەوتنە، دڵسۆزییەکی بەهادارە، هەنگاوێکی بەهێز و بەنرخە؛ (گۆڕەپانی پێشکەوتنی ئەدەب و ڕۆشنبیرییدا! بەهۆی، بەرفراوانی و پانوپۆڕی و ڕەنگینی، ئەم بەرهەمانەوە، بەتایبەتی، پاش وردبوونەوە، لە دەمی مێژووی تۆمارکردنیان و جۆری باسەکانیان و جۆری شێوە زمانەکەیان، گەیشتینە ئەوەی، کە بڵێین؛ یەکەم، پتر لە دوو سەدساڵێ لەم ڕۆوە بەرتر، هەروەک، بەرهەمە جۆر بەجۆر و ڕەنگینەکانی، بەردەستمان، وەهامان، بەدەستەوە، دەدەن، کە زمانی ئەدەب و لقەکانی، بەشێوەزاری شێوەی هەورامانی (هەورامی) بووە و ئەم شێوە زارەش، زمانی دایکزادی، گەلە ئاریان واچەکانە، کە لە هەندێ لاوە و لە هەندێ ناوچەدا، پێی دەوترێ، شێوە زمانی (ماچۆ). دووەم، ئەم شێوە زارە، کە بەشێوە زمانی (ماچۆ)، یاخود (هەورامی) ناو دەبرێ، زمانی ئەدەبی و دینی زۆربەی زۆری ناوچەکانی کوردستان بووە، ئەگەر زمانی سەرپاکی ناوچەکانی کوردستان نەبووبێ!!

سێیەم، ئاڵوگۆڕی ئەم شێوەیە، زۆر سست بووە، چونکە هەروەک دەردەکەوێ، زمانی ئەدەبی کورد لە سەرەتای هاتنی ئیسلامی پیرۆزدا، لەگەڵ، هی پێنج سەد ساڵێ، پاش بڵاوبوونەوەی ئیسلام و لەگەڵ هی ئەمڕۆدا، سێ هەنگاوی گۆڕانکاریی، بەسەردا هاتووە، ئەگەر هاتوو، هەندێ لایەنی گرنگی زمانناسیمان، لێک دانەوە! بۆ ئەم وتانە و ئەم مەبەستانەش، لە پانوپۆڕی کوردستانی ئێران و کوردستانی عیراقدا، بەڵگەی زۆر ڕۆشن، لە بەردەستدان و لە کاتی خۆیدا، دەخرێنە، بەردەست خوێنەری بەڕێز!! بەو جۆرە، بۆمان

هەیە، کە خوێنەر و پشکێنەری بەڕێز، ئاگادار بکەین، بەوەی، کە دەبێ هۆی چی بێ، کە شێوە زمانی ناوچەی هەورامان، یاخود شێوە زمانی (واچەواچ = ماچۆ = ئێریان واچ) هەر لە دەمی دێرینەوە، تاوەکو ئەمڕۆ زمانی دینی و ئەدەبی ناوچەکانی کوردستانە و شێوەکانی دیکەی زمانی کوردیش لە هیچ کون و قوژبنێکی ڕۆشنبیریی ئەدەبی و دینیدا، شوێنەواریان، نییە!!!

دیارە، ڕووبەڕووبوونەوەی، جۆرە پرسیاری وەهای سەر سوڕهێنەر، تەنها بۆ پشکنینێکی بێ لایەن و ڕاستڕەوە بوو. بەمەبەستی، ڕۆشنکردنەوەی هەندێ لایەنی، ناڕۆشن، کە هەندێ ڕۆژهەڵاتناس، تۆوی گومانیان، لە زۆر لای ڕووی زمانناسیی کوردییەوە، وەشاندووە (چاندووە) و ئەوەش، بووە بەهۆی ئەوەی، کە هەندێ زماننەناسی کورد بەهۆی لاسایی کردنەوەوەی ئەوانەوە، ڕێگای ڕاست، لەو ڕووەوە، بزر بکەن و خەڵکی دیکەش، ناو بەناو بەرێڕەویاندا، بڕوا و کە ئەو جۆرە ڕێ ون کردنەش، خۆی لە خۆیدا، جۆرە هۆیەکە، کە دەبێتە، لاوازکردنی بیری یەکگرتنی نێو کوردەواریی! بێ گومان، لەمەش، جگە لە دوژمن، کەسی دیکە سوودی، لێ وەرناگرێ!!

ئەم بەرهەمانەی، کە لە دوورەوە، بەدەوروپشتییاندا، ڕوانیمان، بەهۆی چەند کەسێکی دڵسۆزەوە، کەوتوونەتە دەسمان و ئێمەیش، لەم ڕووەوە و ئا لێرەدا و لە چەند جێگایەکی دیکەی تایبەتیدا، ناویان دەهێنین و سوپاسێکی، بێ پایانیشیان پێشکەش دەکەین!

شایانی باسە، وەرگێڕەڕەکان و داڕێژەرەکانی، ئەو بەرهەمانە، کە دەمی قەڵەممان بۆ واز کردنەوە، بەزۆری، ناوی خۆیان، نەداوە، یاخود ناویان، نازانرێ و ئەو هۆیەش، تا ئێستە، زۆر کەم لێی دەزانرێ و ئەوانەش، کە دەمی زانینی، لێوە، ئەدەن، وەهای لە قەڵەم، دەدەن، کە گوایا، بۆیە، وەهایە، چونکە بەو جۆرە، خەیریان، زۆرتر دەگات، بەتایبەتی، زۆربەی زۆری، ئەو چیرۆکە هۆنراوانە، بەشەوان، لە ماڵان و لە دیواخانان و لە مزگەوتاندا، خوێنراونەتەوە و بەو جۆرە، خەڵک، زۆربەی شەویان، بەگوێ گرتن، لەو ڕازانە، بەسەر بردووە!

ئەتوانین، ئەم جۆرە هونەرمەندانە، ناو بنێین، (سەربازی نەناسراو) کە لە گۆڕەپانی ئەدەبدا، کاریان کردووە و، ناوی خۆیان، نەهێناوە، یان وایان بەباش زانیوە، کە ناوی خۆیان نەهێنن! بەهەرحاڵ، ئێمە، لێرەدا، هەوڵی ئەوە ئەدەین، کە هەندێ بەرهەمی هەمەجۆر و ڕەنگینی نەزانراو و نەبینراو بخەینە، بەردەم -ی خوێنەرانی بەڕێز و ئەگەریش ماوە، ماوەی دا، سەرپاکیان (ئەوانەیان، کە ناویان، هەیە و دەرکەوتووە و بەرهەمیان

هەمەڕەنگ؛ پاڕانەوە لە خوا، پاڕانەوە، لە پێغەمەر، پاڕانەوە، لە مەشایخ و لە پیر و...هتد.

پێنجەم، بەشی سروشتی، جوانی سروشت، دڵداریی، سەرشێتی سروشت، شیوەن و چەمەریی! بەهەرحاڵ، لە لێکۆڵینەوە و پشکنین و توێژهەڵدانەوەی، ئەم جۆرە بەرهەمانەدا و بەراووردکردنیان، لەگەڵ، بەرهەمی هاوجۆر و هاوسەر و هاوتام و بۆی هاووێنە و هاونموونەیان، بۆمان دەردەکەوێ، کە ئەم بەرهەمانەی، ناو کوردەواریی ناوچەکانی هەورامان، هەر لە سەرەتای سەر دەرهێنانی ئیسلامەوە، تا ئەمڕۆ لە هیچ ڕوویەکەوە، لەوانەی دراوسێ و خزمانی نزیک و دوور و هی بێگانە کەمتر نییە و کەمتر نین!

لە زۆر ڕووەوە، وێنەی ناو ئەم بەرهەمانە، گەیشتوونەتە، پایەی داهێنان، جگە لەوەی، کە لە هەندێ لایەنی دیکەوە، چەند ڕووکەشییەکی بەرهەمەکان بەجۆرێ کراوە، کە لەو بەرهەمە، کە بیرەکەی لێوە، وەرگیراوە، ناکەن! بەشێوەیەکی ڕوونتر، لە هەندێ ڕووکەشیدا، خراونەتە، قاڵبی کوردەوارییەوە! ئەم بەرهەمانە، مێژوون، بەسەرهاتن، دینن، دنیان، سەرپاکی ڕواڵەتەکانی ژیانی ئەو سەردەمەی کوردەوارین و بەخۆشی و ناخۆشیی و ژان و ژینەوە! ئێمە، لێرەدا، ماوەی ئەوەمان، نییە، کە هەریەکە لەوانە، لێرەدا، شیی بکەینەوە، یان، بیاندەینە، بەر سەنگی مەحەکی لێکۆڵینەوە و تۆژینەوە، بەڵام، بەشێوەیەکی ساکار و سەرپێیی، دەڵێین، کە تەنها خوێندنەوەیەکی سەرپێیی، ئەمانە، دەمانباتە، سەر ئەوەی، کە بڵێین:

- سەرپاکی بەسەرهاتەکانی کورد، بەهات و نەهاتییەوە، تیایاندا، ڕەنگیان داوەتەوە و ئەمەش، خۆی لە خۆیدا، جێگای شانازییە.
- هەندێ جار، پیاداهەڵدانێکی زۆر و بێ جێگا بەرچاو دەکەوێ و ئەمەش باوی ئەو سەردەمانە بووە!
- ژن، یاخود پیرەژن، لە زۆربەیاندا، شەڕاوییە و لە هەندێ لاشدا، حەزی لە کاری خەیرە.
- پیاوی پیر، هەمیشە، تەگبیر و ڕاوێژی باش دەکات و حەزی، لە قازانج و سوودی خەڵکە.
- دێو، هەورەتریشقە، بایەقوش، داڵ، نیشانەی نەگبەتی و ناڕەحەتین.
- پارێزگاری کردنی زمانە و کەفەسەرە، بەکەرەسە زمانی کۆن و نوێوە، بەتایبەتی، هی ئەو سەردەمانە.
- زۆربەی خاوەنی ئەم بەرهەمانە، ناوی خۆیان، نەهێناوە و بۆیە، ئەمانەیش، دەبێ

بە(سەربازی نەناسراو)ی ئەدەب و ڕۆشنبیریی لە قەڵەم بدرێن!

- زمانی ناو ئەم بەرهەمانە، زمانی دینی و هی ئەدەبی و زمانی ڕۆشنبیریی سەرانسەری خەڵکی کوردستانی ئێران و هی عێراق بووە و بۆ ماوەیەکی زۆر دووروودرێژیش و تاوەکو سەردەمی دامەزراندنی حکوومەتی بابان، هەر لە پەرەسەندندا بووە، ئەوجا، لەوێ بەم لاوە، ڕووی بەرەو کزیی و کورتی هێناوە و لەوانەشە، ماوەیەکی دیکە، وەک شێوە زارێکی زیندوو، شوێنی نەمێنێ!!

ئێمە، هەروەک نەختێ لەمەوبەرتر، وتمان، ئێرە جێگای ئەوە نییە و ماوەی ئەوەمان، نییە، کە بەجۆرێک، یان بەچاوێکی لێکۆڵەرەوەی وردبین، تەماشای، هەریەکێ، لەو بەرهەمانە، بکەین، بەڵام ئومێدەوارین، کە لە جێگایەکی دیکەوە، کە جێگای لێکۆڵینەوە و پشکنینی تایبەتی خۆیانە، بتوانین، بەچاوێکی وردبینییەوە، هەریەکێ لەو بەرهەمانە، بدەینە بەر تیشکی هەڵسەنگاندن و نرخاندنیان!

میرزا ئۆلقادری پاوەیی.

ڕەوزەتوسسەفا

بەنامی بێ چوون؛ فەردی ذولجەلال
جیهان ئافەرین؛ ڕۆژ و ماه و ساڵ
یا حەیێ بێ چوون؛ پادشای ئەکبەر
قەدیم و قادر؛ حەیی تەواناگەر
کەریم و کارساز؛ کەرەم فراوان
ڕەحیم و ڕەحمان؛ تەمام عالەمیان
بێ ڕەنگ، بێ بەدەل، بێ شەریک بێ کەس
زاتی بێ زەواڵ، فەردی فەریاد ڕەس
حەللی موشکیلات، ئاشفتە کاران
ئاگا، جە عوسیان، گشت گوناهباران
دارای جیهان دار، دە هندەی بێ باک
ئافەریدەی جینس، ئادەمی، جە خاک
نگەهداری خەڵق، نەو تاق -ی گەردوون
ئوستادی ئەزەل، کار کون، فەیەکوون

دە هندەی بێ باک، دانای بێ نیاز
میعماری دەوران، دنیای رۆشن ساز
تەنیای لامەکان، فەردی بێ نەزیر
بێ دیدەی بێ گۆش، سەمیع و بەسیر
گۆیای بێ زبان، ڕەهنمای خەلیل
قورئان و زەبوور، تەورات و ئینجیل
بێ هەمتای ئەعزەم واحیدی ئەحەد
تاق –ی لەم یەلید، هەم وەلەم یوولەد
شەهەنشای عادل، ڕەئووفی بێ عەیب
رەززاقی ڕازق، جە کارخانەی غەیب
واجیبەلوجود، دانای، لا یەنام
ڕۆشن ئەفزای سوبح، تاریک نمای شام
مەتلووبانی بەخش، ڕوتبەی، شاهی وەر
ئاخر، هەم شاهان، وەخاک موحتاج کەر
خودای بلندیی، پەستیی، هەر تۆنی
جە هەستیی ونیستی، هەستیی هەر تۆنی
قەدیم و قەییوم سانیع هەر تۆنی
کەریم و موعتی، بێ مانیع تۆنی!
ڕۆشنایی بەخشی، ڕەوان هەر تۆنی
فەوقی سەوت و مەوت، ئەحیا هەر تۆنی
ئیجادی دنیا، مافیها، تۆنی
بەحری کەشفیات، کەرامات تۆنی
ئاگات، جە ئەسرار خەفییات تۆنی
قووەی زۆر و زات، جیسمانی تۆنی
حەرەکەی جونبش، ڕۆحانی تۆنی
تاریک زولمانی، دەیجووری، تۆنی
نزیکتر وەڕەگ، گەردەن، هەر تۆنی
فەریاد ڕەسی گرد، مەخلووق هەر تۆنی

غەرەز هیچ نییەن، هەرچی هەن، تۆنی
نە هەرجا، حازر، نمەز، چە کۆنی
یا حەقق وەکەرەم، بدەر تەوفیقم
تەوفیقت، جە سەر، ببۆ، ڕەفیقم
پەرداخ دەرەجەی عام، ئایینەی زەینم
ڕۆشن کەر، شوعلە، بینایی عەینم!
تێغی قەڵەمم سۆهان دەی جە نۆ
بڕشت بۆ گوستاخ، کێشای فەزڵی تۆ
با باوچوون مەدح، شای بوراق سوار
ئەحمەد و مەحموود، موستەفای موختار
خەتمولمورسەلین، حەبیبی داوەر
شەفیعی دیوان، زەلزەلەی مەحشەر
هەر جە شەو مەولوود پاکی شەریفش
ئاما وە دنیا، جیسمی لەتیفش!
موعجیزە تیفلیش، ئەو چل ساڵە
یەکیەک، بەیان کەم، چون بن قەباڵە
گردی ئەهلی بەیت، شای خەیرەلئەنام
خولەفا و ئەسحاب، زومرەی خاس و عام
مەعرەکەی جیدال، هەرچی بۆ نە ڕووم
غەزای قەتڵ و عام، کافر و بەد شووم
شێخی ئەسحاب، شای خەیرولبەشەر
یاونا، تەمام، چون دوڕی گەوهەر
کتابچەی شیرین، چون توحفەی شاران
ڕەواج بۆ، دایم، جە لای دینداران
هەرکەس بوانۆ، وە ئیخلاسی پاک
شەفاعەت خواش بۆ، شای تاج –ی لەولاک
واجیبەن، سەنای، سالارانی دین
رازیی بۆ لێشان، خودا و ئەجمەعین.

فصل دربیان وصف ابتدای اول ذیروح که خلقت است[1]

ساچون ڕۆی ئەزەڵ بینای بێ ئەندێش
زاتی بێ زەواڵ، قەدیم، وێش بێ وێش
نە خاک، نە زەمین، نە ئاسمان بێ
نە مەلائیکە، نە ئینس و جان بێ
نە لەوح، نە قەڵەم، نە جیبریل بێ
نە بەهەشت دۆزەخ، نە سەلسەبیل بێ
نە نار، نە دۆزەخ، نە خەیر و شەڕ بێ
نە ئاو نە ئاوان، نە بەحر و بەڕ بێ
بغەیر، نە مەعبوود فەردی تەنیای تاک
زی بەشەر نەبێ، غەیر جە زاتی پاک
نە بەرف(بەفر؟)، نە باران، نە رۆژ و شەوبێ
نە ڕۆح، نە ئەجەل، نە خەوف و خەو بێ
حەقق جە نووری وێش، نە تۆی، پەردەوە
نووری حەزرەتش، جیا، کەردەوە
زاتی بێ زەواڵ، وێش کەرد بە یارش
سەڵەوات، دا بەرووی دین و دیدارش
جەو دما، بێ باک، تاکی تەنیای فەرد
قەڵەم و قودرەت، ئافەریدە کەرد
فەرما: بنویسە، قەڵەم عەرزش کەرد
من چێش بنووسوم، تاکی و تەنیای فەرد
ئەوەڵ، لائیلاهە، ئیلەڵڵا هەن
دووەم محەممەد رەسوولەڵڵا هەن
بەعد سازنای ئەفلاکی ئەزرەق
یەکیەک، موسەتتەح، تەبەق، عەن، تەبەق

١- خۆی، سەرباسەکانی، یاخود ناوونیشانی باسەکانی، بەزبانی فارسی، نووسیوە و ئێمەیش، هەروەک، خۆی هێشتنمانەوە!! (م. هەورامانی)

لەیل و نەهار و دەقیق و ساعەت
فەسڵ و ماه و ساڵ، حیبر و داوەت
خورشید و قەمەر، چەنی ستاران
رەعد و بەرق و باد، هۆرچنی باران
وە یەک ئیشارە، بینای بێ ئەندێش
سازنا، جە نوور، محەممەدی وێش
تەمام کەرد، تەرتیب هەر هەفت ئاسمان
عەرش و کورسی و فەوق، لەوحی لامەکان
کەریمی کارساز، بێ میسل و نەزیر
پادشای عادل، تەنیای بێ وەزیر
ئەوەڵ جوبرەئیل، دووەم میکائیل
سیەم ئیسرافیل، چوارەم، عزرائیل
هەر چوار موقەڕەب، ئیجاد کەرد جە نوور
پەی خزمەتکاریی، دایم جە حوزوور
ڕوحەلئەمین کەرد، وە پەیکی ڕاهان
پەی ئاماو لوای، لای ئەنبیا هان
میکائیل ڕزق، ئوممەت، دا بەدەست
ڕۆزی مەخلووقات، تەمام خاس گشت
دا وە ئیسرافیل، لوولەی نەفخی سوور
ڕۆی دنیا ئاخر، ئەو بدو زەروور
نامی عزرائیل، بەر ئاوەر وە بەر
کەردش، وە قابز، ئەڕوای ذی بەشەر
وە حوکمی فەرمان، پادشای غەفوور
باقی، ڕۆحانی، پەیدا بیی، جە نوور
مولّکی لامەکان، ناهووت و ماهووت
پەڕ بیی، جە مولّک، گرووی مەلەکووت.

فصل دربیان اوصاف بهشت و دوزخ و جگونگی را گوید(٢)

کـەریمی کـارسـاز، بێ مـیـسل و نەزیر
پادشـــای عـــادل تەنیـــای، بێ وەزیر
جـە شـەش دانگ نووری، مـوسـتـەفـای
یەک دانگ جـیـا کـەرد، دانای دادگـەر
کەردش، وە بەهەشت، وە قەسر و قوسوور
وە ڕیزوانی پاک، غـــوڵمنان و حــوور
گـیـاش زەعـفـەران، خـاکش شـەکـەرەن
سـەنگش مـرواریی، دانەی گـەوهەرەن
گـوڵەن، گـوڵزارەن، ڕۆحـەن، ریحـانەن
لەعلەن، یاقـووتەن، دوڕ و مـەرجـانەن
نەخـڵـەن ڕوممانەن، مـیـوە سـەد ڕەنگەن
زەیتـوون و توفـفـاح، تازە قـەشـەنگەن
نوقـڵـەن، نەباتەن، شـەکـەرەن شـیـرین(٣)
عـوودەن، کافـوورەن، عـەترەن، عـەنبـەرین
فـەسـڵش، دایم، وەقت، نەو وەهارانەن
سـۆزە هەواش، فـەرش، بەزمی یارانەن
شـەرابەن، تەهوور، بادە، مـوفـفـەسـەل
شـیـرە و شـەربەت، پاڵوودەی، عـەسـەل

٢- ئێمە، دوو نوسخەی، دەسخەتمان، لایە و ئەوانیش، نوسخەی (ج) و هی (خ)ێن. نوسخەی (خ)مان، کردووە، بەبنەڕەت و نوسخەی (خ)یش، بۆ یاریدەدانی بەراووردکردن و گەیشتن بەئەنجامی ڕاستی و دروسـتـیی. شایانی، باسە، لە نوسخەی (خ)دا، فـرەیزی (... را گوید)ی ئەم فەسـڵـە، (اورا)یە هەروەها، لە هەمان نوسخـەدا، لەم فـەسـڵـەدا، بەم دێڕە دەستی پێ کردووە، کـەچی، نوسخـەی (م) ئەمەی تیادا، نییە و دێڕەکەش ئەمەیە:

(هەر جە ڕۆی، ئەزەڵ، تا ڕو بی، عـەرەسات
بەر سـەفـا، سـەفـا، مـحـەمـەد، سـەڵەوات) (ل -٤)

٣- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:

(نوقـڵـەن، نەباتەن، شـەکـەرەن شـیـرەن
عـوودەن، کـافـوورەن، عـەترەن، عـەبیـرەن) (ل -٥)

حەوزش، کەوسەرەن، جۆگەش سەلسەبیل
باغش، جـەننەتەن، ئوسـتـاد جـوبرەئیل
قەسرش، خشتی زەڕ، خشتی جە سیمەن
بادە، عـەتری عـوود، باغـچەی نەعـیـمەن
لیـبـاسش فـاخـر، دیبـای قـەشـەنگەن
حـوللەی ئەلوانات، سـەد هەزار ڕەنگەن
گـیـاش، لەزیزەن، تەعـمش وەش تامـەن
زرووفی جـەواهیـر، ئاینەی جـامـەن
حـــەقق لەزایزات، ئامـــادە کـــەردەن
وە لەحـــمی تەیر، سـۆگـەندش واردەن
پەی ئەهلی بەهەشت، پاکی بێ تـاوان
تەشتـەهیننەفس، حەقق، وێش فەرماوان
نەفس، پەی هەر ئەشیا، ئیشتەها مەکەرد
فـەوریی خـزمـەتکار، پەرێش مـاوەرد
ئـارەزووی هـەرچـی، بـاوەرۆ، نـە دڵ
وە پای وێش، مـەیۆ، پەی ئەو، وە مـەنزڵ(٤)
مـوخـتـەسـەر، هەرکەس، خـودا پێ دادەن
ئیـمـانش کـامڵ، کـارش، ئامـادەن(٥)
بێ شک، جـەننەلمەئوا، جـاش، مـە بۆ
دایم، پای تەجـیـر، تەکـیـەگـاش، مـە بۆ(٦)،(٧)

٤ – لە نوسخەی (خ)دا، (پەرێش وە مەنزڵ)ە.
٥- لە نوسخەی (خ)دا، (کارش ئازادەن)ە.
(٦- لە نوسخەی (خ)دا، (پای شەجەر تەکیەگاش مە بۆ)یە.
٧- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕەی خوارەوە، لەم فەسڵەدا هەیە، بەڵام، لە نوسخەی (م)دا، نییە!

(یا، ڕەبب، بە حاجەت، ڕەسوولی سەروەر
ببـەخشی گـونای، ئۆمـەتتـان، یەکـسـەر) (ل -٦)

فصل دربيان اوصاف دوزخ ويل صراط و جگونگی را گويد[٨]

پادشای قەهار، دارای بێ ئەندێش[٩]
دۆزەخ دروست کەرد، جە قودرەتی وێش
هەفت تەبەق زەمین، بەدوو کول، ڕەش کەرد
یەک جە بانی یەک، گشت، پەڕ ناتەش کەرد
هەزار ساڵ، تەمام، دەمناشان، وە دەم
تاکە قرمز بیی، بێ زیاد و کەم
دیسان هەزار ساڵ، دەمناشان، زەروور
تا گێلا ڕەنگش، سفید، چوون کافوور
پەی پەی دەمناشان، ئەیزەن، هەزار ساڵ
تاکە سیا بیی، چون سیا زوخاڵ
ناری جەهەننەم، ئیستە، سیاهین
فیلافش، نییەن، حەقق، وێش گەواهین
یەک پردێ، سەختێ، سرانش، نامەن
ئەر پەرسی چێشەن، تەرحی، ئەو کامەن
زبان، جە خۆفش، دایم، هەر لاڵەن
توولی درازیش، سێ هەزار ساڵەن!
هەزارش نەشیب، هەزار درازەن
پەی ئەهلی عاسی، چەفت و نasازەن![١٠]
نە ڕای دەلیلەن، نە یاگەی ئەرجوو
بڕندتەر جە تیغ، باریکتەر جە موو

٨- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم، (سەرباسە)، بەم جۆرەیە:
(فصل دربيان دوزخ و اهل دوزخيان و جگونگی او گويد).
٩- لە نوسخەی (خ)دا، پێش ئەم دێڕەوە، ئەم دێڕەی خوارەوە هاتووە:
(هەر جە، ئەو ساعەت، تا، ڕۆی، عەدەسات،
بەر، فەخری عالەم، محەمەد، سەڵەوات) (ل -٦)
١٠- لە نوسخەی (خ)دا، نووسراوە (خەیلێ ناسازەن).

یانێ جە ئەزەل، هەرسێ تەل بین
جە مووی سەر و ڕیش، سینە نما شین
مونتەزەر مدران پەی گونا باران
پەی ئەهلی موشرک، گرووی بەدکاران
هەرکەسێ حەزرەت، ڕەهنمای ڕاش بۆ
جە ڕووی قیامەت، شەفاعەت خواش بۆ
ئیمان کامڵ بۆ، جە یەومولعەدەم
بڵێسەی دۆزەخ، نمەینۆ وە چەم!
هەرکەس ناوەرۆ شادەت، وە باڵش
جە دنیا و عوقبا، وێرانەن ماڵش
هانە جای زەحمەت، خۆف و خەتەردا
کێشیان وەبان، ناری سەقەردا
جارێ با دۆزەخ، خاری خەجەل بۆ
مالک پەی کاری خەیرش ماتڵ بۆ
قودرەت، هەر قودرەت، بێ هەمتای وێشەن
تاکە بزانین، ئیرادش، چێشەن!!
جای قال و بەلا، ئەعلا مەقامەن
هەرکەس، نەزانان، بزانۆ کامەن![١١]

فصل دربيان سئوال حضرت برب عزت از ارواح و جواب سئوال الست بربكم[١٢]

دارای جیهان دار، سەتتاری مەعبوود
خالیقی مەخلووق، واجیبە لوجوود
مەیل کەرد، بسازۆ، دنیای پەڕ مەلاڵ
ئەوەڵ، چوون، عەرووس، ئاخر، پیرە زاڵ

١١- لە نوسخەی (خ)دا، (هەرکەس نەزانان)ە.
١٢- لە نوسخەی (خ)دا، ناوونیشانی سەرباسەکە، ئەمەی، بۆ زیاد کراوە، یاخود ئەمەی هەیە (... و چگونکی را).

نه چەرخی چووارەم، واقیعەن، یەک دەشت
تەمامی موفرح، جە قاپی بەهەشت
وە قەولی ڕاوی، یەک پارچە لاڵەن
ڕاگە، درازیش، سێ هەزار، ساڵەن
ڕۆحی، مەخلووقات، ئینس و جان، یەکسەر
وە ئەمری بێ چوون، دەهندەی داوەر
ئەرواحی جانی، ئەولادی ئادەم
جە ئەوەڵ، قەدەم، تا، یەومولعەدەم
نەوجا، نە حوزوور، جەماجم، جەم وەرد
وە یەدی قودرەت، تەمام، زیندە کەرد
وێنەی مورچەی زەعیفی، بێ زۆر[١٣]
جوولیان، کەم کەم، نمانان، جۆر جۆر
حەقق پەرسا، لێشان، جە ڕووی ئیلتیفات
چەو دەم (الست و بربکم)، وات:
یانێ، ئایا، من مەعبوودی ئێوەم
هەرچەند، بێ جیسم و بێ شەبهو شێوەم
جوملە ئەرواح، بی دوو فیرقە جەو دەم
بەعزێ، وات؛ بەلا، بەعزێ وات؛ نەعەم
مەوقیف کەرد، مەتلەب، یانێ های ئەلەخ
بەلا، پەی بەهەشت، نەعەم، پەی دۆزەخ[١٤]
هەر ئەو ڕۆ واحید، تاکی تەنیای فەرد
موئمن و کافر، یەکسەر، جیا کەرد

١٣- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕە، بەم جۆرە، هاتووە:
(وێنەی مووریچە، زەعیف -ی، بێ نوور)
١٤- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
بەلا، پەی بەهەشت، نەعیم، پەی دۆزەخ!

دەرسات، دوو مەنزڵ، شەهنشای فەتاح[١٥]
قەرار دا، جە غەیب، پەی جەمعی، ئەرواح
یەکێ، عوللیین، قەریب، وە ریزوان[١٦]
یەکێ، سنجین، بە دۆزەخ، عەیان
دوو فرقە، ئەرواح؛ شاد و پەرێشان
تا شین، وە ماوای، مەنزڵگەی ویشان
نەوجاگە ساکن، تا چەند هەزار ساڵ
تاکە بزانین، زاتی، بێ زەواڵ
تەقدیرش، چێشەن، مەیلش، کام نەردەن
ئیرادەی سازنای، کام سنعەت، کەردەن

فصل دربیان ایجاد دنیا و جگونگی را گوید[١٧]

ئۆستادی، سانیع، کوللی، مەسنووعات[١٨]
ئیجاد، کونەندە، جوملەی، مەوجوودات
میعماری تەڕدەس، ڕەنگ عەجیبی باف
بێ مەزد و میننەت، بێ فەعلە و ئەسباب
بێ ستوون، بێ قال، بێ خورد بێ خواب
بێ خاب و بێ ئاب، بێ سەنگ و بێ خشت

١٥- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(دەرسات، دوو مەنزڵ، پادشای فەتاح
قەراری دعا، جە خەیب، پەی جەمعی ئەرواح)
١٦- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(یەکێ عەللییس قەریب جە رەزموان
یەکێ سجین، وە دۆزەخ عەیان)
١٧- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم ناوونیشانە، بەم جۆرە، هاتووە:
(فصل دربیان پر درختی زمین و آسمانرا و جگونگی گویند)
١٨- پێش ئەم دێڕە، لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕەش هاتووە:
(هەر جە ڕۆی ئەزەل، تا ڕۆی عەرەسات
بەر سەفا، سەفای محەمەد، سەڵەوات)

بینای موقتەدیر، مەوجوودسازی گشت
جە سوبحی سادق، یەکشەنبەی، ئەوەڵ
قودرەت، بەرد وەکار، دنیای پەر خەلەل
جەهەننەم، جە بان، دنیادا، قەرار
زوڵماتی جەبان، دۆزەخ، کەرد ئیزهار[١٩]
بادی عەجایب، جە بانی زوڵمات
ونارا، تا رووی هەیهات و هەیهات
دیسان، هەم بەحرێ، جەودەم کەرد ئیجاد
موعەووەق، مدران، جە بانی ئەو باد
چل هەزار ساڵ، ڕای قەعرش دوورەن
بە قەولی ڕاوی، وەیتەور، مەشهوورەن
ماهی بوزرگی، عەزیمی، ئەزرەق
سروشت کەرد واحید، سونعەت سازی حەقق
چەو بەحری بێ پەی، مدران، بێ لەنگەر[٢٠]
مەبو نەلەخشۆ، تا، وە ڕووی، مەحشەر
جە پشتی **ماهیی**، سازا، یەک بەقەر
هەشتاد هەزار عەین، چهل هەزار سەر
مابەینی ئی سەر، تاکە، وە ئەوسەر
پەنسەد ساڵ، ڕاهەن، بەڵکە زیادتەر
هەر سەرێ، میقدار، سێ سەد شاخ دارۆ
هەر شاخی تەسبیح، زیکرێ، مەویارۆ!
ئۆستادی نەقاش، لاجیوەرد کاریی
جە کەفی جەوهەر، دانەی، مرواریی

١٩- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێرە، بەم جۆرەیە:
(زوڵماتی چۆبان، دۆزەخ، کەرد ئیزهار)

٢٠- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە، هاتووە:
(جەو بەحری بێ پەی مدرا وە لەنگەر)

سازان، وەیتەورە، لوتفی ئیلاهیی
نیاش نە موهرە، پەشت **گاوی ماهیی**
مەعلوومەن، راوی روایەت، ڕاسەن
چونکە فەرموودەی، ئیبن عەبباسەن!
بەڵام، چون بەقەر، سەبک بی بارش
نمەبی، دایم، دنیا، قەرارش!![٢١]
ئارامش نمەبێ، جە وەقت و بێ وەقت
دایم، مەلەرزان، چون زەلزەلەی سەخت
دیسان، هەم، جە نۆ، بینای بانی سەر
خەلقەت کەرد، کاوان، کەش و کۆ و کەمەر
هەردان، شاخان، زەردان، ئیلاخان
بەرزان، کۆساران، زاغان سەخناخان[٢٢]
کانکۆی کەرەم، (رَبِّ العالَمِیْن)
یەکییەک، قەرار دا، نە بانی زەمین[٢٣]
بەڵ لادێ، زەمین، بگێرو ئارام
هەنی ساکن، بۆ، تا قامەلقیام
سەنگی هەردو خاک، گشت مەلاقی، بی
حەدەکەی زەمین، باز، هەر، باقی، بی
دیسان، هەم بێ باک، دانای سنعەت باف
مەوجوود،کەرد،دەردەم،هەر هەفت قوللەی قاف
هەر هەفت قوللەی قاف، دەوری دنیای دوون
قافش قەرار دا، وە بێ، چەند و چوون

٢١- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(لادێ نمەبێ، دنیا قەرارش)

٢٢- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(بەرزان، کۆساران، زاخان سەخناخان)

٢٣- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە، هاتووە:
(قەرار دا نەبەین، سەماوە زەمین)

جەو زەلزەلەی سەخت، جای چۆلّناک دا
کوان، وێنەی مێخ، کۆیا خاک دا[٢٤]
زەمین سەنگین بی، هەتاکە تاوا
تا، سەنگین، نە پشت، گاوماهیی یاوا
غەوز، وە کۆی قاف، کوان، گشتەوە
هەر تاکە، جەنبش، دنیا، نیشتەوە!
بەلاّم دنیای، خۆشڕەنگی، دولّبەر
خالّی، جە شێوە، سەدای، زیلبەشەر
مولّکی بێ ساحیب، یۆرتی چۆلّ و هۆلّ
نە شنۆی، شەمالّ، نە شانای، شاقولّ
نە شار، نە قەریە، نە ئاوەدانی
نە دار، نە ئاتەش، نە ئاو نە کانی
تەنیای بێ شەریک، لوتفش یاری کەرد
پەی ئابادانی، ئاوش، جاریی کەرد!
ئەشجارات، یەکسەر، نەباتات، یەکسەر
بەر ئاما، جە خاک، بە ئەمری داوەر
بە حوکمی فەرمان، قەدیم -ی ئەقدەس
ئاما، ئاتەشەن، وەیەک، نیم نەفەس
جە کوورەی، دۆزەخ، کەفت، وە سەربیسات
باقین، تا ڕووی، عەرسەی عەرەسات
پەی ئێد، تا کەمتەر، ببۆش، سۆزی تاو
هەفت جار، شوشنشان، ئەونار، هەم بە ئاو
گشت هەم، جە قودرەت، پادشای بێچوون
وەیتەور، داریا، وە ڕووی، دەهری دوون
تیوور و وحووش، مورغ و موور و مار
غەیر، جە ئادەمی، سازنا، وەیەک جار

٢٤- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(کوان، وێنەی مێخ، کۆیا وە خاک دا)

نە چۆلّ و ئاوان، قەرار دا، جاشان
مەعاش و ڕۆزی، زەید و ماواشان
غەرەز، وە شەش ڕۆ، یاوا، وا، تەمام
حەقق، وێش، فەرماوان، سیتەتە، ئەیام

فصل دربیان خلقت جان و ذریت اورا گوید

هەر جە ڕۆی ئەزەل، تا ڕۆی عەرەسات
بەر سەفا، سەفای مەحەمەد سەلّەوات
جەو دما، جە نۆ جیهانداری فەرد
جانش، جە کوورەی ئاتەش، خەلقەت کەرد
هەم جفتێ، جە نار، کەرد، وە دەمسازش
مایل بی، وە عەیش، ناز و نیازش!
باری حەملش بێ، شش ماهش ویەرد
وەزعی حەملش بێ، فرزەندێ، ئاوەرد
باز هەم وەمەیلان، شاهەنشای جیهان
فەوزی فامشان، نیا، ئین جان
گشت جامەی، مەعاش، زیندەگی پۆشان
گشت، جورعەی دەولەت، دنیا و دین پۆشان
وە ئەمری قادر، حەییی سوبحانی
زیاد بیی، ئەولاد، جانی بەجانی
چهار روبعەی مەسکوون، دنیا سەرانسەر
بیی بە مولّکشان، بە ئەمری داوەر
دەیم پاریاب، با پەرێ سالاّن
جە شەرق، تا وە غەرب دنیا کشت کالان
تاکە خوداوەند، حەیی، لایەنام
یەک شەریعەتی، ئائینی ئیسلام
ئیرسال کەرد پێشان، پەی ئادابی دین
سیدق و ئیخلاس و ئیتاعە و تەمکین

ئەو، شەریعەت، ڕاهنمان بۆ
جە ڕوی قیامەت، شەفاعەت خواهان بۆ
ئەمانەت، واتەن، سیدق کەردشان
تاکە دوو سەد سالّ، وە ڕاهـ بەردشان
چەو دما، تایفەی جانی ئیبن جانی
دیسان، دەس کەردەن، وە ناحەزانی
بادێ، چون سەبوون، کورەی ئاتەش بێز
دەلک، دانە ڕۆح، جان ئیبن جان ڕێز
داش، وە دنیادا، وەیەک نیم نەفەس
تایفەی جانی گرد کەرد، وە قەفەس
یا حەقق جە دەرگات، بێکەس نەبۆ بەخ
ئەوچین بێ وەرچین، بنچینەی دۆزەخ
دیسان، چنێ تەر، پدەر توون بە توون
تیفلانی مەعسووم، دامنەی سبحوون
هەم گروو بەستەن، کەردشان، توغیان
جە مەعسوومی ویر، روو وەلای عوسیان[٢٥]
هەر چەند خوداوەند، تاکی تەنیای فەرد
ئیزهاری عوسیان، ئەهلی دۆزەخ کەرد
ئەوان، خۆ فیشتەر هەر گومڕا، مەبین
وە فیعلی قەبیح، ئاشنا، مەبین!!
تاکە، خوداوەند غەزەب گرد لێشان
عەزابی ئەلیم، نمانا، پێشان
غەرەز، چینێ تەر، تایفەی بێ عار
چون مۆر و مەلەخ، ئامان، وە ڕووی کار
خودا، تاعوون کەرد، پەرێشان، نازڵ
مەلبووس بین، وە دەست ئەسفەل بین واسڵ

٢٥- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(جە مەعسوومی دیردا و وەلای عوسیان)

هەم چینێ مشتێ، وە دەوانی دەو
چینێ تەر ماما، مەنیشت نەجای ئەو
خولاسە، چین چین، شکیا، ئارەزووش
تا، یاوا، ئەوچین، عەهدی تاری مووش
تارەمووش، ئەرشەد، ئەولادی جان بێ
حوکمش، وێنەی، ئاو، جاریی ڕەوان بێ
یەک فرزەندێ، داشت، خەیلێ منالّ بێ
تەمام، نوکتەوان، ساحیب کەمالّ بێ
جە ئەسڵی مەعنا، ئیبلیس، نامش بێ
عاقلّان تەمام، حەڵقە، دامش بێ
فیتنە و خوڕەد مەند، خەیلێ شەروور بێ
قولچماخ، دایم، وێش، جە شەڕ دوور بێ
نە عیلم، نە کەشف، نە کەرامات بێ
عالمان، یەکسەر، جە علمش مات بێ
جاری با ئیبلیس، فارغ بۆ پەی وێش
بێچارەی فەقیر، جە کار مەیۆ لێش
ساچون، تارەمووش، چەنی بن جانی
گشت، کەمەر بەستەن، وەنافر مانی!
پادشای شاهان، قەدیمی قایم
کەریمی عەزیم، حەکیمی دایم
قەتڵ و عامی گشت، بن جانی فەرز کەرد
سەد هەزار، مەلەک، رەوانەی ئەرز کەرد
وەیەک نیم نەفەس، ئەهلی رەوحانی
بڕیشان، ئاسار، توخمی بن جانی!
تارەمووش، جەتاو تاوی زەمهەدیر[٢٦]
تاریان، پەی توون، دووخانەی سەعیر

٢٦- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(تارە مووش، جە تاو ناری زەمهەریر
تاریان، وە توون، دوخانەی سەعیر)

بەعزێ، بن جانی، ئیمانشان، ئاوەرد
جە مەلایکان، وێشان، پەنهان کەرد[(٢٧)]
جە واتای ئیسەی، جوننی، ئەوانەن
نیمێ کافرەن، نیم، موسوڵمانەن
حەقق فەرما، ئیبلیس، علمش زیادەن[(٢٨)]
عەقڵی بن جانی گشت، بە ئەو دادەن
دنیا، هەم، جە نۆ، حاڵی کەردشان
ئیبلیس وە ئەسیر، بە زۆر بەردشان
وە ئەمری فەرمان، دانای بیهتەرین[(٢٩)]
بەردشان، وەبان، چەرخی، چوارەمین
یەک سەومەعەی خاس،وێنەی قورسی خۆوەر
پاکیزە، بێ عەیب، پوختە، مونەووەر
قەراردان، پەرێش، پەی مەکتەب خوانی
بی بە مەدرەسە، زومرەی، رۆحانی
نامشان نیا، مەلیکولکیبار
یەعنی موقەڕەب، قاپی شای غەففار[(٣٠)]
تا وەزعییەت، فەراهەم ئاوەرد[(٣١)]
خەیلێ تەکەببور، پەی وێش حاسڵ کەرد

٢٧- ئەم دێڕە، لەوەی (خ)دا، نییە و لەوە دەکات، کە پەڕیبێ!
٢٨- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(حەقق فەرما ئیبلیس، عەمەلش زیادەن)
٢٩- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(وە ئەمری دانای شاهی بهتەرین)
٣٠- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە، هاتووە:
(یەعنی موقەڕەب، پادشای، جەببار)
٣١- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(تاکە موهرەتش تەمام سەر بەرۆ
خەیلێ تەکەببور، پەی وێش خاس کەرۆ)

بەلا، نەزاناش، بینای بێ ئەندێش
تەوقێ، جە لەعنەت، سازیان، پەرێش[(٣٢)]
جە لەوحەلمەحفوز، پەرێش، کەرد تەقدیر
تەقدیری ئەزەل، نەدارۆ، تەدبیر
ئەبەدیی، دۆزەخ، دایم، جاش مەبۆ
ناری زەمهەریر، ئارامگاش، مەبۆ!
هەردەم، مەواتەن، بە موقەڕبان
تەوقێ، جە لەعنەت، کریان، ئاوێزان
یەکێ موقەڕەب، بارەگای عیزەت
گرفتار، مەبۆ، بە تەوقی لەعنەت!
بادا، نەزانۆ، تا چێش مەیۆ پێش
تا، ئەو ڕۆ، هەرچی، روو مەدۆ، لێش!
با هەر مەشغووڵ بۆ، تا چند هەزار ساڵ
شادیی دەماغش، با نەبۆ بەتاڵ
باز هەم، جە تەقدیر، گەردوونای گەردوون
ئەمشەو تا سەحەر، چوون، مەبۆ، چوون!

٣٢- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم نیوە دێڕە، بەم جۆرەیە:
(تەوقێ جە لەعنەت، سازنا، پەرێش)

فصل دربیان خلقت آدم علیه السلام و جگونگی را گوید(٣٣)

هەر جە ڕۆی ئەزەڵ، تا ڕۆی عەرەسات
بەر سەفا ، سەفا ، موستەفا ، سەڵوات(٣٤)
کارسازی کاران، دەهندەی بێ باک
مەیل کەرد بسازۆ، ئادەمی، جە خاک
ببۆ بە بابای ئەنبیاهان، گشت
وە باقی مەخلووق، فرقەی زیبا و زشت
فەرما ، میکائیل، تۆ وێت ڕاهیی بەر
شوو وە سەر زەمین، مشتێ خاک باوەر
میکائیل لوا، زەمین وە زەمان
واتش: خالقت، حاکش فەرماوان
چۆ، پەی مشتێ خاک وەنەت، مەوازۆ(٣٥)
بەو خاکە، جەستەی، ئادەم مەسازۆ!
زەمین دا جواب: وات خاکم نیەن
ئاخەرین، جانم، وەیتەورە، دییەن!
دیت، وە مەعسییەت، چێش ئاما پێشان
خوداوەند غەزەب، سەد جار گردیشان
نوتفەی ئادەمیچ وە نافەرمانی
موقەسیر، مەبان، چون قەومی جانی
منیچ چەنیشان، وەچاری ناچار
مەبۆ بسۆز و وە شەرارەی نار

٣٣- ئەم ناونیشانە، لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(فصل دربیان خلقت حضرت آدم علیه السلام و جگونگی اورا)
٣٤- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕە، بەم جۆرەیە:
(بەر سەفا، سەفای، محەمەد سەڵەوات)
٣٥- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
چەو بۆن، مشتێ خاک سنعەت، مەوازۆن
بەو خاکە، جەستەی، ئادەم، مەسازۆن!

سەرفی نەزەر کەر، تو جەی سەفا و سەیر
تۆزی خاک نییەن، وەش ئامای وە خەیر
میکائیل لوا، وەیەک نیم نەفەس
تاشیی وە حوزوور، بارەگای ئەقدەس
عەرزە سەر زەمین واتەن مەرفی ڕەقق
عەرز کەرد بە جەناب، مەوجوودی موتڵەق
ئیسرافیل، وە حوکم، (رَبُّ العالَمِیْنْ)
ئەو، هەم، ڕوو نییا ، وە ڕووی سەر زەمین
وات: حوببولفەرمان، ئەمری کارسازەن
وە قەدەر ئیمکان، خاکم نیازەن!
زەمین جواب دا، وات: خاکم نییەن
جە مەخلووقی، بەد، عەزابم، دییەن!
باز هەم ئیسرافیل چەنی جبرائیل
پەیشان خاک نەبیی، تاشین لای جەلیل
ئەوان، هەم ئەحواڵ، واتەی سەرزەمین
عەرز کەردەن، جە لای (رب العالمین)
فەرما ، عیزرائیل، فەردی تەنیای تاک
وە تەعجیل، کیاست، وە زەمین، پەی خاک
قابز، وات: زەمین، مەنزوورت چێشەن
زەمین و زەمان، حەقق سونعی وێشەن
ئەگەر مەیلش بۆ، گەردوونای گەردوون
مەکەرۆت، وە ئاو، بەبێ چەند و چوون!
زەمین وات: قابز حیکایەت دوورەن
ئامەنتو بیلا، خودام، غەیوورەن!
جە ڕووی دنیاوە، بەعزێ خاک ئاوەرد
سەبز و سفید و سیا و سرخ و زەرد
بەردش، وە حوزوور، بینایی چاوان
شای کەسیر ئەڵتەف، کەرەم فراوان

به قەولی ناقل، راوی با وققاب(٣٦)
وەیتەور، فەرماوان، ڕەوزەتولئەحباب
جه خاک، ئادەم ئەسڵ بنیادش(٣٧)
خودا، جوبرائیل، کەرد، وە ئوستادش
فەرما، سەعی کەر، وە ئارەزووی دڵ
وە ئاوی زەڵاڵ، بسازەش، وە گڵ
جوبرەئیل، خێزا، وە حوکمی داوەر
سڵامش، بکەرد، وە ئەبولبەشەر
سازناش، وە گڵ، وە ئاب، وە زەڵاڵ
پوختش کەرد، چوون، سیم، تاویدەی دوقاڵ
لوولش کەرد، وێنەی، لوولە مسقاڵێ
کەردش، وقاڵب، سەروین خاڵێ!
مەحفەل، دا وەنم، (ماء الورد)ەوە
بادی عەتر ئامێز، وشکش کەردەوە(٣٨)
هەنی نەو جاگە، تاکە پەنسەد ساڵ
هەر نەوجاگە، مەند، چوون، کووپەی بەتاڵ
عەزازیل، هەر وەقت، چەمش مەکەوت پێش(٣٩)
وە خەندە، ماما، ناخوون، مەدا لێش

٣٦- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(بەقەولی ناقل، راوی با ویقار
وەیتەور فەرماوان، ڕەوزەتولئەخبار)
٣٧- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(جە خاکەن ئادەم، ئەسڵی بنیادش
خودا، جوبرائیل، کەرد وە ئۆستادش)
٣٨- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(پاک عەتر، ئامێز وشکش کەردەوە)
٣٩- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(عەزائیل وەقتێ چەشمش مەکەف، پێش)

مەوات؛ ئەی قاڵب گڵینەی گڵ کێش
فەردا، مەبۆ چێش، مەوجوود بۆ لێش
خولاسەی کەلام، وەعدش، شیی وەسەر
یاوا وە مەوقیع، وەعدەی دادگەر
ڕۆح کەرد، وە قاڵب، جەنابی ئادەم
ئاما، وە هەستی، بەر شیی، جە عەدەم
خوداوەند وە لوتف، لا موتەناهی وێش
وە یەدی، قودرەت، بێ هەمتای وێش
عەقڵ و نەفس و دڵ، شیی وە دەروونش
گۆشت و پۆست پێوەن، چەنی ناخوونش
سەر و دەست و پا، ئەعزا، گشت تەمام
ئاخێز، کەرد، ئادەم، (علیه السلام)
بەدەڵ باوەڕش، وە زاتی حەقق کەرد
بە تای بێ هەمتا، ئیمانش، ئاوەرد!
ئیبلیس چەو دمدا، خەیلی بوزورگ بی
هەرچەند مەزاجش، مەزاجی گورک بی(٤٠)
....(٤١)
چون قەولی سەحیح، لوعەبی ئەخیارەن(٤٢)
مەعنای عەزازیل، تسبیح دیارەن(٤٣)

٤٠- نوسخەی (خ) لێرەدا، کۆتایی، بەم فەسڵە (وەک خۆی وەها نووسیوە) دەهێنێ و دەست بەفەسڵێکی نوێ دەکات، کە بەم ناوونیشانەوەیە:
(فصل دربیان منع نموون حضرت آدم از خوراک گندم و چگونگی اورا) ناوی فەسڵی لە بیر چوو!
٤١- لێرەدا، نوسخەی (ع)، ناوونیشانی؛ فەسڵەکەی لە بیر چووە.
٤٢- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕە شیعرە، پاش ناوونیشانی فەسڵەکە هاتووە، ئەوجا، ئەو دێڕەی ئێرە، بەهەرحاڵ ئەمەیە دێڕەکە:
(هەر جە ڕۆی ئەزەل، تا ڕۆی عەرەسات
بەر سەفا سەفای محەمەد سەڵەوات)
(٤٣)- ئەم دێڕە، بەم جۆرە، هاتووە:
(چون قەولی سەحیح (لعبه الاخیارن)
مەعنای عەزرائیل، سەبح دیارەن)

هەفتاد هەزار ساڵ، خودا، چون یەک شەو
خەزانەی بەهەشت، گشت بەخشا بە ئەو
عەزازیل، یەعنی ساحیب عیزەت بێ
جە بارەگای حەقق، پەڕ مەکرومەت بێ
هەم هەشت هەزار ساڵ گەورە پاکان بێ
ئوستادی تەدریس، مەلایکان بێ
هەزار ساڵ، تەواف دوری عەرشش کەرد
هەزار ساڵ، تەعلیم، ئەهلی فەرشش کەرد
پەنجا هەزار ساڵ، هەم جە کێوان بێ
گەورە رۆحانی، کەڕ و بەیان بێ
ئیسمی ئەعزەمش، دایم، نە دڵ بێ
نیازش یەکیەک، تەمام، حاسڵ بێ
تا، ئەو ڕۆ، قەییوم، قەدیمی مەعبوود
ئادەم، جە عەدەم، ئاوەرد، بە وجوود
ئەمجار ئەمەش کەرد، پادشای بێ عەیب
وە موقەڕەبان، مەحرەمانی غەیب
گردین، وە یەک جار، گشت وە یەک قەدەم
سوجدە بەردشان، یەکسەر، وە ئادەم
گرو بی تەمام، وە شادمانی
حامالانی عەرش، گروی رۆحانی
حەقق فەرما، ئیبلیس دەهندەی داوەر
تۆ هەم سوجدە بەر، وە ئەبولبەشەر
شەیتان کیبرش کەرد، جە گومڕاهی وێش
نەلەخشا، نەجا، نەکەردش ئەندێش
واتش: من جە نار، ئەو جە خاک بییەن
سوجدەی من، وە ئەو موناسیب نییەن!
تەکەبور شێونا، بازاڕی شەوقش
بی بە تەکەببور، سەرمایەی تەوقش

ئاخر دانائیش، بی، بە نادانی
مەحرووم بی، جە فەزڵ، زاتی سوبحانی
بیی بە لەعنی تەوقە، شیی وە گەردەنش
جەفا و جەور و غەم، عەبەس بەردەنش(٤٤)
قاپی هیدایەت، بەهەشت لێش ژنیا
نامەی بەد نامیش، جە عالەم ونیا
جارێ، با لەعین، عەدووی کینەکێش
هەر تەقەش مەبۆ، چەنی تەوقی وێش
خودا وە ئادەم مەیلی هەم جەفت کەرد
حەوا، جە لای چەپ، ئادەم، بەو ئاوەرد
عەقدش کەرد، جە عەرش،عەشقش دا پێشان
مەشغووڵ بین وە عەیش و شادیی وێشان
وە ئەمری بێچوون، بینای لامەکان
داخڵ بین هەردوو رەوزەی ریزوان
پۆشان، وە بالا، حەریری بەهەشت
چەنی فریشتان، مەکەردن گوڵ گەشت
حەقق فەرما، ئەلیەوم، سروشتەن وە خاک(٤٥)
عادی مەکەن نەفس، وە خورد و خۆراک
نەفسی هەوڵناک، نەدارۆ قابل
یەک دانە، گەندم، نەکەن، تەناول
بەرز نەبۆ، سەدای، بێ مەجازیتان
شەیتان، جە ناگاه، نەدۆ بازیتان
بەر شۆ، جە لاتان، هەوای نەفسانی
یە بین، بە فرقهی، ئەهلی رۆحانی

٤٤- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە، هاتووە:
(جەفا و جەور و غەم عەبەس کەردەنش)
٤٥- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(هەقق فەرما ئەلیەوم، سروشتەن، جە خاک)

واتشان بەل، ئامانەن سەددەق
موتیعم، وە ئەمر، قەتعی رەزای حەقق
چەو دما، شەیتان، حەسەد بەر لێشان
کەفت نە فکری خەیاڵ، بەدی پەرێشان
تاوس، کە قابچی، قاپی بەهەشت بێ
سەرتا پای باڵاش، گرد، مونەققەش بێ
شەیتان، شیی وە لاش، وە حیلە سازیی
وە یەک دوو ئەفسوون، تاووس دا بازیی!
وێش کەرد، وە خەردەل، تاووس وە مینقار
وستش، وە بەهەشت، ئەعلای کەس نەدار
تا شیی گوزەرگای، ئادەم کەفت وە جەخت
دەست کەرد وە زاریی، قەومی نا شونەخت
ئادەم، یاوا پێش، وات: ئەی ریش سفید
گەدای ئەندوهبار، جە وێت نائومید
پەی چێش مەکەری، فەریاد و زاریی
پەی کێ، مەناڵی، وە دەردی کاریی!
واتش؛ پەی ئێوە دەردم گرانەن
هووناوی دیدەم، چوون سەیل، ڕەوانەن
نەی جای دڵگوشاد، باغچەی بەهەشتە
جەی قەسری جاوید، عەنبەر سروشتە(٤٦)
بینا مورادی ئاخر مەوۆ ڕاتان
خاکی دەهری دووف، مەبۆ وەجاتان
ئادەم شناسا، واتش: ئەی لەعین
تۆ بشۆ پەی وێت، بکەر زاری و شین

٤٦- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(نەی جای دڵگوشاد، باغچەی بەهەشتە
جەی قەسری جاوید باغی هەروشتە)

وە تەوقی لەعنەت، هەر گرفتار بای
تا (قامَ القیام)، هەر شەرمەسار بای
جە ئادەم ویەرد، وە حەوا، یاوا
وێش کەرد، وە خادم، جەننەتلماوا
واتش وە حەوا: ئەلوان بپۆشە
گەندم، ئەکل کەر، تهوور بنۆشە!
حەوا، وات: یە جای دەم بازی نییەن
چە تەور نۆش کەر و حەقق رازی نییەن!
واتش: خوداوەند سەتتاری سڕ پۆش
منش کیانان، هەرچی بکەن نۆش
خیلافش نییەن، قەولی ئیلاهی
مار وە قەولی ئەو، هەم داش گەواهی
خولاسە، حەوا، بەختی وێش رەش کەرد
بەعزێ، جە گەندم، فەوری، لەب چێش کەرد
گەندم، بەرد وەشیی، وەلای ئادەم
واتش، خوداوەند، منمانان کەرەم
من بەعزێ وەردم، تۆ هەم بکەر نۆش
با ئینتیزاریت، ببۆ، فەرامۆش
ئادەم وات: حەوا، زەعیفەی نەفام
ئەجزای مەعریفەت، عەقڵی ناتەمام
بادا، زوڵم بکەین، وە نەفسی وێمان
خوداوەند، غەزەب، مەگیرۆ، لێمان
حەوا، وات: مەلیک وە شاهدی مار
دەستورش ئاوەرد، جە لای شای غەففار
غەرەز ئەو بابای (علیە السلام)
وە کردەی، حەوا، کەردش خەیاڵ خام
بەعزێ، میوەجات، چەنی گەندم وەرد
وێش، مەحروومی باغ رەوزەی بەهەشت کەرد

بینای بێ زەواڵ، ڕەنجیا لێشان
سزای قیامەت، نمانا، پێشان!
جەو مەلبووسی خاس، باغی بەهەشتە
جە گشت، ئەنواعات، ئەو زیباو زشتە
مەلبووساتی خاس، فاخرەی بەهەشت[٤٧]
دیبای شیرین، هەم خوداوەند ڕەشت
لیباسی ئەعلای فاخرەی دولبەر
عوریان، کەردەوە، جە پا، تا، وەسەر
نیدایێ ئاما، واتش: یا ئادەم
وێت وست، نە تەوڕدام، دنیای پەڕستەم
ڕەزامەندیی من، وە جا، ناوەردی
جە ئەوەڵ، قەدەم، بێ ئەمری کەردی
پات، کۆتا، نەبۆ، هەرگیز، جە غوربەت
کەم نەبۆ، جە لات، غوسسە و زەلالەت
حەوا هەم، جە حەیض، هەر با حەیض مەبۆ[٤٨]
هەر ماهی سێ جار، حەیض جاری مەبۆ
نۆ ماه و نۆ ڕۆژ، حەملش، وەیتەورە
وە زەحمەت، تیفڵش، بکەرۆ، گەورە
ماریچ، تا مەحشەر، وە ڕووی دنیاوە
وە بێ، پا و دەست، بشۆ، وە ڕاوە
ئیبلیس و تاوس، حەوا، ئادەم، ڕەشت
هەر پەنج مەحرووم بان،جە ڕەوزەی، بەهەشت
ئاخر، وە مەیلان، بینای بانی سەر
هەر پەنج، نائومێد، بەر کەردەن وەبەر

٤٧- ئەم دێڕە، لە نوسخەی (خ)دا، نییە!
٤٨- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕە، بەم جۆرە هاتووە:
(حەوا، هەم بە حەیض، دایم، حایض، بۆ
هەر ماهێ، دووجار، حەیضش، جا، بزێۆ)

فریشتان، هەر پەنج، تاوەنان وەتار
جە رووی ئاسمان، تا کەوتن، بە وار
حەوا، حەواڵەی مولکی حوزەیب کەرد
قیسمەتی ئادەم، و سەراندیب بەرد
مار، هەم کەوت نەخاک و بێ پا و دەست
پەی نوتفەی ئادەم، ئەو هەم کەمەر بەست
ئادەم هەم پەی مار،کەمەر بەست پەی جەنگ
سەرش وە فرسەت، پان کەرد وە سەنگ
ئێستە، ئەو غەرەز، هەر ئەوەند ئەست
مەندەن، باقییەن، تا ڕووی قیامەت
شەیتان، خۆ مەعلووم عەدووی بێ دینەن
تا (یومَ المَمَاتُ)، هەر نە کەمینەن!
بەڵام چون، ئادەم خاری خاتر ڕێش
بڕیا، جە هام جفت، شیرین رازی وێش
فراقی حەوا، مەحروومی، بەهەشت
کۆکۆ، بیی سەنگین، خەم وە پاڵش وەشت
حەوا، ئاهی سەرد، مەکێشا، دەمدەم
ئەسرین، چون، سەیلات، مەرێزا، نەچەم
ئاهر جە کززەش، بەتاو مە خێزیۆ
ئەسرین، جە دیدەش، گوڵ گوڵ مەرێزیۆ
مەگێلا وە سۆز، مدا، وە سەردا
بێ کەس، بێ رەفیق، جەو دەشت و دەردا
نە وە ڕۆ ئارام، نە شەو خاو مەکەرد
زامی دەروونش، هەر زوخاو مەکەرد

فصل دربیان دور افتادن حضرت آدم و حوا و جزع و فزع از برای دیدن یکدیگر[٤٩]

ئادەم، پەی حەوا، مەگێلا، تاو تاو[٥٠]
گاهێ، مەنالا، گاهێ مەکەرد خاو
خولاسەی کەلام دوو ساڵ تەمام
مەگێڵان، پەی یەک، جە سوبح تا بەشام
زامی دەروونش، هەر زوخاو مەکەرد
پەی حەوا، دایم، شین و زاری کەرد
سەنگ مەتاونا، ئاهی ناڵەشان
ویەرد جە گەردوون، پاڵە و لاڵەشان
تا، ئاخر، ئادەم، کەردش موناجات
لالا، بە دەرگای (قاضی الحاجات)
واتش: یا ڕەببی، من گوناهبارم
شەرمەند و ڕووزەرد، نەزان کردارم
وەحیلەی شەیتان، ئیبلیسی بەدکار
بە تەعنی حەوا، بە شاهیدی مار
گردین، وە یەک جار، هجووم ئاوەردەن
بەندە خەجاڵەت، قاپی تۆ کەردەن
تۆبە و ئیستیغفار، هانا، سەد هانا
تۆبەم قبووڵ کەر، دانای تەوانا!
غەیر، جە زاتی وێت، کەرەم بێ شومار
ئومێد، هەر بە تۆن، تۆبە و ئیستیغفار

٤٩- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم ناوونیشانی فەسڵە، بەم جۆرەیە:
(فصل دربیان جزع و فزع پشیمانی حضرت آدم علیه السلام)
٥٠- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕە، پاش ناوونیشانی فەسڵەکە هاتووە و دێڕەکەش، ئەمەیە:
(هەر جە ڕۆی ئەزەل، تا ڕۆی عەرەسات
بەر فەخری عالم، محەمەد سەڵەوات)

غەیر، جە زاتی وێت، پەی بێ کەسان کەس
نییەن، نەداروون، هەنی، فەریاد ڕەس
بەحاجەت، ئەویسم، چەنی نامی وێت
ئیسمش محەمەد، بەر گوزیدەی وێت
بگزەر، جە گونام، نادانیم کەردەن
جە نۆ، وە قاپیت، پەنام ئاوەردەن
نە ڕەوزەی ریزوان، ئەگەر هەرچیم وەرد
ڕەببەنا، زوڵم وەنەفس، وێم کەرد
من جە نادانی، هەرچیم، کەردە بۆ
باکەردە، جە لای تۆ، ویەردە بۆ!
بە بەخشندەی وێت، بدەرەم ئامان
سزام کافییەن، کەرەم، فراوان!
سا، ئادەم، ئەوەند، کێشا، ئاهی سەرد
تۆبەش، قبووڵ، کەرد، تاکی تەنیای فەرد
تاشیی، وە جای بەیت، کەعبەی موعەززەم
مەگێلا کەم کەم، مەگرەوا، دەم دەم
حەوا، شیی، پەی کۆی قوللەی عەرەفات[٥١]
وە زاری و زوکار، هەر ئێدش مەوات!
ئادەم، تۆ جە کام لا، وێت شەردەوە
تا وەیتەور، من دای، وەدەم، دەردەوە!
تو خودا، جە کۆنی، ماوەر بەهانە
پەی تەسکینی دڵ، بالات، بنمانە
یە خەتای من بێ، گەندم پێت وەردم
دیدەم لێلاو بۆ، گۆیا، خاس کەردم

٥١- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(حەوا شیی پەی کۆی سەحرای عەرەفات)

مەحرוומی بەهەشت، هەر مەحروومی تۆ
شەوان، تا وە ڕۆ، ڕووی من سیاه بۆ
ساخودا، بەهەشتش، با هەر بۆ پەی وێش
من ئەر تۆم مەبیی، بەهەشتم پەی چێش
وەبێ تۆ، بەهەشت دۆزەخەن، جەلام
ئادەم جە کۆنی، وە سەرگەردت بام!
ئەر تۆ جەلام بی، کۆی قافم وەشتەن(٥٢)
سەقەری دۆزەخ، جە لام بەهەشتەن!
سەمعی سەربەرزان، وە نالین، کەڕ کەرد
سەحرای عەرەفات، وە ئەسرین، تەڕ کەرد
حەقق ڕەحمش جۆشا، تەرەحوم، کەردش
کەم کەم، ئادەم، وەلای ئەو بەردش
حەوا، چون زووتەر، ئادەم دیی وەچەم
یەکسەر، دا، وە باد، کۆی خەرمانی خەم

٥٢- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(ئەر تۆ جەلام بیی، کۆی قافم دەشتەن)

ملاقات نمودن حضرت آدم باحوا در کوه عرفات

نە پەنای سەنگێ، وێش خاس پەنهان کەرد(٥٣)
پەی ئامای، ئادەم، وێش، وە نەزان کەرد
ئەسرینانی چەم، ماڵا، وە دەستماڵ
تەکنا، تۆزی چەم، چەتر و زوڵف و خاڵ
واتش: با ئادەم گێڵا بۆ پەی من
من، نەگێڵا بوم، ئێدخاسەن، پەی ژن
خاس ئیدەن، با من، بەبێ باک زانۆ
جەی دما، قەدرم، خاستەر، مەزانۆ!
ئادەم دیاچێش، یەگ حەوا، ڕەنگێ
تەکیەگاش، وستەن، نە پەنای سەنگێ
نەزاناش، وە ئەو حەوا نەشناسا
جاری جە شادیی، خەیلێ تەواسا
تا، ئاما بە هۆش، پەرسا ئەحواڵش
ماڵا بە دیدەی، شەمامەی ئاڵش(٥٤)
مەی جە پیاڵە، لەعلی یەک وەردەن
شوکرانەی بێ حەد، کردگار، کەردەن
ناگا جوبرەئیل، پەیدا بیی، جەو دەم
موژدەی ریسالەت، ئاوەرد، پەی ئادەم
حەقق فەرما؛ چون ئەو سابر بی جە دەرد
بەخشام، گوناهش، تۆبەم قبووڵ کەرد

٥٣- لە پێش، ئەم دێڕی سەرەتاییەوە، کە سەرەتای فەسڵەکەی گرتبێ، لە نوسخەی (خ)دا، هەروەک، لە سەرەتای هەر فەسڵەیەکیا، ئەم دێڕە، پات دەبێتەوە:
(هەر جە ڕۆی ئەزەڵ، تارۆی عەرەسات
بەر سەفا، سەفای محەمەد، سەڵەوات)

٥٤- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(ماڵا نە دیدەی.....................)

ئەولادش، جە لام، خەیلێ مەقبوولەن
سەد و ویست و چووار، هەزار رەسوولەن
مەحەمەد، خاتەمی، ئەنبیاهانەن
خاک و پاش، تەمام تاجی شاهانەن!!
حەبیبی مەحبووب، دانای داوەرەن
شەفیعی دیوان، یەومی مەحشەرەن
چونکە پێغەمەر، ئاخر زەمانەن
باعیسی ئیجاد، کەون و مەکانەن!
هەر جە ڕووی ئەزەل، خەڵقیان جە نوور
بەڵام، جە ئاخر، مەکەرۆ، زوهوور!
ئەسلش جە نوورەن، نەسلی تۆ مەبۆ
عالەم، وێنەی، کا، ئەو چون کۆه مەبۆ
ئەحمەد و مەحموود، ئیسم و مەقامش
جە لای نامی وێم، نویسیان، نامش
بەڵام ئەی ئادەم، بوا چوون پێتان
مەشغووڵ بین، بەکار؛ زیندەگی وێتان
دانای فەزیلەت، شای کەرەم بێ شۆ
دەوری دنیای دوون، گشت بەخشام بە تۆ
بەختت بڵندن، تەختت، ئامادەن!
خودا، هەزار ساڵ، عومرش پێت دادەن
ئەمری داوەرەن، من و تۆ، بەهەم
بڕیزیم، بینای، کەعبەی، موعەززەم

آمدن جبرئیل نزد حضرت آدم و ساختن بیت المنور و مراجعت آدم[۵۵]

تا، ئادەم چەنی، شای ڕوحەلئەمین
تەشریف، ئاوەردەن، وە یەسرب زەمین
یاوان، بە سەحرای مەککەی موبارەک
کەردشان، ئەسبابی تەهیەی تەدارەک
جوبرەئیل، نەزەر، مەکەرد، وە هەرخاک
گشت مەبی وەخشت، سیمی تەڵای پاک
نامشان، نییا، وە بەیتولمەعموور
قیبلەی عالەم بۆ، جە نەزا و جە دوور
حەجەرولئەسوەد، تەختی شای جەلیل
ئەمرش کەرد، ئاوەرد، وەباڵی جیبریل
فریشتانی عەرش، فەوریی، بەردشان
جە ڕاست، رووی بەیت، نەسب، کەردشان
قاعیدە حەج، تەواف کەعبە هەم
تەمام، نیشان دا، یەکسەر، وە ئادەم
جیبریل، جە نۆ، ئادەم وداع، کەرد
تەشریفی خەیرش، هەم وە ئاسمان بەرد
ئادەم، مەند جا، چەنی یاری وێش
مەشغووڵ بیی، چەنی، کاری یاری وێش
فەسڵ، یابستان، عەین، گەرمیی خووەر
جە تاوی سەبوون، شەرارەی شەرەر
جە مەککەی شەریف، هیجرەت کەردشان
وە کۆی سەراندیب، تەشریف بەردشان
بینای عەمارەت، نیان، پەی وێشان
فەرش ئاما، جە غەیب، چەندەس پەرێشان

٥٥- ئەم ناوونیشانەی، ئەم فەسڵە، لە نوسخەی (خ)دا، نییە!

دیسان، جیبریل، موراجەعەت کەرد
بەرزی ئەساسەی، جفت وەکا و ئاوەرد[٥٦]
وات: یە ئەو توخمەن، تۆ مەیلت پێش بێ
راسەن، خوداوەند تەقدیری وێش بێ!
بەڵام، ئەی دانە، وە بێ بە هانە
فەرما، ئەی دانە، نەخاک بشانە[٥٧]
جە، دمای چەندێ، بەر مەبۆ، جە خار
ماوەرۆ پەرێت، دانە، بە خەربار[٥٨]
جە ڕاهانی، چۆڵ، زاتت هەر ئیدەن
تا، مەحشەر، خۆراک، ئەولادت ئیدەن.

٥٦- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕە، بەم جۆرە، هاتووە:
(بەرزی ئەساسەی یە جفت گاهـ، ئاوەرد)
٥٧- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕە، بەم جۆرە، هاتووە:
(فەرموو، ئەی دانە، وەخاک بشانە)
٥٨- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(ماوەرۆ، پەرێت، دانە، بە خەروار)

فصل دربیان فلاحتی آدم و بزرپا شیدن حضرت توم علیه السلام

یەکڕۆ، سوبحی سەحەر، جەنابی ئادەم
بابای سەبک روح، موبارەک قەدەم
جە دمای تاعەت، یەکتای یەگانە
بەر ئاما، وە بەر، جە خەڵوەت خانە
وێنەی فەلاحان، مەیلی سارا کەرد
بەزر، نێڵەگاو، هەم گاواسن بەرد
جفت بەست، ئەو زەمین، سەحرای کاڵا
توخمش پاشنا، ماڵەش، پێش ماڵا
بەعەزێ تەر زەمین، زیاد هەم کاڵا
پەی کاڵ و مەکاڵ، ماباقی ساڵا
ماهی مەکەرد گاو، گاو پەرتاف مەوەرد
بە جارێ دەشتێ، دیما، دێم، مەکەرد
جەی کۆ، هێڵ، مەوەرد، وە دەوانی دەو
جە ئەو کۆ نەرمی، گاوش مەدا، هەو
ئان یەک ساعەت، وەیتەور جفتش کەرد
جای هەزار فەللاح، برێ، شووم و وەرد
حەوا، هەم دایم، تەماشاش، مەکەرد
هەر ساتێ سەد جار، مەرحەباش، مەکەرد
غەرەز، مەزرەعە، ئەو زەید و ماوا
شش ساعەت، حاسڵ، تخمش پەی یاوا
ئادەم، جە مەزروع، تەعجیل کەرد پەی نان
درووناش، وە داس، نیاش وە خەرمان
جەو دما، زەمین، خاری خاتر خەم
وە ئاوازی بەرز، واتش: یا ئادەم
جەفای رۆزگار، جەرگم تاونان
توخمی بەزری تۆم، درەنگ یاونان

گلەیت، نەبۆ، لێم، جەستەم پەڕ دەردەن
ئەوەند، فەلاحان، بازیی، پێم کەردەن
نەمەندەن، قووەی هازو ئەندامم
زوخاو مەشانۆ، زۆخی زامانم
هەزار هەزار کەس، جێ وەرتەر سالاّن
ئامان، وێنەی من، ئەی جاگە کالاّن
وەرنەو یەک ساعەت، وە مەتبوعی تۆ
پێم مەیاونای، ئەی مەزروعی تۆ
بەلاّ چوون دنیا خەیلێ ویەردەن
دەوران وە مەخلووق چەند باریش کەردەن
من هەم، جە تەقسیر، وەیتەورم دییەن
مەعلوومەن، تەقسیر، خیلافش نییەن!
هەر جە عەسری جان، تا عەسری ئادەم
شەست هەزار سالّەن، بێ زیاد و کەم
یەکسەر، ویەردەن، دەورانی فانی
زاتی بێ زەوالّ، هەر وێت مەعانی
جەو دما، ئادەم، شای فریشتە خۆ
هۆڵە، بەست، وە شاد، خەرمانش کەرد کۆ
جە شنۆی شەمالّ، سۆزەی بای موراد
شەن دا، وە کارا، گردش دا، وە باد
وەختێ وە سەرەن، تەمام کەردش پاک[٥٩]
شوکر کەرد، وە زات، فەردی تەنیای تاک
جە سیرڕی تەقدیر، یەکتای یەگانە
هەریەک، دانەش بیی، بە هەزار دانە!
ئەمجار، بەشادیی، کێشاشان بە مالّ
هەم چەنی، حەوا، شای شیرین جەمالّ

٥٩- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(وە حوسنی دێرین تەمام کەردش پاک)

جەفای ماه و سالّ، کەردەن، فەرامۆش
مەشغوول بین،بەزەوق، سەفای عەیش و نۆش
تا، حەوا حەملّش، زاهیر، بی، جە نۆ
نۆ ماهش ویەرد، یاوا، وە نۆ ڕۆ
پەیدابیی قابیل، قەبیحی قاتلّ
چەنی ئەقلیمات، جەمین پەڕە گولّ
هابیلی مەزلّووم، مەقتوول بە قەتا
چەنی، هامشیرە، زشت -ی وێش لێزا
جە بەتنی حەوا، جە پشی، ئادەم
هەر چوار، دوو سالّ، پەیدا بین، وە هەم
قابیل هابیلش، دا، وە گەردەوە
پەی دنیای فانی، قەتلّش کەردەوە
جەو دما، شیت -ی، موبارەک، قەدەم
خودا، عەتا، کەرد، یەک شەو وە ئادەم
نووری محەمەد، ڕەوزەی رەزوانیش
مەدرەخشا، چون خۆر، نە ڕووی پێشانیش
هەرکەسێ، یەکجار، بویناش، وە چەم
نمەشیی، یادش، تاوە ڕووی مەردەن
حەوا، تا بیست سالّ، سالّی دوو فرزەند
مەوینا، وە حوکم، زاتی خوداوەند
ئوناسی پارین، بێ غوسسە و خەیالّ
مەکەردش، هام جفت، زکووری ئەمسالّ
غەرەز، وەی تەرتیپ، ئەولادی ئادەم
زیاد بین، تەمام، جیابین، وە هەم
یاوان، چهل هەزار بێ زیاد و کەم
نەبیرەی فرزەند، ئەولادی ئادەم
وێش هەم هەزار سالّ، عەمرش ویارا
چەنی فرزەندان، دارا و نەدارا

گاه جه هەندێ مشت، مەکەردش راحەت
گاه جه عەرەبستان، مەکەرد ئیسراحەت
گاه، تەوافی بەیت، کەعبەی موعەززەم
ویارا، دەوران، دنیای بەینەت کەم
شوکرانەی بێ حەدد، خوداوەند کەردش
ئەمر و نەهی حەقق، وه جا، ئاوەردش

فصل دربيان مەرض حضرت آدم وفات او جگونگی را گويد

یەک ڕۆ، جه تەقدیر، بینای بێ ئەندیش
وەزعی کەسالەت، ئازار، یاوا پێش
ئادەم، خەریک مەند، چەنی ئێشی دەرد
پەی پەی، مەکێشا، هەناسانی سەرد
زانا، وەقتی جام، بادە وەردەنش
ئاخر، کۆچی ڕای، عەدەم، کەردەنش
شیت، تەڵەب کەرد، واتش ئەی فرزەند
وەیتەور، تەقدیر، ئەمری خوداوەند
چون وێش فەرماوان، بینایی چاوان
هەزارەی عومرم، وه ئاخر یاوان!
مەعلوومەن، جه لات، ئی دنیای فانی
پەی نمەبۆ، جای، جاویدانی
تۆ جه دمای من جاداری جام بی
مەشغولی سەحیف، وه زیکری عام بی
حەقق، جه نوتفەی من،تۆش مەعلووم کەردەن
نووری ئەحمەدش، وه تو، سوپەردەن
منیچ تۆم سوپەرد، وه زاتی ئەقدەس
ریشەی ئیختیار، وەر، نەدەی جه دەس
جەودما، فەرما، به دڵەی پەڕ ئێش
وه دوو کەس، هەنی، ئەولادانی وێش

واتش: دەروونم، هابیی وه زوخاڵ
پەی نەختێ میوه، تازه ترش و تاڵ
بشان، وه بەهەشت وه بێ، داواران
وازەن جه مەعبوود، بەعزێ، باوەران
یاران، ڕاهیی بین، وه فەرموودەی ئەو
پەی میوەی بەهەشت، وه دەوانی دەو
دیش، چەولا، ئاما، یەک فریشتەی پاک
دوو مەلائیله، شۆخی، شەرەفناک
فریشتان پەرسان، عەزمی کۆتانەن
پەی چه مەکانێ، جستو جۆتانەن
عەرز کەردەن، پێشان چگۆنەگی حاڵ
ئادەم، پەی مێوه، هابیی، وه زوخاڵ
واتشان جه باخ، جەننەتلماوا
بەعزێ میوەی خاس رەسیده، یاوا
ئێمه ئاوەردیم، چەو چەنی ویمان
پەی ئادەم مەبۆ، ئیسته، ها پێمان!
چەنی فریشتان، ئەوانیش، وه هەم
تا شین، وه حوزوور، جەنابی ئادەم
قابز، یەک دانه، سێبش بەر ئاوەرد
دا نه، دەماغش، تا، ئادەم بو کەرد
تەن، دا، وه قەزا، وەختی ئەجەل، بەست
لێوی حەسرەتان، دوونی دنیا گەست
جوبرەئیل مەوات: چون یاوان وادەت
وه زاتی بێ چوون، باوەر، شەهادەت
حەوا بینادش، گرد، جه پشتی سەر
مەکەران، زاریی، پەی ئەبولبەشەر
ئادەم، وات: حەوا، بگرێزه، جەلام
با جه رەسوولان، خودا، نزیک بام

هەرچی مەعسیەت، وە بەندە یاوان
بە واسیتەی تۆ، بی بە من تاوان
حەوا بنیادش دوور کەفتەن جەلاش
قابز، مەشغول بی، پەی قەبزی ئەرواش
کەردش، قەبزی ڕۆح، هەمایۆنی ئەو
ڕاهی بیی، بەردش، وە دەوانی دەو
یاوناش، وە قەسر، دڵکە شای شیرین
وە باغچەی فیردەوس، ئەعلای عەنبەرین(٦٠)
جوبرەئیل نەعشش، جە خەڵق کەرد دوور
غەسل کەردشان، بە سەدری کافوور
جڵەی پەڕ جە نوور، کەرد تەکفینش
کەردشان نماز، وانان، تەڵقینش
نەعشی موبارەک، ئادەم بەردشان
جە کۆی سەراندیب، مەدفوون کەردشان
حەوا، ئەولادش، تەمام سەرانسەر
کەفتەن، نە زاریی و چەمەریی و چەمەر
پەر چەشمە، هووناو نەچەم جاریی کەرد
ئەوەند، واوەیلا، شین و زاریی کەرد
رووی ویش، وە مەودای ناخوون پارە کەرد
شادیش، جە یانە، دڵ ئاوارە کەرد
سەرتاپاش، رەنگ کەرد، وە زۆخی زامان
یەقەی عەنبەرین، دڕیی، تا دامان
تا ،هەفت ساڵ،تەمام،وێش ئازیەت پۆش کەرد
بەو هەفت ساڵ، تەمام، هەر ئادەم ڕۆش کەرد
هەر ئەو جەزەع و فەزەع، نۆحە، تەرانە
بی بەعادەتی، پەی ئەهل زەمانە!

٦٠- لە نوسخەی (خ)دا، ئا لێرە بەولاوە، فەسڵێ هەیە، بەناوی:
(فصل دربیان وفات حضرت آدم و جگونگی را گوید)

حەوا، هەم کۆچ کەرد، پەی یۆرتی عەدەم
تەشریف بەرد، وەلای جەنابی ئادەم
حوکمی ریسالەت، چەوەدەم، یاوا (شیس)
وە عیلمی دانش، تەمکین و تەدریس
نەزیرش نەبیی، جە ڕووی مەهری دوون
سەدای تەوحیدش، مەشیی، وە گەردوون
چون ئەو رەسید کائینات، پێش بێ
جوبرەئیل دایم، ڕەهنمای وێش بێ
خولاسە، جەودەم، دنیای دوون کەمکەم
ئاوابیی، جە توخم، ئەولادی ئادەم
گرو گرو بین، جە یەک ویەردەن(٦١)
شاران، پەی وێشان، ئابەدان، کەردەن
بین وە دوو فیرقە، جوملەی خاس و عام
جە خاکی دیمەشق، شاری میسر و شام
بەعزێ، دینی شیت قەبووڵ مەکەردەن
بەعزێ، وە ئەستام، سوجدە مەبەردەن
ئاخر وە مەیلان، تاکی تەنیای فەرد
فرزەندی شیرین، وە شیت، عەتا، کەرد
نامش ئەنوەش بێ، بەر گوزیدەی شیت(٦٢)
دایم چەنی وێش، مەکەردش، تەدریس

٦١- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(گرو گرو بین، جە یەک ویەردەن
بەعزێ وە ئەستام، سوجدە، مەبەردەن
ئاخر، وە مەیلان، تاکی تەنیای فەرد
فرزەندی شیرین، بەشیت، عەتا کەرد)
٦٢- بەم جۆرە، لە نوسخەی (خ)دا، هاتووە:
(نام، نیا، ئەنوەش بەر گوزیدەی شیت)

ئومووورات گشت، ئەولادی ئادەم
سوپەرد، وە، ئەنوەش، بێ زیاد و کەم
عومری شەریفش نۆ سەد ساڵ زیاد
ویەرد، جە دەوران، دنیای بێ بنیاد
لیباسی رەحمەت، پۆشا، وە قامەت
دیدی دیدارش، کەوت، ئەو قیامەت
نەعشی موبارەک، شیت، وە دەو مەبەردەن
جە شامی شەریف، مەدفوونش کەردەن

فصل دربیان نصب حضرت فخر کائنات و خولاصه موجودات (ص) گوید(٦٣)

چون نووری حەزرەت، شای ئەعلا رەقەم
بەر شیی، جە بەهەشت، یاوا، وە ئادەم
جە ئادەم، وشیت، چون قتعەی مەنقووش
جە لای، شیت، هەم شیی وەجەبهەی ئەنوەش
جە ئەنوەش ویەرد، وقینان یاوا
چون باغچەی بەهەشت، دنیا، کەرد ئاوا
وە یەدی قودرەت، پادشای جەلیل
جەقینان هەم شیی، وە لای مەهلائیل
وە ئەمری سوبحان، تاکی تەنیای فەرد
جە لای مەهلائیل، یاوا، وەلای بەرد
جە بەرد، هەم ویەرد، وە ناکام
یاوا، وە ئیدریس، عەلیهی سەلام

(٦٣)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە، هاتووە:
(فصل دربیان نوران سرور کائنات و خلاصە موجود است)
هەر جە ڕۆی ئەزەل، تا ڕووی، عەرەسات
بەر فەخری عالەم، محەمەد (ص) سەڵەوات
ئاخ، ئاخ، پەی دەوران وەردەی ویەردە
داخ پەی ئەو شادیی، جێ وەرتەر کەردە)

تا وەقتێ ئیدریس، فەندێ بەر ئاوەرد
ئیرادەی عورووج، قەسری بەهەشت کەرد
نووری محەمەد، چون ئاینەی ناسخ
بەر شیی، تا، یاوا، ئادمتوشلەخ(٦٤)
جیهان کەرد ڕۆشن، سەما، تا سەمەک(٦٥)
دیسان، تەشریف وە جەبهەی مەمەک
نەگرتش قەرار، وە سەد ئیحترام
تا، یاوا، وە نوح، عەلیهی سەلام
سابا، تا چەند ساڵ، چون خەرمانی گوڵ
جەبهەی پاکی نوح، بەیۆش، وە مەنزڵ
جەودما، کە نوح، نەبی یوڵڵا، بێ
سەرداری ئەوڵاد، سەفیوڵڵا، بێ!
دایم، هەر مەشغووڵ، وە ریعایەت، بێ
خەریکی ئیرشاد، ڕای هیدایەت، بێ
نیزام دەهندەی، گشت بێ نەزمان، بێ
جە ئەوەڵین، پەنج، ئەولال زەمان، بێ(٦٦)
تاکە هەفتسەد ساڵ، جە عومرش ویەرد
عەمری وێش، نەزای گومراهان سەرف کەرد
بەعزێ، بەو حەزرەت، ئیمان، ئاوەردەن
ماباقی، یەکسەر، سوحبەت، مەکەردەن!

(٦٤)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(بەر شیی، تا یاوا، و دمتوشلیخ)
(٦٥)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(جیهان کەرد، ڕۆشن، سەما، تا فەلەک
دیسان تەشریف، بەرد،وە جەبهەی کەمەک)
(٦٦)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(جە ئەوەڵین پەنج، ئەولول عوزمان بێ)

قــەومی بێ ئەندیش، بێ حــەیای بەدنام
پەشت کــەردەن، وە نوح، روو وەلای ئەســتام
چون، جــە تایفــەی توخــمی قــابیل بێن
جــە مــەکــری شــەیتــان، خــەیلێ عــامل بێن

فصل دربيان حضرت نوح عليه السلام واقعه طوفان وكشتى ساختن او(٦٧)

قــەولی ئەلخــەنناس گــرتشــان، نە گــۆش
نەفـعی، وەعـزی، نـوح، کـەردەن، فـەرامـۆش
خـوسـووس، دوو نەفـەر، فـرزەندانی وێش
جـاروب و کـەنعـان، گـومـڕای کـینەکـێش
بەدتەرین قـــەوم، زومـــرەی ذیی ڕۆح بێن
ئینکار و مـــونکەر، فـــەرمـــوودەی نوح بێن
یەکێ، مـــەعـــاریف، قـــەومی، بەد ئەندێش
جــە حـــوزوور نـوح، پانیـــا و پێش
ئاغــاز کــەرد، وە قــەوم، واتش ئەی یاران
ئی شــەخســە، چندســاڵ، جــە رۆزگــاران
بادی فـــەراســـەت، ســاحــریی وەردەن!
وە سیـحرش، عـالەم، موسـسەخەر، کەردەن
دەخیل، سەد دەخیل، زینهار، سەد زینهار
هەرگیز، وە حەرفش، نەکەن، ئیعتیبار!
دەست بەرد، بەعزێ خاک،وە بێ چۆن و چەند
وە ڕووی مـوبارەک، حـەزرەت نوح، شـەند
حەزرەت، جەی سەدەد، واقیعەیێ حاڵ
هانا، بەرد، وە زات، حـــەیی بێ زەواڵ
نیـــدا، ئامــــا، وات: بـورهـان منم
مـیـفـتـاحـیلقلووب، بەندەگـان منم

(٦٧)- ناوی ئەم فەسڵە، لە (خ)دا، نەهاتووە!

حـەقـقی مـەزڵوومـان، تاعـەت گـوزاران
مـەبۆ، دەریافت بۆ، جـە، سـتـەم کـاران
هەنی دەردی دڵ، وێت مـەکـەر، ئیـزهار
یەکسـەر، جە لای من کـەشفـەن ئەفکار
مەشهوور و مەعروف، گشت حاڵ و قاڵەن
ئەدنا، تەحـەممل، خـودا، چل شـاڵەن
بێـتـاقـەت، مـەبەر، عـاجـزەم، لێشـان
نزدیکن، تۆفـان، خـێـزیۆ، پەرێشـان
جـە لاوی تۆفـان، گـشت، نگوونسـار بان
نە لای دۆزەخ، گـشت گـرفـتـار بان
ئەوەل جـار، قـەحتی، نازڵ، کـەرد پەیشـان
مـار زەهرش، مـەکـەرد، نە جامی مەیشـان
قـووەی، تەوالیـد، نەمـەند، جـە لاشـان
ڕەسـمی، تەناسـول، بڕیا، نە جـاشـان
تا، یەک ڕۆ، دیسـان، هەم، ڕۆحـەلئـەمین
تەشـریفش، ئاوەرد، وە ڕووی سـەرزەمین
سـەلامی، سـانیع، ئیـجـادی، زیرۆح
دەردەم، یـاونـا، وە جـــــەنابـی نـۆح
وات، تەوفی تۆفـان، مـەجـمـەعـەی ئاوان
وادەی دووریـش، هـا، وە نـزدیـک یـاوان
هەنیی چێش واچوون، نزدیک، تا وە دوور
حـەقق وێش، فـەرمـاوان، وە فـاروتتـەنور
یەک تـووڵە سـاج باغی بەهەشـتی
ئاوەردم، پەرێ ئەسـبـابی کـەشـتی
مـەسروور بیی، جە وەصی، پادشای جەلیل
نوح، بە ئیـشـار، ئەخی جـوبرەئیل
تووڵە، ساج بەردش، نیـشاناش، وەخاک
سەبز بیی جە قودرەت، حەیی تەنیای تاک

هەفتە، دوو هەفتە، جە مابەین، ویەرد
توولەساج، جەخاک ریشەش، مەحکەم کەرد
جەو دما، کەمکەم، بولندبیی بالاش
سەیوان کەرد، ئەو ساج، کاکۆڵی ئالاش
پەی پەی، پەیار پەی، ئەو مەکەرد نۆشش
دایم، جوبرەئیل، مەکێشا، گۆشش
جە کوورەی ئەفلاک سەرخامش، ویەرد
وە بورجی میزان، وێش، مەقابل کەرد
قەد و قامەتش، مەکەرد بێ خیلاف
قایمتەر، جە قەد، بەرزی قولەی قاف
غەرەز، تا بیست ساڵ، بالاش هەر ویەرد
ڕۆ، جە ڕۆ، فیشتەر، هەر کەشش مەکەرد
خەبەر، دا بە نۆح، وات: بە مەودای تێخ
ئەلئان، داری ساج، پەیکەران، جە بێخ[٦٨]
حەسەبلئەمر، پادشای، فەردەن
دارش، پەی کە شتیی، ئافەرید، کەردەن
شەقشەق، بکەرە، بێ زیاد و کەم
پەی تەختەی، کەشتیی، ئەولادی ئادەم
ببۆ وەکەشتی، چون ڕەوانی ڕۆح
پەی تایفەی پاک، ئەهلی بەیتی نۆح

(٦٨)- لێرە، بەولاوە، نوسخەی (خ)، فەسڵی نوێی دەست پێ کردووە و فەسڵەکەش، بەم ناوونیشانەوەیە:

(فصل دربیان ساختن کشتی حضرتی نوح علیه السلام)

پاش، ئەم ناوونیشانیشە، هەروەک، لەمەوپێشتر، وتمان، دێڕە شیعرەکەی وەک جاران پات کردووەتەوە و ئەویش، ئەمەیە:

(هەر جە ئەو ڕۆژە، تا ڕۆی عەرەسات
بەر فەخری عالەم، محەمەد، سەڵەوات)

سا نۆح، ئەمرش کەرد، فرزەندانی وێش
سێ نەفەر، بخار، یەک هەم مشارکێش
تیژ کەردەن، مەودای، تێغی بێ ئامان
شێن وە بێخ دار، بەرزی بێ سامان
بڕیشان، دەردەم، هەم ئاوەردشان
جە سەر، تا بەوار، قەد قەد، کەردشان
تا یەک دوو هەفتە، هەوای گەرم و سەرد
خاستەر، جە کبریت، هەوا، خشکش کەرد
بەعد، ئۆستادان، پەرێ تاشای دار
جە سەحرای کووفە، دەس بەردەن، پەی کار
جوبرەئیل، تەرتیپ، نیشان، دا، پێشان
دەردەم، مەشغووڵ بێن، بە موشار کێشان
هەر موهرێ، کەردەن، وەچهل تەختەی ساف
هەر تەختە، چهل زەرع، ئالای جەوهەر باف
هەزار موهری خاس، سازان، وە تەختە
باڵی جوبرەئیل، یەکیەک، لێ کەفتە[٦٩]
جە وەقتی تاشای، ئەلواری کەشتیی
پەی یاگەی نەجات، ئەهلی بەهەشتی[٧٠]
ئەشرافی قەومان، مامان، مەویەردەن[٧١]
یەکسەر، گشت،وە نۆح ڕێش خەند مەکەردەن
مدان، بەو حەزرەت، چەند تیروتانە
مەواتشان، نۆح، بییەن، دێوانە

(٦٩)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە، هاتووە:

(باڵی جوبرەئیل، یەکیەک ، پێ کەفتە)

(٧٠)- هەروەها، ئەمەش، بەم جۆرە، هاتووە:

(جە وەقت تاشای، ئەنواری کەشتیی)

(٧١)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە، هاتووە:

(ئەشراف و ئەقوام، ئامان، ویەردەن)

نە تۆفـەن، نە ئاو، نە تۆفـانی سـەخت
کـەشـتی، مـەسـازۆ، بەوەقت و بێ وەقت
غـەرەز، وە تـەعلیم، ئەخی جـوبرەئیل
ئۆسـتـادان، تەمام، کـەردشـان، تەعـجـیل
وە حـوکـمی فـەرمـان، قـادری بێ فـەرد
نۆح، بە دووسـاڵە، کـەشـتیی تەمام کـەرد
بە سێ مـەرتەبە، کـەردشـان، سـوار
یەک، جـەبانی یەک، مـدرا، بەر قـەرار
مـەرتەبەی پایین، پەی جـای وحـووشـات
ئۆڵاغ و ئەغـنـام، بـاقـی حـەیـوانـات
مـەرتەبەی، وەسـەت، جـای تەیر و تـیـوور
ئەنواع و ئەقـسـام، توخـمی هەزار جـۆر
مـەرتـەبـەی بـاڵا، چەم ئـەنـدازی چەم
پەی تەبەقـەی نـۆح، جـای بـەنی ئادەم
بەزفت و بەقـیـر، کـەردشـان قـیـرتاو
پەی، وەقـعی تۆفـان، مەحفـووز بۆ، جە ئاو
تەوالش، هەزار دوو سـەد گـەز، تـەمـام
عـەرزش، شەش سەد، گەز، باقی وەسسەلام
سوورەتش، چون، مورغ،سەرش چون، تاووس
سـینەی کـەبووتەر، دونبـال، چون خـەرووس
بەڵێ، رووی ئەزەڵ، تەنوورەی قـەشـەنگ
خـوا، پەی ئادەم، سـازابێ، جـە سـەنگ
دایم، جـۆش مـەدا، چون، جـۆشی کـوورە
حـەوانان، مـەکـەرد، هەر بەو، تەنوورە
بێ پەژارە و کـوس، بێ غـوسـسـە و بێ غـەم(٧٢)
نان، مـەکـەرد، پەرێ، جـەنابی، ئادەم

(٧٢)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە، هاتووە:
(بێ پەژارە و فیکر، بێ غوسسە و بێ غەم)

ئاخـر، بە مـیـرات، جـە قـاپی مـەفـتـووح
دەس، ئەو دەس، ئامـان، تا، یاوا، بە نۆح
جـە کـارخـانەی نۆح، نان، پێش مـەکـەردەن
دایم، بەو تەنوور، سـەوگـەند مـەوەردەن
مـەعلوومـەن، ئەو وەقت، پادشـای غـەفـوور
چون، وێش، فـەرمـاوان، و (فـوار التنور)
هەر وەقت، ئەو تەننوور، جـۆشی کـوورەتاو
هۆر شـانۆ، جـە بێـخ فـەوارەی ئاو
ئانە، ئیـپـتـیـدای، خـەتەر و خـۆفـەن
نیـشـانەی غـەزەب، تۆفـانی، نۆحـەن!
جـەو دمـا، حـەرەم، مـوحـتـەرەمـەی نۆح
تەننوور، نان مەکەرد، هەرشەب، تا بەسوبح
دیش، کـززەی ئایر، سـەرەتای ئاوان
تەننوور، گـۆل بەسـتـەن، وێنەی گـۆلاوان(٧٣)
هانا، بەرد، وە نۆح، وات: تەننوورە سـەنگ
ها، پەڕبیی، جـە ئاو وە بێ داد و دەنگ
نۆح واتش: سـەددەق، تاکی تەنیـای فـەرد
نیـشـانەی، تۆفـان، ئانە، مـەعلووم کـەرد
ئەوەڵ، ئەمـرش کـەرد، ئەهل و بەیتی وێش
بشـان، وە کەشـتیی، بێ خـەوف و ئەیدێش
یەک مـەنکووحـە داشت، واعلە نام، بێ
بێ سـیـدق و باوەڕ، هەر، بە کـەلام، بێ
چەنی فـرزەندێ، نامش، کـەنعـان، بێ
گومڕای دڵ، جە سەنگ، ئەهلی، ئیمان، بێ

(٧٣)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە، هاتووە:
(دیش کـززەی ئایر، سـەرەتای ئاوان
تەننوور هەم گوڵ بەست، وێنەی گوڵ ئاوان)

جه لوای، کەشتیی، تەبرِەء، کەردەن
خەوفی خوداوەند، وەدڵ، ناوەردەن
سا هەرچی، کە نۆح، نەسیحەت، کەردش
دەریای رِەحمی دڵ، وە جۆش، ئاوەردش
وات: فرزەند تۆفان، ها، ئامان، بە وار
ساراو سەربیسات، گشت، مەبۆ، وە ئاو
یەکسەر، مەبۆ، غەرق، زی رۆحیلبەشەر
وە ئەمری قودرەت، دانای، دادگەر
وات: من جە تۆفان، نەداروو ئەندۆه
ئاو، مەیۆ، وە دەشت، من مەشۆم، وە کۆ
فایدەش، نەبێ، هەرچی، نۆح، کەردش
مەوجی، ئاو ئاما، جە ناگاه، بەردش
نۆح لەرزا، جە قەهر، پادشای غەففار
عەرزش، کەرد، واتش: یا پەروەردگار
وەعدەی نەجات، دای پەرێ ئەهلی من
تەبعەی مەخسووس، ئەهلی بەیتی من(٧٤)
ئاخر، ئەو فرزەند، ئەتباعی منەن
گومرِای ئەهلی بەیت، ئەنواعی منەن!
ئەمما نیدای، ئەهلی تۆ، نییەن
رۆحش، پەی دۆزەخ، ئافەرید بییەن
غەیرەز نۆح، وێش، وە سێ نەفەر فرزەند
چوارە زەوجەشان، شۆخ و دڵپەسەند
باقی هەفتاد و دوو تەن، موسوڵمان
گرۆی شەرع و وەرع، جە ئەهلی ئیمان!

(٧٤)- لە نوسخەی (خ)دا، پاش ئەم دێرە، دێرِێکی دیکە هاتووە، کە لێرەدا (نوسخەی -م -دا)، نییە و دێرِەکەش، ئەمەیە:

(مەعلوومی وەعدت، گشت هەقق و رِاسەن
زاتی دەروون، بەندە شنا سەن)

گرد شین، نەگەشتیی مەرتەبەی باڵا(٧٥)
بەستەن، پەی وێشان، سەیوان و ئاڵا
چند، جینسی حەیوان وەحشی و تیوور
دەواب، حەیوان، گرۆی مورغ و مور
هەر جفت چەنی نێر و ما، بەردش
یەکسەر، گشت، داخڵ، وە کەشتی کەردش
ناگاه، جە قودرەت، شای بێ خورد و خاب
زەمین، هۆرشانا، فەوارەی ئاب
عیوونان، جاریی، سەرچەشمان، وە جۆش
خێزا، جە هاڵان، نەعرەتە و خرۆش
دنیا و دەشت و دەر گێڵیا یەکسەر
چون بەحری موحیت، دنیاش، گردنەوەر
جە سەردا، باران، وەشت وە بێ مەدار
مەرێزنا، قەترات، ئەنواعی ئەمتار
نەعرەتەی خرۆش، ناڵەی رەعد و بەرق
جۆشیا، ئاوان، جە غەرب و جە عەرق
چهل شەو، تا رِۆی چهل، رۆز تا بە شام
وارنا، سەیلات، دانای، لایەنام
زەمین گشت، تەمام، بی بە رەئسلعەین
دنیا، بی، بە مەوج، مەجمەعیلبەحرین
نە شار، نە قەریە، نە دەشت، نە ئەشجار
نە کاوان، نە بەرد، نە کۆهـ، نە کۆهسار
دوو سەد، زەرع ئاب، جە بەحری ئەعلاه
جە فەوقی، بەرزان، لوا، وە باڵاه!!
کەشتیی وێنەی قول، سیای قەترانی
مەگێلا، جە بان، بەحری تۆفانی

(٧٥)- لە نوسخەی (خ)دا، نووسراوە:
(گشت شین، وە کەشتیی مەرتەبەی باڵا)

پەی ئەهلی کەشتیی، نە مەوجی تۆفان
چە، باکەن، حەزرەت، نۆحی کەشتیبان
بدیە، جە سنعەت، فەردی سنعەتساز
پادشای بێ باک، دانای بێ نیاز!
جە بەحری تۆفان، بێ شوبهو خیلاف
قول نشین، نییەن، جە قاف، تا بە قاف
عەوجی، بن عونق، بێ خەوف و ئەندێش
هەر سوبح تا ئێوار، مەگێلا پەی وێش
تۆفان، بەو رەفعەت، بەو بێ پایانیش
ئاو نیا وە ئاب، وە لای زرانیش
مدیا، وە تۆفان، تۆفان، مەوج مەوەرد
سەیری، کۆنگرەی کەشتیی نۆح مەکەرد
کەشتیی وە یەک، سات، بێ زیاد و کەم
جە **کووفە**، یاوا، **کەعبەی** موعەززەم
جە ڕەئیسی مەنبەع، بارەگای حەرەم
هەفت دەور کەرد تەواف، بەیتولموحتەرەم
پەنج ماه،چون یەک ڕۆ،کەشتیی گیرش وەرد
جە تۆفان، نۆح، هەر دەورش، مەکەرد
جەو دما، بە ئەمر، پادشای، مەعبوود
شیی پەی جەزیرە، قەریب کۆی جوود
لەنگەر، وست، نە ئاب، هەوادا، بەیرەق
کوشتیی، جە گەردش، مدرا، موعەووەق
یەک ماهی کامڵ، تەوەققف کەردش
دەورانی کەشتیی، گشت بەڵخ ئاوەردش
ئەهلی کەشتی کرد، حاسڵ کەردەن یەئس
عاجز بێن، تەمام، جە بۆی نەجاس
یەکسەر، شێن، وە نۆح، هانا بەردشان
جگۆنەگی حاڵ، ئیزهار، کەردشان

نۆح، هانا، بەرد، وە پەروەردگار
واتش: یا رەحیم، کەرەم بێ شومار
نیازی مەتڵەب، جوملەی کائینات
نیک و بەد، تەمام، گشت کەشفەن جەلات
ها ئەهلی کەشتیی، یەکسەر، ئەوگارەن
گشت زیندەکیشان، چون زەهرەی مارەن
ئامای نیدایێ، جە لای، جەلیل دا
وات، دەستت باوەر، وە پەشی فیلدا
نۆح، هەم، بە فەرمان، عیزەت، عەمەل کەرد
پەنجەی موبارەک وە پەشت فیل بەرد
فیل، یەک، عەتسە دا، بە ئەمری داوەر
جە بینش، خووگێ، بەر ئاما، وە بەر
خووگ،کەوت،نە کەشتیی،نە جاسەت گشت وەرد
سەفینەش، نەبۆی، عەفوونەت، پاک کەرد
پەیدابیی ئیبلیس مەلعونی، مەهتووک
ئەویچ هەم دەستش، داوە پشت خووک
خووک، هەم عەتسە دا، وەیتەور مەوینیش
فەوریی، بەر ئاما، مووشێ، جە بینش!
مووشی بێ ئەدەب، ڕۆزی مەردم، وەرد
جەمعی کەشتیی گشت، هەراسان، کەرد(٧٦)

(٧٦)- لێرە، بەم لاوە، ئەم نوسخەیە، کە بنچینەیە (نوسخەی -م -)، فەسڵی نوێ دەست پێ دەکات، بەڵام، ئەم ناوونیشانە، یاخود فەسڵی نوێ، لە نوسخەی (خ)دا، نییە!
بەڵام پاش دوو دێڕی دیکە، ئەوجا، فەسڵی نوێ دەست پێ دەکات و بەم جۆرە دیاریی دەکات و دەڵێ:
(فصل دربیان طوفان و ساکت شدن رعد و برق...)

فصل دربيان كەشدن، آب تۆفان و كەشتى نشتن دركوه جود

یەک ڕۆ، و فەرمان، دانای کردگار[۷۷]
سیلسیلەی سەحاب، گشت بیی تار و مار
بوڵند بیی، بوخار، سیای تۆف و تەم
نۆح دیا، قەوس و قوزەح، دی، وەچەم
فەرما، هەنی دڵ، خاڵی جە خەوفەن
ئانە، نیشانەی ئینتیهای، تۆفەن!
یەک بادێ، ئاما، چون شەماڵەی شەم
بەحری تۆفانش، شەقشەق کەرد، وە هەم
زەمین، هەم ئاوش، فرە، وەردەوە
هەر ئەوەند نۆشا، تا قەید، کەردەوە
تا، رەفعی تۆفان، بی ئاشکارا
فەرق سەر بەر زان، گشت کەوت وەسارا
فەرما، وە قالاو، وە عالەم، گشت غەورەن
بشۆ، بزانە، دنیا، چە، تەورەن!
سەر زەمین، هەر کۆ، کەوتەبۆ، وەبەر
تۆ، هەم، وە تەعجیل، زوو خەبەر، باوەر
قالاو، جە کەشتیی، بەر، ئاما، وەبەر
پەرواز کەر وە باڵ، تاو مەدا، بە سەر
تەقدیر، مردارێ، بیی، وە دووچارش
بڕیا، پای، تاقەت، سەبر و قەرارش

(۷۷)- نوسخەی (خ) پێش ئەوەی بێتە، سەر، فەسڵی نوێ، ئەم دوو دێڕە زیادەیە، لە نوسخەی (م)ی بنچینە، زیاتر هەیە و دێڕەکانیش ئەمانەن:
(کەسێ نەوا چۆن، یە نا حەساوەن
قەولی من نیەن، قەولی کیتاوەن!
مووش و گوربە و خووک چون قەدیم فەردەن
ئەو ڕۆ، نە کەشتیی، حەقق ئیجاد، کەردەن)

هەر تا، زەهری مار، مردارش کەرد نۆش
فەرمانی حەزرەت، نۆح، کەرد فەرامۆش
فەرما، تا دنیان، هەر رووسیاه، بۆهـ
ڕۆزیش، جە جیفە، بەد موهییا، بۆهـ
جەو دما، فەرمان، دا، وە کەبووتەر
واتش: تۆ بشۆ، زوو خەبەر باوەر
کەبوتەر، و جەحنەت، فڕە، دا، وە باڵ
بەرشیی، جە کەشتیی، وێنەی بای شەماڵ
دیش، ئاو نەمەندەن، جە سەر دیاران
کەوتەن، وە سارا، فەرقی ئەشجاران
بەرگێ جە زەیتوون، بڕیی، وە منقار
بەردش، وە خدمەت، شای والا، تەببار
دووبارە، هەم نۆح، فەرما، کەبوتەر
ئەمجاریچ، بشۆ، مدارا، مەکەر
دۆعا کەرد، پەرێش، تاکە ئازاد بۆ
وات؛ حوبت، نەدڵ، مەردم زیاد بۆ[۷۸]
دایم، هەر مەتبووع، تەبعی مەخلووق بای
جە لای، شای ڕەززاق، ساحیب مەزرووع بای[۷۹]
فەرما، بشۆ، خودات، بۆ یاوەر
تکاهێ، مەکەر، زوو خەبەر، باوەر
دیسان، کەبووتەر، وە بێ قیل و قال
بەر شیی جە کەشتیی، شەققە دا، وە باڵ
دیا، چێش بەرزان، هەردو بەردو کاو
یەکسەر، موحتاجەن، وە یەک قەترە ئاو!

(۷۸)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(وات: مەیلت، نەدڵ، مەردم، زیاد بۆ)
(۷۹)- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕە، بەم جۆرەیە:
(جە لای شای رەززاق، ساحیب مەرزووق بای)

بەعزێ گڵ و خاک، وە ناخوون بەردش
تاکە، بەو ڕەنگە، نۆح، حاڵی کەردش
تا خود، کەشتی، تەکان دا، وە چەپ
هۆرکێشا، لەنگەر، وە شادیی و تەرەب
کەشتی، بەو مەخلووق، زومرە گشتەوە
ئارامیی، جە بان، کۆی جود نیشتەوە!
جە ماهی موحەڕەم، یەومی عاشووراه[٨٠]
کەردشان، خەیال، ئیرادەی سەحراه
مەخلووقات، یەکسەر، بەر ئاما وە بەر
کەردەن، شوکرانەی دەهیندەی داوەر
چێش کەردەن، تەعریف، زەوق و شادیشان
ڕۆشنی بیات، دنیای باریشان!
جە زەوقی، ئاهەنگ، مەواتەن، یەکسەر
تازە، پەیدا بێن، جە بەتنی مادەر
دامان، کۆی جودە جە گوزەرگاشان
یەکسەر، گشت، بینای شەهریی نیاشان
غەرەز ئەو جێگە، گشت بی بە جاشان
تەمام بیی یاتاخ، زەید و ماواشان
ئاخر، خوداوەند، بێ چەند و چۆنی
نازڵ، کەرد پێشان، دەردەم تاعوونێ
غەیر، جە هەشت نەفەر، ئەهلی بەیتی نۆح
باقی گشت، قابز، کەردش قەبزی ڕۆح
نۆح و سام و حام و یافت، هەر چووار
چووار زەوجشان، مەندەن، بەر قەرار

(٨٠)- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕە، نییە، یاخود بەم جۆرە، هاتووە:
(جەو دەم موحەڕەم ڕۆژی ماه عاشوورا
کەردەن، شوکرانەی دەهندەی داوەر)

هەفتادو دوو تەن، دەیارەلبەشەر
یەکێ، بەر نەشیی، وە ئەمری داوەر
خوداوەند، جەو دەم، نیدا کەرد وە نۆح[٨١]
وات: قاپی دنیام، پەی تۆ کەرد مەفتوح
جە قاف تا بەقاف، بیی بە موڵکی، تۆ
زەرعی زیندەگیی، ئەولادەت، مەبۆ
ئەهلی گەشتیی گشت، فەنا، دا، قەرار
جە کوفری نیعمەت، قەومی شەرمەسار
ڕاس، خۆ من پەی، بێ کەسان کەسم
سەوگەند و عیزەت، زاتی ئەقدەسم
جاریێ تەر، تۆفان ڕا بەندەن وە لێم
نەنمانوون، وە قەوم، بەندەگانی وێم
نۆح سوجدەی ئیخلاس، بەندەگی بەردش
شوکرانەی نیعمەت، وە جا، ئاوەردش
جەو دما، وەشاد، دونیای قەوم تەمام
بەخشا، وە یافت، چەنی سام و حام!
روبعی مەسکوون، گشت چون خوردمەندان
کەردش وە سێ قسم، داش وە فرزندان
سام، چونکە ئەرشەد، ئەولادی وێش بێ
نووری محەمەد، موستەفا، پێش بێ!
شەریفی قاپی، شای، لەم یەزەل، بێ
ڕەسوولی ڕەسوول، زادەی مورسیل، بێ
وەلیعەهدی نۆح، والآ سیفات، بێ
نادرەی نەدیم، ڕووی، سەر بیسات، بێ
ئایلەم، شام، جەزیرەی عیراق
فارس، خوراسان، تا نیمە ئافاق

(٨١)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
(جە نۆ خوداوەند، بینای لایەنام)

نیسفێ، بەل فیشتەر، جە دنیا تەمام
ڕۆم و عەرەب، گشت کەرەم کەرد وە سام
زنج، تا مەغریب، هەم حەبەشە و هیند
بیلاد بیلادان، تا ئەقلیمی سەند
باقی گشت یەکسەر، کەرەم کەرد وە حام
باقی ئەقالیم، هەر چی، مەند تەمام
سەقلاب، سەرانسەر، تورکستان چین
بەخشا ، وە یافت، تا مەغریب زەمین
جە نۆ خوداوەند، دانای، لا یەنام
نۆ فرزەندی پاک، عەتا ، کەرد وەسام
ئەوەڵ، ئەرمەخشە ، ئەبولئەنبیاه
دووەم، کەیومەرث، ئەبولپادشاه
ئەسوەد و یەفن و یۆرج وە لاود
عیلمی ئێرەم، یۆری ساحیب جود
بەیافت یازدە وە حام بەخشانۆ
جیابین جە هەم، گشت گرۆ گرۆ
هەر یەک وەجایێ، تەشریف بەردشان
هەر کام ئیقلیمی، ئەحیا کەردشان
دیسان،دنیای دوون، تیپ تیپ و تەوق تەوق
مەعموور بیی، تەمام، جە گرۆی مەخلووق
سا نۆح، عەمری وێش، پەی ڕەزای باریی
سەرفش کەرد، نە ڕای، تاعەت گوزاریی
خولاس، بیی جەدی سێ قەومی بەد ئەندێش
دەس کەرد، وە تەوبیخ، ئەولادانی وێش
عومری شەریفش، وە بێ قیل و قال
یاوا، و نۆ سەد، چەنی پەنجا ساڵ

فصل دربیان وفات حضرت نوح علیه السلام

تا ، یەکڕۆ، وە قابز، چەنی جوبرەئیل
وە حوکمی فەرمان، پادشای جەلیل
هەردوو وەلای نۆح، تەشریف بەردشان
جە ئەمری خالق، موخبر کەردشان
پەرساشان، یا نۆح، جە ڕۆزگاران
داخۆ، چەند ساڵەن، دنیات، و یاران
چە تەور دیت، وە چەم، ئەی دنیای فانی
پەی کەس نەمانۆ، وە جاویدانی
واتش: قیاس کون، دنیا سەرانسەر
قەسری شیرین، یا کۆشکی دوو دەر
ئەوەڵ، بە شادیی، جەی دەر داخل بیم
ئاخر، وە ناکام، جە ئەو، بەر شیم!!
جەو وەقتە، تا حاڵ، وەعدەی لوامەن
نەزانام، لەززەت، دنیا و دوون، کامەن!
بەعد ئازارێ، گران، یاوا پێش
سام کەرد، و نایب، وەلیعەهدی وێش
ئەمری مەنعیات، ئەولادش، تەمام
سەهمی ریسالەت، گشت بەخشا ، وە سام
جە داخی دنیا ، کێشا ، ئاهی سەرد
ئەرواحش، تەحویل، قەبزی قابز کەرد
هەرسێ فرزەندان، عالی مقدارش
شوشتان، قاڵب، بوزورگەوارش
جە سەرای شەریف، بەیتولمەقەدەس
کەردشان، مەدفوون، جەو ئەرزی ئەقدەس
جەو دما ، خودا، تەوفیق دا، پێشان
مەشغووڵ بین، بەکەسب، ئەجداد وێشان

یافت، بە تەریق، سـەحرانشینان
چەنی فرزەندان، مەسڵەحەت بینان
سیاه چادران، ئیختیراع کەردەن
ڕۆزگار تەمام، خاس وەسەر بەردەن
بەعزێ، ئەحشامی، بەعزێ دێکانی
بەعزێ، بە زارع، بەعزێ چۆپانی
بەعزێ، شەهرستان، بینا، نیاشان
دەوڵەت و نیعمەت، رووکەرد وەلاشان
بەعزێ مەشغووڵ بیێن، وە سنعەت سازیی
بەعزێ، دەست کەردەن، وە شەیتان بازیی

فصل دربیان اولادان سام و حام و یافت و تفرق شدن ایشان

ئەولادی یافت، نە ڕووی، دەهری، دوون
زیاد بیی، تەمام، نە ڕوبعی، مەسکوون
بیێن بە سیوشەش نەوع، بێ زیاد و کەم
گشت گروگرو موختەلیف، جە هەم
بە سیی و شەش زبان، لوغەت، ماوەردەن
تەکولم، چەنی یەکتر، مەکەردەن!
یەک جە حەرفی یەک، نەمبیێن حاڵی
تەشخیس نەمەدان، شیرین، تا تاڵی
ئێستە چی تورک و ڕۆمی سەر زەمیێن
ڕۆمی رەوەندی چیێن -ی ماچینەن
ئیسلام، یام مەجووس، تەرسا، یام یەهوود
جە نەسلی یافت، ئامان، بە وجوود
دیسان، حام، چەنی، فرزەندانی وێش
رای دووری ساحل، موحیت، گرد وەپێش
جە سەحرای، جنووب، ئیقامەت کەردەن
دەست پەی عەمارەت، زیندەگی بەردەن

جە نەشەئ، تەئسیر، دۆعای پاکی نۆح
جە ئەلفاز، پاکی سوبح، سەحەرگای نۆح
فرزەندانی حام، سەغیر و کەبیر
زکوور و ئوناس، سیاه بیێن، چون قیر
حام، هەم چند ئەقلیم، قیسمەت کەرد پێشان
خوداوەند دەوڵەت، عالی دا پێشان
گرۆی ئەو پەنج، تا بیێن وە هەژدە
بەعزێ، وە ئەسنام، مەبەردەن سوجدە
وە هەژدە، زبان، مەکەردەن تەقریر
هەریەک، یەک لوغەت سەلمیای دڵگیر
ئەقلیمی مەغریب، کەردشان، بەش بەش
یەکێ شیی موودان، یەکێ شیی حەبەش
یەکێ هیندوستان، یەکێ زەنگە بار
سارا و بەندەران، گرتشان، قەرار
ئەغلەب، جە ئەدیان، قەدیم، ویەردەن
هەر کام، دینێ، ئیختیراع، کەردەن
میللەت میللەتان، ئێستە، ها عامەن
فیشتەر، جە نوتفەی ئەولادی جامەن
هەرچی حەبەشیی، زشت و سیاه ڕەنگ
توخمی ناشیرین، زشتی، بەد ئاهەنگ
گەدای کۆنەدڕ، ڕەزیل -ی ئەدبار
نۆکەری غوڵام، عەبدی خزمەتکار
جەی دنیا، یەکسەر، گشت ناتەمامەن
ئانە، نیشانەی ئەولادەی حامەن!
بەڵام، چونکە نۆح، عەلیهی سەلام
دۆعای خەیرش کەرد، پەی ئەولادی سام
وات: زومرەی ئەولادت، گشت ئەولیابان
باقی هەر تالیب، کەسبی حەلال بان!

وە حوکمی فەرمان، دانای، لەم یەزەل
ئەولادانی سام، ئەنبیای مورسەل
نۆ فرزەندی ئەو، بیی بە نۆ هەزار
جە ڕووی دنیا و دوون، گرتشان، قەرار
حیجاز و عراق، مەککە و میسر و شام
فارس ئەقلیمات، خوراسان، تەمام
مەعموورەی وەسەت، دنیا سەرانسەر
بیی، بە، مولّکشان، بە ئەمری، داوەر

فصل دربیان اولادان حضرت سام بن نوح علیه السلام

ئەر فەخشێ ئەرشەد، ئەولادی سام بێ
بوزورگی ئەوەل، گشت خاس و عام بێ
رەسوولی، مورسەل، جەمعی ئەنبیاه
گروی ئەولیاه، زومرەی ئەسفیاه
خولەفای ئیمام، ئەسحابی سەروەر
شەهیدی غازی، ئازادی مەحشەر
پیرە مورید و مەشایخ، تەمام
سولەحای نەجیب، دایرەی ئیسلام
عولەمای خاس، شەریعەت مەدار
حاجیانی حەج، پاکیزە، کردار
هەرچی، موستەقیم، جادە ئیسلامەن
نەسلّی ئەرفەخشە، ئەولادی سامەن
سانی کەیومەرس، هەم فرزەندی سام
شێری بێ ئەندێش، نادرەی نیک نام
دنیا، جە شۆڕش، ئەو کەرد، مونەززەم
بیی، بە، پادشای، ئەنبیای، ئادەم
هەرچی، پادشای ڕووی، سەر زەمینەن
خاقان، خاقانان، چینی ماچینەن!

سولّتان سولّتانان، ئیسلام پەناهان
تاجی، موڕەسسەع، تەختی، زەڕجاهان
تایفەی کەیان، کەیکەیانی، کەی
سوپاه سالاران، لەشکەرکەشیی، ڕەی
وەکیلی، ئەییام، ئومەرای، عیزام
بەگلەر بەگلەران، دارای سەنگین، سام
غەرەز، جە یافت، توخمی سامی حام
هەرچی مەخلّوف بێ، جە دنیا، تەمام
هەفتاد و دوو دین، هەفتاد و دوو دین
قەرار دادە بین، نە ڕووی سەرزەمین
میللەت، میللەتان، هەر یەک یەکێ، کێش
هەر کام، مەزهەبێ، قەرار، دان، پەی وێش
حوکەمای، قابل، دارای دەهری دوون
زومرەی دەولّەت مەند، نە روبعی مەسکوون
هەرچی، خۆش ئیقبالّ، ئەعلا، مەقامەن
توخمی کەیومەرس، ئەولادی سامەن!
نوتفەی، ئەو پەنج، وە غایەت، یاوا
دایر، بی، دنیا، مەعموورەی ئاوا
مەعموورەی وەسەت، دنیا و دوون یەکسەر
بیی، بە مولّکشان، بە ئەمری، داوەر

فصل دربیان نور آن سرور کائنات

بلّێ، هەی قادر، شوعەرای بێ شعوور
دێرەن، درەنگەن، مەنزلّەن، دوور دوور
دەک لێلاوێت لێلّ، بێ عەقلّی، کەم فام
لێوەی، هەرزە گۆ، ئەبلّەی خەیالّ، خام
نووری محەمەد، هاهێلاّی بەندەن
چند هەزار سالّەن، موعەتتەل مەندەن

مەر بەنگت کێشان، یام، کەیفت وردەن
نووری حەزرەتت، فەرامۆش کەردەن
بزانە، چکۆن، گوزەرگاش، کامەن
ئاخر، هەوارش، جە کام، مەقامەن
نیازش، چێشەن، وە دڵوازی دڵ
تەشریفش، جە کۆ، مەگیرۆ، مەنزڵ
مەعلووم بۆ، جە لای، ساحیب کەماڵان
تەواریخ وانان، تاریخی، ساڵان
چون، نووری، حەزرەت، رەسوولی خاتەم
ئەوەڵ، مەنزڵ، شیی، وە جەبهەی ئادەم
جە ئادەم، ئەو شیت، جە شیت ئەو ئەنوش
ئەدیانی ئەولاد، قابیل کەرد مەخشووش
ڕاگەش، وێڵ، نەکەرد، چون رۆشن زەینان
تا شیی چون خورشید، وە جەبهەی قیان
جە قینان، ویەرد، وە تاو وە تەعجیل
تا، یاوا، وە جام، جەبهەی مەهلائیل
هەم جە مەهلائیل، دیسان گوزەر کەرد
چون، ئاوی حەیات، یاوا وەلای بەرد
جە بەرد، هەم، ویەرد، چون خەدەنگ دۆخ
تا، یاوا، مەنزڵ پیشانی، ئەخنوع
دیسان، جە ئەخنوع، ویەرد، وێنەی باد
شیی، وەلای، حەزرەت، ئیدریسی دڵشاد
جە ئیدریس، ویەرد، چون ئاینەی ناسخ
تا، یاوا، وە شاد، ئومەتولشەلەخ
رۆشن کەرد، جیهان، سەما، تا، سەمەک
دیسان، تەشریف بەرد، وە جەبهەی کەمەک
جە کەمەک، ویەرد، چون، ڕەوانی، رۆح
تا، شیی، وە تۆی، جام، جەبهەی پاکی نۆح

ئاخر، جە لای نۆح، (علیه السلام)
جە، دمای چندی، تا، یاوا، بە سام
غەرەز ئەرفەخشە، خابەری شالخ
فارغ بن ئەرغۆ، ناخوردی تأریخ
جە گردین، یەکسەر، تاجیل، کەرد، گوزەر
نەکەرد، مدارا، تا، وەلای، ئازەر
جە ئازەر، ویەرد، چون دوڕدانەی فیل
تا، شیی، وە جەبهەی، ئیبراهیم خەلیل
بەر شیی، جە سینەی، خەزێنەی خەلیل
کەفت، ئەو پیشانی، پاکی ئیسماعیل
جە لای، ئیسماعیل، دیسان، کەرد، گوزەر
فرِ، قدووم بەرد، وە جەبهەی قیذەر
ئەو، جە هەمیەسەع بن حەمل، ویەرد
جە قیذەر، تەشریف، وەلای بەینەت بەرد
عەدنان، وە موعید، تا وەلای، نەزار
جە هیچ مەنزڵێ، نەکەردش، قەرار
موزەڕ وە ئەلیاس، موورک، دیی بەچەم
مەنزڵان، تەی کەرد، پەی جەبهەی خاتەم
کەعب، هەم لووەی، کیلاب، بێ خیلاف
قوسەیی، یاوا، بە عەبدولمەناف
جە مەناف، ویەرد، چون بەرقی ئەنجەم
مەنزڵ، بەرد، وە تۆی پیشانی هاشم
هەم، جە لای هاشم، غەرەز، موحیبەت
تا، یاوا، جەبین، عەبدولموتەلیب
ئاخر مەنزڵش، بە ئەمری، ئەڵڵاه
بەرد، وە جامی پاک، جەبهەی عەبدوڵڵاه
بەڵام، عەبدوڵلا، نووری دیدەش، بێ
فرزەندی عەزیز، بەر گوزیدەش، بێ

عەبدولموتەلیب، تەمام، خۆش عەیش، بێ
بوزورگ، ئەوەڵی، قەومی، قورەیش، بێ
سەرداری سوپای، مەککەی شەریف، بێ
ئەسڵی مەند، پاک، حەقق، پێ دادە، بێ
دینی، حەنەفی، خەلیلەڵلا، بێ
ئایین و مەزهەب، ذەبیحەڵلا، بێ
بابۆی، دەکەس، چون ئەبوتالیب، بێ
عەبدوڵلا و عەبباس، حەمزە، غالیب، بێ
بەڵام، عەبدوڵلا، نووری دیدەش، بێ
ئەرشەدی ئەولاد، بەر گوزیدەش، بێ
بە حوسن و جەماڵ، بولند، ئاواز، بێ
جە ئەهلی عەرەب، خەیلێ، مومتاز، بێ!
نووری محەمەد، شای خەیرولبەشەر
جە ڕووی پیشانیش، مەدرخشا، چون خوەر
هەرکەسێ، مەدیش، دیداری پاکش
پێش حەرام مەبیی، خورد و خوراکش
بەڵام، کائینان، زووتەر، زانا بین
بە عیلم و فنوون، یەکیەک ، وانا بین
عەبدوڵلای عەرەب، ئامان، بە وجوود
پەی ئەهلی ئیسلام، نزدیکەن مەقسوود
ئەمما، خاتوونان، قورەیش وە عەرەب
دیدە، غەزاڵان، وە شادیی و تەرەب
شۆخ و شەکەر لەب، شیرین جەماڵ بین
گشت پەی، عەبدوڵلا، ئاشفتە حاڵ بین
شەوان، تا بەڕۆ، هەریەکێ پەی وێش
دایم، پەی ویساڵ، تەکلیف، مەکەرد، لێش!
بەڵام، عەبدوڵلا، دڵ نەدا، بەکەس
ئیلتیفات، نەکەرد، بە هەوا و هەوەس

حەقق ئەو دوڕی پاک، مەخفی تۆی پەردە
نە پەردەی عیسمەت، کەردش پەروەردە
مەبو زیبەشەر، موخبر، نەبۆ، لێش
تاکە، بیاو و وەجای ئەسڵی وێش!

فصل دربیان آمدن یهودیان شام از برای قصد قتل عبدالله و چگونگی

جەو دەم یەهوودان، هەفتاد کەس جە شام
گشت دلێر دلێر، مەردی خۆش ئاسام
گشت لێو غەرەز، وە دندان گەستەن
گشت، کەمەر، پەی قەتل، عەبدوڵلا بەستەن
سوار بین، وە جەخت، پەی کەردەن، وە دەو
قەترە، دان، جە قین، یەلغار دان، جە شەو!
تاکە یەک جەبەل، مەکۆگای زەریف
یەک ساعەت، قەریب، وە مەککەی شەریف
چەو دەم، عەبدوڵلا، بە عەزمی شکار
سوار بیی وە ئەسپ، تا بەرشیی، جە شار
یاوا، بەو جەبەل، مەکۆگای، ئێشان
ئەوان، هەم دیشان، نەخچیری وێشان
چەو دەم هەم وەهەب، بن عەبدولمەناف
جە شکارگای، وێش، ئەسپ، مدا، پەرتاف
دیش، هەفتاد سوار، پەڕ، سامی سەنگی
یەهوودی بێ شەرم، دلێری، جەنگی!
جە ناگاه، هەم دیش، یەک تیپ ڕەنگین
جە ڕووی، ئاسمان، ئامان، وە زەمین
وەهەب، جە غیرەت، توند بیی، نیهادش
چەنی، چند سوار، لوا، ئیمدادش
داوازان، دا، وە دلێرانی، کار
دەوری عەبدوڵلا، گرتەن، چون حەسار

گشت تەرحی عەجیب، مەردی با ویقار
تەمام، نیقاب پۆش، گشت ئەبلەق سوار
ناگاه، وێنەی شێر، گشت هەڵمەت، بەردەن
سوپای، یەهوودان، تار و مار، کەردەن
جە بەرزی ئیقباڵ، فەتحی ئەو خەواس
عەبدوڵڵا، نە چنگ، دوژمن بیی خەلاس
وەهەب، واقیعە، وقووع دیی، وە چەم
خەیلێ حەیران، مەند، رەمزی ئیبن عەم
موعاوەدەت، کەرد، تا بە یانەی وێش
وات: بە حەرەم، راز، مەحرەمانەی، وێش
واتش: هەر ئیدەن، ڕەزای، ئیبن جانب
بشۆ، تا وەلای، عەبدولموتەلیب!
دەردەم، هۆر ئێزا، فەوری تەشریف بەرد
گفتوگۆی وەهەب، پەی موتەلیب، کەرد
واتش: گوڵێ هەن، جە گوڵزاری من
نە باغچەی، عیسمەت، کەس نەداری من
پاکی، بێ عەیبەن، نۆبەر نەمامەن
شۆخی شیرینەن، ئامینش نامەن!
حوسنش، چون، خورشید، نە پشتی پەردەن
نە پەردەی عیززەت، دایم، پەروەردەن!
پەرێ، هام جفتی، پەی هام خوایەی، شەو
ئامینەم بەخشا، بە عەبدوڵڵای، ئەو
دایەی ئامینە، فەوریی تەشریف بەرد
عەبدولموتەلیب، خاتر نیشان، کەرد
جگۆنەگی حاڵ، فەرموودەی وەهەب
عەرز کەرد، مە خدمەت، ئەو عالی نەسەب
واتش: با غەیرێ، چی سەر زەمینە
شاد، نەبۆ، بە دین، دیدەی ئامینە

جفتش، ئەگەر، شاه، ئەگەر، گەدا، بۆ
خاس ئیدەن، با ئەو پەی، عەبدوڵلا، بۆ
عەبدولموتەلیب، شای بوڵند کەوکەب
وە حوسنی، عیسمەت، ئامینەی وەهەب
وێش، موتەلیع بیی، جە، سەرەتا، قەدەم
زاهیر بیی،چون، سەرد ،سەرچەشمەی، زەمزەم
قووبووڵ، بەدەڵ، وات: موبارەک، بۆ
مەبۆ، کاری خەیر، جە تەدارەک، بۆ
بینای کاری خەیر، شادیی نیاشان
قورەیش، گشت جەم بێن، جە بارەگاشان
کەردش، تەدارەک، قوماشی رەنگین
پارچەی، ئەتلەسیی، دیبای کاری چین
جوملەی ماکوولات، خاتر بیی تەمام
جەم، کەرد، بوزرگان، مەککە و میسر و شام
وە خاترخوازیی، وەهەب، کەرد رازیی
دەرسات، وە مەجلیس، تەڵەب کەرد قازیی
وە ئەمری قوودرەت، دانای، داوەریی
زوهرە، شیی، نە بورج، بەرزی موشتەریی
جەو ساعەت، سەعد، وە ئەمری ئەڵڵا
عەقدی ئامینە، کەرد، پەی عەبدوڵڵا
سازا، بیساتێ، بەزمێ، شاهانە
نە شاه، بەڵ، بەزمی پێغەمەرانە
مەلایک، جە عەرش، کەردشان، شادیی
داشان، نە مەقام، موبارەک بادیی
مەششاتان، عورووس، ئارایش کەردەن
دەمەدەمی، مەلبووسات، پەرێش ئاوەردەن
ئەو شەو مەهوەشان، وە دڵەی پەڕشاد
ئامینەشان، بەرد، وە یانەی، داماد

تاکە دوو سێ ڕۆژ، جە مابەین، ویەرد
داماد نزدیکی، ئامینەش، نەکەرد

بە قەولی ناقل (روضه الأحباب):

وەیتەور، جە مەکتووب، کەردەنش خیتاب
دوو سەد، جە مەحبووب قورەیش و حیجاز
شۆخ و شەم روخسار، شیرین غەمزە و ناز
دەردەم، وە فیراق، عەبدوڵڵا مەردەن
ئاه حەسرەت، گشت، وە تۆی خاک بەردەن

فصل دربیان فاطمه دختر پادشاه شام بعلم نجوم بود باوضعیت عبدالله

چەو دما، شەخسێ، فاتمە نام، بێ
فرزەندی عەزیز، پادشای شام، بێ
بە عیلم و نجووم، تەمام هوشیار، بێ
خەیر و شەڕ، جەلاش، تەمام، دیار، بێ
مەزانا، دنیا، ئەمنی و ئامانەن
وادەی، پێغەمەر، ئاخر زەمانەن
جە تەڵەب، شەخسێ ساحیب موراقیب
یەکێ، جە ئەولاد، عەبدولموتەلیب
جە ئەو زەمانە، مەبۆ، بۆ پەیداه
وەقتەن، جە عالەم، ببۆ هوەیداه
خولاسە، کەلام، مەلیکە شامی
شای، نازەنینان، نامیدە نامی
هەفت قەتا، شوتور، خەزینەی مەدفوون
یەغدان، گشت لەب ڕێز، جە دوڕی مەکنوون
دانەی مرواری‌د، یاقووتی، ئەلماس
پەسەندیدە، تەبع، جەواهیر، شوناس

گەنجی جەواهیر، هەزاران، هەزار
فەرما، قەتارچی، قەتار، کریا، بار
بادیەی بەیدا، عەرەبستان، تەی کەرد
تا، مەنزڵ، وەڵای شاری، مەککە بەرد
سالاری، ڕەندان، دەلیلی، ڕەم کێش
هۆرداه، بارەگای خەیمە، سەرای وێش
چەوەدەم، عەبدوڵڵا، جە ڕاگەی شکار
موراجەعەت، کەرد، ئاماوە، پەی شار
ناگاه، بانووی شام، دیلیش ئاسا
گەوهەر شوناس بێ، هەم گەوهەر ناسا
ئاخر، کەرد نەجا، والی زادەی، بەڕ
خەرامان، وەناز، چون لەولاوەی، تەڕ
شیی گرتش جلەو، عەبدوڵڵا، وەناز
واتش: پیا، بەر، ئەی یاری دەمساز(٨٢)
عەبدوڵڵا، جە ئەسپ، یا، ئاوەردەوە
چەنی دولبەر، شیی، وە تۆی پەردەوە(٨٣)
تەک دا، بانی فەرش، ئالای ڕەنگاوڕەنگ
خەیلێ،حەیران مەند،جەی دەستگای قەشەنگ
ناگاه،ئەو شەخسە،دەست بەرد پەی سەرپۆش
چون هەور،نە ڕووی مانگ،نیقاب وست نەدۆش
وێش وە عەبدوڵڵا، زەریف، نماناه
چەند گەنجی گەوهەر، چەند ئەفسوون، واناه
واتش: من جە شام، عەزمی تۆم کەردەم
پەی تۆ، جە شاهی، حیجاز، ویەردەم

---

(٨٢)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
واتش: پیادە بەر،...
(٨٣)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
چەنی، دولبەر، شیی، نە تۆی پەردەوە

ئەی گشت، بارخانە، مەتای گرانبار
قوماشی بێ عەیب، دوژی شاهەوار
تەمامی یەکسەر، پەی تۆم ئاوەردەن
ئەموالم بە تۆ، گشت، توفەیل کەردەن
وێم، خۆ، هەم مەعروف، مەلیکەی شامم
مەحبووبە ئافاق، مەوانا، نامم!
پەی تۆ، بەر شییەن، جە جەد خەلاسم
مەعلووم تۆ پەی من، من پەی تۆ خاسم
جفتی من بە تۆ، نییەن، هەر جە کەون
کالاّی من لایق، هەر وەلای تۆن
وەئامین وێت، تۆ من دیاریی کەر
ئەلئان، نیکاحم، پەی وێت، جاریی کەر
عەبدوڵلاّ، واتش: بەڵێ مەلیحەن
گوفتارت، سەحیح، قولت سەحیحەن!
بەڵام، بێ روخسەت، ئیجازەی پدەر
نە مەبۆ، پەی من، هەرگیز، مویەسسەر
عەبدولموتەلیب، هەر نەوع رێشەن
سەرداری سەنگین، مەککە و قورەیشەن
ئەمشەو نە خدمەت، ئەو بوزرگەدار
مەزموونی، مەتڵەب، مەکەردم، ئیزهار
هەرچی قەرار دا، فەردا، هەم جە نۆ
فەرمەوودە، ئەمرش، ماوەرم، پەی تۆ
ئێد وات، خێزا، چون سەوڵی ئاوا
سوار بیی، وە ئەسپ، وە مەنزڵ، یاوا
پەیا، پەی، دەرلاو، سلاح کەند جەوەر
روو کەرد، وە مەنزڵ، ئاینەی ئەنوەر
یەکێ پەروانە، یەکێ شوعلەی شەم
چون گوڵ و بوڵبوڵ، داخل بین وەهەم

ئەو شەو وە مەیلان، بینای بێ ئەندێش
نووری مەحەمەد، یاوا، وەلای وێش
بەر شیی، نە جەبهەی ئەو عالی نەسەب
کەفت، ئەو بەتن پاک، ئامینەی وەهەب
دەر لا، زیاد بیی، حوسن و جەماڵش
یاوا، بە ئەفلاک، پایەی ئیقباڵش
عالەم گشت، تەمام، بی سەنا، خوانش
موتیعی فەرمان، ئەمری فەرمانش
عەبدولموتەلیب، مەشیی وە ماڵش
پەی پەی، مەپەرسا، حاڵ و ئەحواڵش
بەعد عەبدوڵلاّ، سوجدە، پدەر بەرد
قیسەی مەلیکە، شامی، عەرزش کەرد
عەبدولموتەلیب، بەبێ چون و چەند
وات: ئەو تەقدیرش کەردەن، خوداوەند
باعیس، نمەبۆم، عەیبێ، نەدارۆ
بشۆ، بوینیش، جە نۆ، هەم ئارۆ
عەبدوڵلاّ هۆرزا، دەرلا، بە زوودی
لووا، وە سەر وەقت، وەعدەی مەوعوودی
داخل بیی نە تۆی، خەیمەی لاجیوەرد
چەنی فاتیمە، سەباح، خەیرش کەرد
واتش: مەتلەبم، عەرزی پدەر کەرد
فەرما، بە ڕەزای، تاکی تەنیای فەرد
عەبدولموتەلیب، سەلاح دان، جە نۆ
من هەم مەیلم هەن، بە نیکاحی تۆ
هەرچی، جە لای حەقق، موقەددەر، بییەن!
مەبۆ، هەر ببۆ، تەدبیرش، نییەن!
جەو دەم، مەلیکە، تەماشای ئەو کەرد
دوو جار، پەیا پەی، کێشا، ئاهی سەرد!

زانا، نەمەندەن، نوور، جە پیشانیش
مولتەفیت، نەبی، بە میهرەبانیش
واتش: من عاشق شەوقی ئەو نوور بیم
نە وەعەیش و نۆش، شووهەر، مەسروور بیم
بە خودا، مەیلی من، نە نەفسانی، بێ
نە هەوا و هەوەس، نە شەیتان، بێ!
مەقسووم، ئەو نوور، ئەو نبووەت، بێ
ئەو دەریای، کەرەم، ئەو فوتووەت، بێ
حەقق نەدا، بە من، چون، مەیلی وێشەن
رەزاش، بەو تەورەن، فایدەش، چێشەن!
فەوریی، خەرامان، خواحافیز، کەرد
بارخانەی، رەنگین، هەم بار کەرد، وە بەرد!
تا، یاوا، بە شام، هەر بەو دڵەی رێش
نا، ئومێد، پاڵ دا، وە بتخانەی وێش
هەر شەو، تا بەڕۆ، هەر سوبح، تا ئێوار
لادێ، وەبێ یەک، نەگرتەن، قەرار
تاکە، ئامینە، عیسمەت، پەناهە
چون، حەملش یاوا، بە چووار، ماهە
عەبدولموتەلیب، دایم، جە هەرحاڵ
مەکەردش، خەلعەت، مەپەرسا، ئەحواڵ
تاشش ماه، ویەرد، ئەو سەوڵی ساواه
نیدایێ، جە غەیب، وە گۆشش یاواه
واتش: ئامینە، موژدە، بۆ جە تۆ
حەملی شەریفت، فرزەندێ، مەبۆ!
گرۆی مەلەکووت، جە نامەی نامش
مەکەران، نە گۆش، حەڵقەی غولامیش!
فیشتەر، جە مەخلووق، دنیا سەرانسەر
مەبان، ئوممەتش، تا وە ڕووی مەحشەر

مایەی حەمل وێت، زەریف، بزانە
نامی شەریفش، محەمەد، وانە
خورشیدی نوورش، وە تۆ عەیانەن
بزان پێغەمەر، ئاخر، زەمانەن
ئامینەی وەهەب، سوجدەی زەمین، بەرد
دەرلاد، وە عەبدولموتەلیب، عەرز کەرد
واتش: ئاوازێ، ئامان، وە گۆشم
مەزموونش، هێمای، نەشیەن، جە هۆشم!
عەبدولموتەلیب، واقیعەی ئەو ڕۆ
وات: بە عەبدولڵلا، فرزەندت، مەبۆ!
بشۆ، مەدینە، بە شاد، مانی
خورما، باوەرە، پەی، وەزە بانی!
ئامینە، حەملش، خەیلێ پەسەندەن
یەقین، فرزەندێ، سەعادەت مەندەن
بە قەولی مەکتووب، کائنانی، کار!
رەمزی، ئەو فرزەند، گشت کەردەن، ئیزهار
تا، موعاوەدەت، فەسڵی ئامای تۆ
نزدیکەن، وەزعی، حەملی ئەو مەبۆ!
ئەر سەد هەوا گەرم، ڕاگەت، هەم دوورەن
فرزەندت، عەزیز، فرزەند، زەروورەن
عەبدولڵلا، وە ئەمر، فەرموودەی پدەر
ڕاگەی، مەدینە، دەرلا، گرت، نە وەر
ناقەی جامبازە، پەرواز دا، وە باڵ
تەی مەکەرد، ڕاهان، وێنەی، بای شەماڵ
تا، چند رۆز، وە شار، مەدینە، یاوا
خاستەر، جە رەوزەی، جەنەتلماوا
جە ناگاه، دەردێ، نازڵ، بیی پەرێش
بێزار، بی، جە شەوق، زیندەگانی، وێش

تا ، ئاخر، شەربەتی سەکراتش، چەشت
رۆحش، پەرواز کەرد، پەی رەوزەی بەهەشت
غەرەز، ئەو ناکام، نەوتوولّی ساوا
عومری شەریفش، و سیی سالْ، یاوا
بەر شیی جە دنیا ، مەلالّی، ماتەم
دیداری فرزەند، ویّش، نەدیی، وە چەم
چەنی حەسرەتان، داخی دەردەوە
سەر نیا ، وە خاک، سیای سەردەوە
چەو دما ، شەخسیّ، وە ئاه و نالّە
دا، وە موتەلیب، ئی بەد هەوالّە
عەبدولموتەلیب، (أنّا لللە...) وەند
مەتلیا ، وە زام مەرگی، ئەو فرزەند
ئامینەی بیّ عەیب، نەو عوروسی نۆ
کۆ بیی، وە بالاّش، کۆی خەرمان، کۆکۆ
تاکە ، دوو سیّ ماه، تەعزیە ، دارە بیّ
ڕۆ ، جە ڕۆ، فیشتەر، بیّ قەرارە بیّ
عەبدولموتەلیب، قامەتش، خەم وەرد
شەوان، تا بە ڕۆ، هەر زاریش، مەکەرد

فصل دربیان خواب دیدن عبدالمطلب و رفتن بنزد کاهن بی تعبیر خواب

شەویّ، نە شەوان، شیی نەجامەی خاب
سەرنیا ، وە بان، موتتەکای، گولاّب
نە خواب دا ، دیش یەک زەنجیری زەڕ
تەمام شەرق و غەرب، مولّکی بەڕ و بەحر
وە ئەمری بیّچوون، پاکی ئیلاهی
پۆشا ، رووی زەمین، جە مەه تا ماهی
سەر حەلّقش، جە بان، پەشتی ئەو بەندەن
سوماش، جە سیمای، ئافتاب، سەندەن!

ناگاه، ئەو زەنجیر، پەڕ زیب و زیّوەر
تەبدیل، بیی، بە یەک، درەختی ئەخزەر
چەم وەردەن، چەنی، میوەی ڕەنگاوڕەنگ
بەلاّم، ئەو درەخت، پاگیزە، قەشەنگ
دوو پیری کاملْ، نوورانی، خۆش بەخت
هەردووشان، نیشتەن، نەسای ئەو درەخت
چی، واقیعاتە، کەردش، تەعەجوب
هانا ، کەردشان، کیّش، یا عەبدولموتەلیب
بەختت، بولّندەن، کەوکەبت بەرزەن
بورجی تالعت، سەد هەزار، تەرزەن
تا ، پەرسا ، لیّشان، نامشان، چیّشەن
چی عەجایبات، دلّ، وە ئەندیّشەن
یەکیّشان، وات: نوحی نەبیولّلاّن
ئەو یەک، ئیبراهیم، خەلیلولّلاّن!
واتش: ئەی درەخت، پەڕ بادە ساوا
پشت، بەپشت، ئامان، ها وەتۆ یاوا
جاریّ، نەوهالّەن، نەیاوانش، بەر
پەی تۆ، تا مەحشەر، مەبەخشۆ، سەمەر
عەبدولموتەلیب، سەراسیمە وار
جە خاوی شیرین، دەرسات، بیی بیّدار
عەرەق، جە فەرقش، مەڕیّزا، تاو تاو
شیی بەلای کاهن، پەی تەعبیری خاو!
دەرلا ، پەی کاهن، خاوش، ئەدا، کەرد
کاهن، جە ئەندۆش، کیّشا ، ئاهی سەرد
واتش: ئەی خاوە، ئەسلش، تەعبیرەن
ئانە شەخسیّوەن، ڕۆشەن، زەمیرەن
مەعلوومەن، جە پەشت، تۆ پەیدا مەبۆ
جە قاف، تا بە قاف، هوەیدا، مەبۆ

تەبعی موعجیزەش، چون بریقەی بەرق
خارا، شەکافەن، جە غەرب، تا بە شەرق
جوملە مەخلووقات، دنیا، سەرانسەر
بە ئیعجازی ئەو، مەبۆ، موسەخخەر
موقیمانی فەوق، گردی مەلەکووت
ساکینان، سەتح، دایرەی ناسووت
غاشیەی ئەمرش، مەکێشان، وە دۆش
حەلقەی غولامیش، مەکەران، نە گۆش
زەنجیر، دەلیلەن، پەی ئەحکامی دین
حەلقەش، ئوممەتەن، سیلسیلەن، چین چین
درەخت، شا هێوەن، جەدیدلئوسوول
هەرگیز، جە دارین، نمەبۆ، مەعزوول
هەرکەس، جە ئەمرش، خیلاف کارمەبۆ
وێنەی قەومی، نوح، گرفتار، مەبۆ
رای خەلەل، نییەن، جە نبووەتش
شافیعەن، پەی، گشت، گرۆی ئوممەتش
دەلیل، رەهبەرەن، راسەن، ڕەهنموون
ئا، وەختەن، بەیۆ، نە ڕووی دنیا و دوون
تەعبیری خاوت، خولاسەی کەلام
هەر ئیدەن، واتم، (باقی والسلام)

فصل در ذکر علامات که قبل ازتولد آن مخعل نشین قافلەء انبیا درمەت حمل بە نبوت پیویست است[٨٤]

کەسێ، نەواچۆ، ئینە، چە عەقڵەن
جە ئیبنی عەبباس، وەیتەورە، نەقڵەن
ئەو ڕۆ، حەقیقەت، نووری محەمەد
حەبیبی ئەزەل، بەرگوزیدەی حەق
یاوا، وە بەتن، ئامینەی وەهەب
نمایان، بێ چون، رۆشنی کەوکەب!
جوملە کاهێنان، کە هانەت، ئاسار
گرۆی، ڕەهبانان فەراسەت، شیعار
ئەهلی مونەجیم، کەوکەب، شوماران
ساحیرانی دەور، سەلیقە داران
گشت، موتەلیع بین، عەرەب، تا عەجەم
مەغریب، تا مەشریق، بێ زیاد و کەم!
واقیعەی زوهوور، خواجەی کائینات
گشت خەبەر، داشان، جە گشت ئەقلیمات
باقی ئەجناس، وەحشی و وتیوور
ئەغنام و ئەشباح، مورغی ماهی و موور
گشت وە یەکدیگەر، بەشارەت داشان
ئەسبابی تەرەب، شادیی، نیا شان!
غەرەز، حەیوانات، قورەیش و حیجاز
زەریف، وە یەکتر، مەکەردەن، ئاواز
واتشان، دنیا، ها وەختەن یاوا
بە نووری حوزور حەزرەت، بۆ، ئاوا
دایەی محەمەد، سەفا، مەویارۆ
جە بەتنی پاکش، محەمەد دارۆ

(٨٤)- ئەم ناوونیشانی فەسڵە، لە نوسخەی (خ)دا، نییە!

یەکیەک ، مەواتەن، خۆشا ، بەحالْش
خەیلیّ بولْندەن، پایەی ئیقبالْش
وەقت زایدەن، ئەعلا، جە حوزوورش
دنیا ، مونەووەر، یەکسەر، جە نوورش
خودا ، عادلی محەمەد ئەمین
سیراجەن، پەی فەوق، ئەهلی سەرزەمین
یاران، باوەران، دلْ، خاس دەن، وە گۆش
سەلْەوات، پەی حەزرەت، مەکەن، فەرامۆش!

فصل دربیان علالهای پیش أز ظهور

یەک شەو ئامینە، دانای دیاریی
نمەز، جە خاو بیّ، یاخۆ بیّداریی!
یەک شەخس، جەنۆ، وە ئاوازی بەرز
وات بە ئامینە، شۆخی حۆری تەرز
نەشۆ، جە یادت، نامی حەملی ویّت
ئەو شەو، جە خاودا، خۆ من، واتەم پیّت
ئیسمش موحەمەد، چونکە مەحموودەن
حەبیبی حەزرەت، دانای مەوجوودەن
چەند دۆعای غەریب، نیشان دا، بە ئەو
پەی موحافەزەت، شەیاتین جە شەو
ئامینە پەی پەی تیکرار، مەکەردش
واتە، خاو و شەو، وەرۆ ئاوەردش
پەریّ واقیعات، هەر فیکرش مەکەرد
نەقلْش پەی زەنان، قەومی قورەیش کەرد
زەنان، واتشان: دوو حەلقە ئاهن
بکەر، نەگەردەن، بە فتوای کاهن
نەک ئاسیبی دیّو، یا ساحیریّ بۆ
رەمزی ئەرجننە، یاسای پەری بۆ

ئامینە، ئاوەرد، فەردەن، بە فەردەن
چند حەلقە، ئاهن، کەردش، نەگەردەن
دیش، دەستیّ جە غەیب، ئاما، ئاشکار
حەلەقەی ئاهن، گشت، هەوادا بە قار
واتش: لوتفی حەقق، وە چەم بدارە
ئاهن، جە لای ویّت، نیگاه، مەدارە
حەملی تۆ مەعبوود، نیگادارشەن
جنەن و شەیاتین، بەو چکارشەن!

فصل دربیان میلاد با اسعاد آل شفیع روز میعاد(۸۵)

سا چون جە ئەیام، عیسا بنی مەریەم
تا، وەقتی زوهوور، رەسوولی خاتەم
هەشت سەد سالْ، تەمام دەور ویەردە بیّ
دەوران وە مەردم، بازیش، کەردە بیّ
جەو دەم، مورسلیّ، یا ئولوولعەزمیّ
نەبیّ جەو دنیا، بدەر، وە نەزمیّ
مەردوم، سەر بەخوود، بەسەهوونسیان
مایل بین، یەکسەر، بە کفر و عیسیان
عەرەب، تا عەجەم دنیا و دوون تەمام
بەر شین، جە ئاداب، ئاین ئیسلام(۸٦)
هەر یەک، بە چیّویّ، ئیمانش ماوەرد
هەر کام، ئیتاعەی سەگیّوەش، مەکەرد

---

(۸۵)- ئەم ناوونیشانە، لە نوسخەی (خ)دا، نەهاتووە!
(۸٦)- لە نوسخەی (خ)دا، پاش ئەم دیّرەی ئیّرە، دیّریّ هاتووە، کە لەم نوسخەدا، نییە و ئەمیش، ئەمەیە:

(دایم، ئیتاعەی شەیتان، مەکەردەن
سوجدە، وە سوورەت، بتان مەبەردەن)

جە ناگاھ، نەسیم، سوبحی سەعادەت
گوشاد، کەرد، قاپی قەسری ھیدایەت
تا، پەی جەھەنەم، قوفڵش دریاوە
دەروازەی بەھەشت، جە نۆکریاوە
حۆریان، بیسات، شادیی، نیاشان
دەس دەس، ئیستەبرەق، مەلبووس پۆشاشان
گەشت، وە ھەفت ئەقلیم، ئازایش کەردەن
ویشان، چون خورشید، ئازمایش کەردەن
غولامان، قەدەح، عن تەھوورەوە
فریشتان، وە تەشت، پەر کافوورەوە
نیدا مەکەردەن، پەیا پەی، وە دەو
مەواتەن، مەولود، ئەحمەدەن ئەمشەو
ئافتاب، جە شەرق، تولووعش، مەکەرد
قەمەر، سەر جە بورج، رەحمەت، بەر ئاوەرد
غەرەز مەھ و ماھ، چەنی، سەیارات
سەوابت، تەمام، سەقفی سەماوات
عەرش و کورسی، لەوحی، مەلەک ئەفلاک
نوقاتی، مەرکەز، تا، دایەرەی خاک
جە، یومنی، قەدەم، شای خەیرەلئەنام
رۆشن بیی، یەکسەر، چون، ئاینەی جام
مەلایک تەمام، مەواتەن، یەکسەر
بەبە، مەرحەبا، یا خەیرولبەشەر
حامیلانی عەرش، کە، رۆ، بی، تەمام
مەکەردەن، ئاھەنگ، وە ھەزار مەقام
خوتبەی وەلادەت، مستەفا، وەندەن
کۆسی ریسالەت، ئەحمەدی ژەندەن
قەھقەھەی شادیی، بەرز بیی، جە دنیا
مەولوودنامەی، خاس، محەمەد، ونیا

وەحشیات، سوجدەی شوکرانە، بەردەن
حەمد و سەنای حەقق، بە جا، ئاوەردەن
مەواتەن، بەخ بەخ شوکرم دەمادەم
پەیدا بیی، حەزرەت، شای خەیرولقەدەم
شەوێ شەریفتەر، جە لەیلەتولقەدر
سەعیدتەر، جە لەیل، یەوم فەتحولبەدر
دووشەنبە غورە، جە مەکەی شەریف
جە قەسری بەیزا، مەرتەبەی زەریف
رەبیعولئەوەل، جە دوازدە ھەم
پەیدا بیی، حەزرەت، رەسوولی خاتەم
وە قەمچی خەیات، کالای، لایەنام
خولاسە، حەریر، پۆشا، بە ئەندام
کەش و کۆ و کەمەر، سەحرا و ھەرد و بەرد
وەشانی حەزرەت، ئیمانش، ئاوەرد
گشت بیی بە گوڵزار، ڕەنگی کاو کەش
گوڵان، خۆش دەماغ، بولبولان سەروەش
مەردوم، مایل بێ، گشت بە سەفا و سەیر
خەیالاتی، شەڕ، تەبدیل بیی بە خەیر
کلیسا وە کشت ڕەھبانان، جە دوور
ئەو شەو وە جاریی یەکسەر، بێن خاپوور
بتی بتخانەی، عەرسەی، سەر زەمێن
جە سەرتا، وە پا، شەقشەق بیی، جە قێن
شەیتان، جە غەرەز، یەقەی وێش کەرد، چاک
تەختی بەتلیسش، نگوون، بیی، وە خاک
سەریری شاھان، گشت، بیی سەرنگوون
فەرمان فەرمای دەور، توونا بیی وە توون
زبانی مەلیک، گومڕای دڵ، جە سەنگ
یەک ڕۆژ، جە تەقدیر، گشت بی لاڵ و لەنگ

وشک بیی دەریاچەی سەرچەشمەی ساوە
یەهوودان، جە موڵک مەسکون، نەماوە
ئەو شەو، جە شەرەف، زەلزەلەی، گران
ناگاه، کەوت، ئەو تاق کیسرای، نەوشیروان
جە موعجیزەی پاک، مەولوودی، خاتەم
سەر تاقی جامرێز، شەقشەق، بیی وە هەم
چوواردە کەنگرە، ئەو پارچەی ڕەنگین
چە تاقی کیسرا، ئەما، بە زەمین!
ئاتەشگەدەی فارس، زەردەشتی مەشهوور
هەزار ساڵ، تەمام، مەگریا، جە نوور
جە موعجیزەی خاس، شای خەیرولبەشەر
مەحموودی موختار، سالاری مەحشەر
بەو زبانەی بەرز، نەعرەتە و خرۆش
جە شەوی مەولوود، حەزرەت، با خامۆش
نە سۆزنەی ئاتەش، نە ئاتەشخانە
بەڵ، بیی، بە عیبرەت، ئەهلی زەمانە
تایفەی قورەیش، ئەز کینە کێشان
شین وە زیارەت، بتخانەی ویشان
نە بتخانە، نۆش و عەیش، مەکەردەن
تەعام و شەراب، شەربەت، مەوەردەن
عیدی ئەو، ئەنۆ، مەولوودی، خاتەم
ئەتفاق، ئەو شووهەرء دوو کەفت وەهەم
دیشان یەکایەک، سەرنگوون، بییەن
هیچ کام، چوون، جاران، بەر قەرار، نییەن
هەر کام، نەجای وێش، کەفتەن، نەرووی خاک
لێش واران، غوبار، سیای سەهمناک
قەبیلەی قورەیش، سەراسیمە وار
گشت، وە ئاهی سەرد، حەیران بین جە کار

یەکیەک، نیشانان، هەم، وەبانی، تەخت
بتان، جە ڕووی، خاک، هۆر گرتەن، وە جەخت
غەرەز، تا سێ جار، وەی حاڵ، پەرێشان
بتان، هەم نیان، وە جاگەی، وێشان!
نگوون بین، سێ جار، نە ڕووی خاک و خەم
ئەسرین، چوون سەیلات، مەڕێزان، نە چەم
تایفەی قورەیش، وە شین و زاریی
عیدشان، گێلا، وە دەردی کاریی
واتشان: سەوگەند وە روتبەی بتان
سا، ئاخر، یەچێش، قۆمیان، لێشان
یەک بتی عەزیم، ئەعلای، ئەوان، بێ
جە لاشان، مەعبوود، باقی، بتان، بێ
شەیتان، شیی، نە تۆی، ئەوچۆی، سەندەل تەرز
ئاما، وە جواب، وە ئاوازی، بەرز
وات: ئەی موعاشەر، نییەن، ئاگاتان
خراب بیی مەسکەن، بتخانە و جاتان!
ئەمشەو محەمەد، مەحموودی، موختار
مستەفای مورسەل، حەبیبی، نازدار
تەوەلود بییەن، جە وادەی، وێش
ئامان، وە دنیا، بێ خەوف و ئەندێش
نە عەیش، مەمانۆ، نە هەوا و هەوەس
نە بت مەمانۆ، نە بتخانەی کەس!
گشت مەبۆ، باتڵ، وەی وە یانەم وەی
تەرک، مەبۆ، بازاڕ، نۆشانۆشی، مەی!
چونکە، پێغەمەر، ئاخر، زەمانەن
ناسخ و مەنسووخ، باقی، ئەدیانەن

فصل دربیان عجایبات و غرائب بنظر آن وسیده و چگونگی را گوید

هەم جە ئامینە، مەنقوولەن، ئیمشەو
واتش: بێدار بیم، ساقێ وەنگ وەخەو
لادێ لەرز کەردم، عەتەش، یاوا، پێم
حەیران بیم ساتێ، جە حالاتی وێم!
دیم، مورغێ سفید، شیرین پەڕ و باڵ
ئاما، نیشت، جە لام، چون حاڵزانی حاڵ
یەک قەدەح، لەبرێز، ئابی خۆشگوزار
ئاوەردش، پەرێم، وێنەی خزمەتکار
گومان، مەبەردم، داخۆ، یە شیرەن
یام، عەتری کافوور، یام بۆی عەبیرەن
وەقتێ، کە نۆشام، دیم دەوای دەردەن
چون شەکر، شیرین، چون یەخاو، سەردەن
جەمعێ، جە زەنان، شۆخی، بالا بەرز
گشت، پەریی پەیکەر، رەندی حۆری تەرز
مدان تەسکینم، پەی پەی، جەو حاڵەت[(٨٥)]
هەریەک، بە نەوعێ مەکەرد، دەلاڵەت
من هەم، بە خەیاڵ، قەومی میهرەبان
مەواتەم، یاران، داخۆ، یە، کێ بان!
ئەمشەو، چەنی، من، وەیتەور، دڵسافەن
ئەر، هەن، جە ئەولاد، عەبدولمەنافەن!
بەلا، مەعلووم بیی، جە دمای، ئەوان
مامان، هەر مامان، تاکە، هەفت شەوان!

---

(٨٥)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(مەدام، پەی تەسکین پەی پەی جەو حاڵەت)

یەکێشان، حەوا، زەوجەی، ئادەم، بێ
یەکێ، عاسی -یە، یەکێ، مریەم، بێ!
یەکێ، سوغرای مووسای، سەروەر، بێ
یەکێشان، سارا، یەکێ، هاجەر، بێ!
دیسان، نیدایێ، وە سەمعم، یاوا
واتش: ئەو نۆ هاڵ، جەنەتولماوا
بپۆشە، جە خەڵق، پەنهان، جە نەزەر
نەوینۆش، وە چەم، دەییارەلبەشەر
چند گروێ، عەجیب، بە شکلی تیوور
وە باڵ و مینقار، رەنگ هەزار ڕەنگ
گشت وە محەمەد، سەر فرۆز، کەردەن
هەریەک، وە نەوعێ، شوکرانەی حەقق کەرد
بەعزێ، هەم ئیبریق، جەواهیر، بەکەف
یەکسەر، مەواتەن، بە من: لاتەخەف!
بە عەتری عەبیر، غەسل، کەردشان[(٨٦)]
دەسدەس، ئیستەبرەق، مەلبووس پۆشاشان
جە قەسری بەیزا، بۆی بوخور، خێزا
جە من، هەم، عەرەق، کافوور، مەڕێزا
مەواتەم، ئەی کاش، عەبدولموتەلیب
حازر مەبیی، پەی، ئەی گشت عەجایب
فریشتانی پاک بوینا، وە چەم
گشت بدا، وە باد، کۆی خەرمانی خەم
قەسری دەرومال، نزدیک، تا وە دوور
یەکسەر،تەمام گشت بی، وەیەک قەتعە نوور

---

(٨٦)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم، جۆرەیە:
(بە عەتر و عەبیر، غەسل کەردشان
دەست دەست، گشت، سوجدەی شوکر بەردشان)

جەبانی کەعبە، کۆکۆ، نوور، وارا
مەلایک، سەف سەف، عەلەم، ونارا!
وەقتی مەحەمەد، کەفت، وە ڕووی دنیا
فەوری سوجدە بەرد، وەتای بێ هەمتا
چون، کەسێ، پەی وێش، تەززەروع کەرد
پەنا و ئیلتیجا، وەڵای، حەقق بەرد
دستش، بوڵند کەرد، دۆعا، چند وانا
چەو دما، بە حوکم، دانای توانا
یەک دەستێ هەنی، پەیدا بیی جە غەیب
پۆشا، سەرتاپاش، وە دیبای بێ عەیب
هۆرش گرد، بەرد، غەیب بیی، جە نەزەر
من واتم، هانا، ئەڵڵاهو ئەکبەر
دیسان نیدایی، ئاما، وە قایم
وات: بەراش، وەڵای باباش؛ ئیبراهیم
نەزەر کەرد لێش، بە نوازەشی زەریف
تا، موشەڕف بۆ، بە دینی حەنیف!(٨٧)
تا، ئەهلی بوخار، بزانان، وە دەو
قەتعەن، کوفری شرک، جە زەمانەی ئەو
گرۆی رۆحانی، جن و ئینس یەکسەر
ئاگاه بان، جە نووری شای خەیرولبەشەر
قاپی هیدایەت، حەقق کەردەن، مەفتووح
سافی، ئادەم و پاکی، دۆعای، نۆح
تەوحیدی شیت و ئیتاعەی ئیدریس
تەقوای، ساڵح و توانای جەرجیس

(٨٧)- بەپێی نوسخەی (خ) پاش، ئەم دێرە، دێڕێکی دیکە هەیە، کە لەم نوسخەی بنچینەییدا، نییە و ئەویش، ئەمەیە:

(هەم وە جای مەولوود، ئەنبیاهان دا
بگێڵناش، تەمام، وە دەریا هان دا)

مەرتەبەی هوود و موعجیزەی یەحیا
دەهیندەی شوعەیب و زیکری زەکەریا
هیمەتی نەمای ئیبراهیم خەلیل
سوننەتی ئیسحاق، زەبحی ئیسماعیل
سەبری ئەیوب، سەهمی ئەشعیا
سەوتی داوود، سیدقی ئەرمیا
ئەعجازی لووت، ئەدعیەی خەرتیل
نەورادی یوشەع، رەوزەی ئیسموئیل
ئادەمی حیکمەت، عولوومی لوقمان
تاجی زولقەرنەین، تەختی سولەیمان
ریکاری زیلکیفل، زیرەکیی سەمعوون
دۆعای یونس، دەلیلی هاروون
خوشووعی خدر، موعجیزەی، مووسا
پاکیی، ئەلیاس، ئەنفاسی، عیسا
سەد و بیست و چوار هەزار، ئەنبیاه
مەرتەبەی گشتم، دا بە موستەفا
سەرداری سەرخێڵ، ئەنبیاهانەن
خاک و پاش، تاجی، شاهی شاهانەن
روتبەی، شەفاعەت، عاسیان، پێشەن
پادشای دەوڵەت، هەشت ئیقلیم وێشەن
خولاسە، چەند ڕەمز، چەند عەجاییات
ئەو شەو جە ئیعجاز، مەولوودی ئەو زات
یەک، جە شۆن یەک، گشت روودان، وە هەم
ئامینە، ئەو شەو یەکسەر، دیی، وە چەم!

فصل دربیان گفتگوی آمینه و عبدالمطلب وآنچه روداده است

عەبدولموتەلیب، ئەو شەو چەنی خەم
پەنا، بەردلا، بە کەعبەی، ئەعزەم
مەکەرد موناجات، مەلالا، تاو تاو
ناگاه جەو دەم دا، دیدەش، شیی نەخاو
جگۆنەگی حالْ، یەکسەر، واتەن، پێش
خەیلێ دلّوەش بیی، ئەو جە خوابی وێش
دەردەم، هۆرئێزا، نامی ئەڵلا بەرد
عەزمی دیدەنی، لای ئامینە، کەرد!
یاوا، بە قاپی، قەسری بۆی گولاّن
دەس دا، وە حەلقە، پەری فەتحلباب
ئامینەی وەهەب، تەنیای دلّ خەفیف
جوابش داوە، وە دەنگی زەعیف
عەبدولموتەلیب، تاقەتش، بڕیا
چون کورەی حەداد، دەروونش گریا
واتش: دەخیلم، سزا، پێم مەدەر
زووتر، وە تەعجیل، قاپی گوشاد، کەر!
ئامینە، دەرلا، قاپی، گوشاد، کەرد
عەبدولموتەلیب، تەشریف، وە تۆ بەرد
نیگاە کەرد، بە نووری چەهرەی ئامینە
دیش، خالّی مەندەن، جای ئەو خەزێنە
تاقەت پێش نەمەند، مەردی بێچارە
دەس بەرد، یەخەی وێش، بکەرۆ بارە
وات: ئەو شوعلەی پاک، نووری چەهرەی، تۆ
ئاخر، وە کۆ شیی، نەونەمامی، نۆ
ئامینە واتش: وەزعی حەملم کەرد
بە یەک فرزەندێ، چون دوڕدانەی فەرد

چون ئاساری ئەو هیچ دیار نیەن
بۆ، ڕاس، واچە پێم، عەیب و عار نییەن
ئامینە واتش: مەبەر دلّ ئازار
خیلافش، نییەن، وە پەروەردگار
ئەمشەو، فرزەندی، فرە، زانم، دیییەن
جە ڕەبعی، مەسکوون، ڕەنگی، ئەو نییەن!
گوزەشتە، عەجیب، واقیعاتی، شەو
یەکسەر، تەمام گشت عەرز بکەرد، بە ئەو
واتش: تیوورات مەغلووبە، کەردەن(٨٨)
ناگاه، جە لای من، محەمەد، بەردەن
ئینە ساتێوەن، باز ئاوەردشان(٨٩)
دیسان، هەم، وەدەس، من سوپەردشان
ئەو **مورغی سفید، مەوینیش**، وە چەم(٩٠)
وێش، چون پەروانە، ئەو کەردەن وەشەم
محەمەد بەردەن، وێنەی قەوم و خوێش
دایم، مەشغوولّەن، وێش، شیر، مەدۆ، پێش
وەپارچەی حەریر، پۆشان، سەرتاپاش
نمازۆ، ساتێ، من بشۆم، وەلاش!
عەبدولموتەلیب، هیجران کەشیدە
وات: ئێستە چکۆن، ئەو نووری دیدە!
ئامینە، واتش: هەی هات، تەوەجوە کۆە
نەمتاوی، دینی، دیدەی ماهی نۆە

(٨٨)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
ئامینە واتش تیووران مەغلووبە کەردەن
(٨٩)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
ئینە لەحزێوەن باز ئاوەردەنشان
(٩٠)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرەیە:
ئەو مورغی سفید، مەوینی وە چەم

دیداری پاکش، بە من بنمانە
هەنی جەی فیشتەر، ماوەر بەهانە
چون شەخس وە تەشتی زەڕ نیگارەوە
وە یەک دەس، ئیبریق کەس نەدارەوە
محەمەد ئاوەرد خاو، خاوی خەرامان
غەسلش دان، تەمام، جە سەر تا دامان
واتش: تا سێ ڕۆز، نە پەردەی حەرەم
دەیارلبەشەر، نەوینۆش، وە چەم
عەبدولموتەلیب وات: بەزاتی، پاک
ئارۆ، وێم، بە تۆ، مەکەرۆم، هیلاک
ئامینە زاناش، چارش، ناچارەن
عەبدولموتەلیب، دڵ، بێ، قەرارەن
واتش: جە فڵان حوجرەی، مونەووەر
پێچیان وەسووف، ئاڵای بۆ عەنبەر
بشۆ، فەرزەندت، بوێنە وە چەم
خاترت، جەم کەر، دڵ، مەدەر، وەخەم
عەبدولموتەلیب، شادیی کەرد، ئاغاز
شیی، قاپی، حوجرە، منووەر، کەرد، واز
ناگا دیش، شەخسێ، خێزا وێنەی شێر
غەڕا، وە هەیبەت، دەست دا، بە شمشێر
وات: جەو زیادتەر، پا مەنیە نەوەر
مەکرووت شەقشەق، وە مەودای خەتەر
محەمەد مەخلووق، مەلەکەوت بییەن
تا سێ ڕۆز مەجال، دیدەنش نییەن
تا مەلایەکان، جە بەشارەتش
گشت، نەبان، فارغ، جە زیارتش
ڕاگەی کەس نییەن، مەعلووم بۆ، وە لێت
بشۆ، دماوە، ساکن بەر پەی وێت!

عەبدولموتەلیب، روو ئاوەرد وە پەس
جە خەوف ئەو شەخس، نەکێشا، نەفەس
لەرزش، شیی نەدڵ، وەبێ چەند و چوون
پەلەپەل، بەرشیی، روو کەرد، وە بەیروون
مایل بیی کەرد، قەزا، بی مانع
پەی قەومی قورەیش، بەیانی واقع
خەوفش شیی نەدڵ، تەمام کەوت نە دەنگ
هەفت شەو، بێ زوبان، وێنەی لاڵی لەنگ
جەودما، بە ئەمر، حەیی، لایەنام
شەوێ، هەم زووتەر، وەر جە نمای شام
فریشتانی عەرش، چەو سەر زەمینە
محەمەدشان بەرد، وە لای ئامینە
جوبریل، ئەسباب، گەهوارەش، کەرد جەم
تەختەی عوود، تاشا، چەنی چۆی قەڵەم
کەردش پەی محەمەد، بێشکەی موبارەک
خاتر بیی جە غەیب، تەمام تەدارەک
میکائیل دەستپێچ، جە نوور دروست کەرد
ئیسرافیل یاوا، سەر بێشکەش ئاوەرد
حاملانی عەرش، هەر قوماشێ
هەریەک وە تەرحی نەقش نەقاشێ
ئاوەردەن، بە وار، دەسدەس جە باڵاھ
فاخیرەی بەهەشت، ئەلوانی ئاڵاھ
پێچاشان، وە تۆی، تای زەڕبافەوە
وەپارچە پەڕەند، سیمی سافەوە
عەبدولموتەلیب، فارغ بیی جە غەم
جە شادیی سەر بەرد، وە چەرخی هەفتەم
چەند شوتر، کەرد، زەبح، چەنی سەد ئەغنام
سێ ڕۆژ، تا ئێوار، حازر کەرد تەعام

دەسدەس، مەخلووقات، وە زیافەت بەرد
زومرەی سەنادید، قورەیش، دەعوەت کەرد
پەرساشان، فرزەند، تۆ نامش چێشەن!
واتش: محەمەد، مەحموود هەم وێشەن
عەبدولموتەلیب، تا یەکڕۆ، بەردش
داخڵ وە حەرەم، بەیتوڵڵا، کەردش
هەر چووار، مەقام، مەککەی موعەززەم
تەواف کەرد، تەمام، پەی جیغزی خاتەم
ئەو ڕۆ، هەر جە سوبح، تا بە خۆر ئاوا
موناجاتش کەرد، هەر تاکە، تاوا!
واتش: ئیلاهی، شای کەرەم بێ شۆ
محەمەد تۆدان، سوپەردم، بە تۆ
جە شەڕڕی دوشمەن، جە مەکری شەیتان
هەم جە قەزای سەخت، بەڵای ناگەهان
جە کەعبەی شەریف، هیممەت خواهی کەرد
تەشریف، هەم، وە تۆی قەسری بەیزا بەرد
ئەو دانەی گەوهەر، شێوەی شیرینە
جە نۆ تەشریف بەرد، وە لای ئامینە
ئامینە واتش: ئەی نووری دیدەم
تەوافت قەبووڵ، ئەی بەر گوزیدەم
دیدەش چون دیدەی ئاهوانی دوور
سروستش دایم، بە سورمەی کوی توور
پرچی موشکینش، مەکەردش شانە
هەرکەس، مەدیدش، خویش و بێگانە
ڕۆحی وێش مەکەرد، فیدای جەماڵش
مەفتوون بێ، دایم، جە نوختەی خاڵش
مەزانا، وێشەن، شای تاجی لەولاک
مەحبووبی بە حەقق، پادشای ئەفلاک

فصل دربیان منجمان

عەبدولموتەلیب، یەک ڕۆ، بێ ئەندێش
مونەجیمان گشت، بەرد وە حوجرەی وێش
کەوکەوب شماران، کەردشان حیساب
دڵ دان، بە نجووم، زیکری ئیستەرلاب
ئیسمش محەمەد، چەنی مەولوودش
بەختی هومایۆن، بینای وجوودش[۸۹]
هەر چووار چەنی چووار بورجی سەعید
شەمس، قەمەر، پەرجیس، ناهید[۹۰]
مدران موتەفیق هەر هەشت، جە یەک تاق
جە خانەی میزان، پەی سەیری ئافاق
جە ئەهلی ریاز، تەسنیف و تەرقیم
دانای دەقایق، گوێندەی تەقویم
جە دمای تەحقیق، مەسئەلەی موشکیڵ
تەسدیقی کوللی کەردشان، خاسڵ
واتشان، تالع، ئەو تیفڵی سەروەر
تەمام فەرخەندەن، بەرزەن مونەووەر
چونکە، جە بیستەم دەرەجەی جەددیی
ئیتیفاق کەوتەن، نەجمی ئەحمەدیی
دینی قەوییش، جە نۆ عایدەن
یەومەن، فەیەومەن، جە تەرائیدەن[۹۱]

---

(۸۹)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(ئیسمش محەمەد، چەنی مەولوودش
بەختی هومایۆن، بەختی وجوودش)
(۹۰)- ئەم دێڕە هەڵبەستە، کە لێرەدا هەیە، لە نوسخەی (خ)دا، نییە!
(۹۱)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(دینی قەدیمش، جە نۆ عایدەن
یەومەن، فەیەومەن، وەزیر هەر ئیدەن)

نیشانەی سەعید، ئەو نیکو ئەختەر
تالعش، میزان، مەولوودش قەمەر
مەرتەبەی عالیش، خەیلێ عەزیمەن
تا ڕووی قیامەت، هەر موستەقیمەن
بە دەلیلی شەمس، زەهرەی عەتارد
هەرسێ شان، وە بورج عەقرەب، بین وارد
دایمەن، تالع، ئەو شای تینەت پاک
خاتیب جە دەنگ، خیتابی لەولاک
کەوکەب، شوماران، داننده‌ی ئەخبار
عەبدولموتەلیب، کەردەن، خەبەردار
واتشان: فرزەند، ئەرجمەندی تۆ
فەرمان، فەرمای دەور، دەهری دوون مەبۆ
بە حوکمی بێچوون، لوتفی ئیلاهیی
ڕەفیقش نییەن، جە مەه، تا ماهیی
مولکی نەردەبان، فەلەک بەندەشەن
شەهەنشاهان، گشت سەر ئەفکەندەشەن
ئەهلی جین و ئینس، مەخلووقات یەکسەر
وە حەشوی تیوور، جوملەی زی بەشەر
گشت مەحکەم، ئەمری کەس نەدارشەن
موتیعی ئایین، خریدارشەن
هەر کەس، جە فەرمان، ئەمری ئەو سەروەر
جە بەدبەختی بەخت، پا بنیۆ وە بەر!
نەکەرۆ، حەڵقەی، غولامیش نە گۆش
جە فەرموودەی، ئەو، ببۆ فەرامۆش
بە تێغی قەهرش، سەرنگوون مەبۆ
ئەرواش، وە دۆزەخ، تووناوتوون مەبۆ
جە بابا ئادەم، تا عیسای مریەم
ئەنیاهان گشت، تەمام وە سەرجەم

گشت جە یەک میزان، ترازووی قەدەر
ئەوان گشت چی سەر، محەمەد چەوسەر
وەقتی کێشانشان، نەک بەرابەر بۆ
محەمەد جە گشت، بەڵ، زیادتەر بۆ!
حەق مەحبووب تەر، جە حەبیبی وێش
خەلقەت نەکەردەن، بینای بێ ئەندێش
دەروونش، دەریای بەحری عەمانەن
یەقین، پێغەمەر، ئاخر، زەمانەن!
عەبدولموتەلیب، سوجدەی شوکرش بەرد
ئەهلی کەواکیب، یەکسەر، خەلعەت کەرد
جەو دما، خێزا دڵوەش، بێ وێنە
تاشیی وە مەنزڵ، وەلای ئامینە
حەزرەت، ستانا، گرتش، نە باوەش
وێنەی دەستەگوڵ، بۆ نیا، وە بۆش
گفتوگۆی وێش و ئەخبار کەواکیب
بەیان کەرد، پەرێ ئامینەی وەهەب
واتش: ئەی فرزەند، خەیلێ پەسەندەن
تەمام، موکەڕڕەم، سەعادەتمەندەن
منمانش، جە خەلق، جە ڕۆزگاران
حیفزش کەر جە تیر، دیدە بەدکاران
شەوان، تا بە ڕۆ، غافڵ نەبی لێش
نەوا زەحمەتێ، دووربا، یاوۆ پێش!
عەبدولموتەلیب، چەنی ئامینە
کەردش گفتوگۆ، خەیلێ، بێ وێنە[٩٢]

(٩٢)- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕە شیعرە، بەم جۆرە هاتووە:
(عەبدولموتەلیب، خەیلێ بێ وێنە
کەردش گفتوگۆ، چەنی ئامینە)

فصل دربیان سردادن کسانی بان سرور[۹۲]

جەمهووری ئەخبار، کیمایێ نەزەر
جە رووی بە سیرەت، وەیتەوردان خەبەر
بێ رەدد و خیلاف، بێ سەهو و غەڵەت
ئەوەڵ کەسێ شیر، دابو، بەو حەزرەت
والیدەی پاکش، ئامینەی وەهەب
هەم نۆ، بە کەنیز، ئەو، ئەبو لەهەب
هەردوو شیر مەدان، دایم، بەو سەروەر
تاکە دوو سێ ساڵ، بێ خەوف و خەتەر
بەڵام قاعیدەی ئەشرافی حەرەم
جە هەوای ناساز، مەککەی موعەززەم
عادەت بێ، دایم، چونکە پەرێشان
مەدان، وە دایان، گشت تیفڵی وێشان
عەرەب، عەشایر، هەر ساڵ، جەو ئەتراف
مامان، وە مەککە، مەکەردەن، تەواف
بەهار، تا، پاییز تیفلان، مەبەردەن
بە ئەهلی قورەیش، خدمەت، مەکەردەن
ئێشان هەم، وە قەدر، تەوانای وێشان
نەقد و جینس، کەرەم، مەکەردەن پێشان
ئەو ساڵ، جە عەرەب، روودا، بێ نانیی
غاڵب بیی تەمام، قەحتی، گرانیی!
جە بێ قووتی، خەڵک، جە قووە، کەوت
ماوای مدارا، خۆشبەخت و بەدبەخت
دارا و نەدارا، نادان و دانا
گشت جە دەستی جوع، مەکەردش هانا

(۹۲)- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم (فەسڵە)، بەم جۆرە دەستی پێ کردووە:
(ذکر اوضاع حضرت رسالت پناه ویردن...)

مەردم، جە سەحرا، فەریاد، مەکەردەن
هەردەم چون حەیوان، گیاه مەوەردەن
عەورات و حەیوان، عەشایر، یەکدەس
شیر نەمەندە بێ، جە پستان، کەس
خێڵی بەنی سەعد، ساوی، وە خاک
یەکسەر، مناڵان، جە دەرگای ئەفلاک
حەلیمەنام، بنتی بەنی وەهەب
ئەسڵ مەندی پاک، عەرەب، بن عەرەب
جە سەحرای ئەو زەید گیامەوەردش
پەی پەی شوکرانەی، خالیق مەکەردش
نە قووت، نە قنیات، نە خۆراک و نە خەو
وەزعی حەمڵش بێ، دەردەم، هەر ئەوشەو
دەردی ئاشکار، دەردی نیهانی
دەردی گرانیی، دەردی زەیسانی
گشت جەم بیی وەلاش، دەرد وەبانی دەرد
دایم هەر شکور، خوداوەند مەکەرد
ناگاه هەر ئەو شەو شەخسێ دیی نەخاو
ئاوەرد پەرێ ئەو، یەک پیاڵە، ئاو!
واتش: بنۆشە، پەی تۆ، زاد، مەبۆ
رۆزی هەم شیرت، هەم زیاد، مەبۆ
حەلیمە، خەیلێ، جەو ئاو، کەردش نۆش
تەشنە و گرسنەی وێش، کەرد فەرامۆش
وات: ئەی حەلیمە، مەزانی من کێم؟
واتش: نەوەڵڵا، ئاگاه نیم، جە وێم!
وات: من ئەو شوکرەم، تۆ شوکرت مەکەرد
ئیلتیجات، وە پای، قاپی، هەقق مەبەرد
دەستوورت ئیدەن، بشۆ، وە بەتحا
رزقێ، پەرێ، تۆ، بییەن، موهەییا!

نووریٚ، جه مەککه، مەیاوۆن، بەدەس
باوەرەش، پەی وێت، مەواچه، بەکەس!
حەقق زیاد کەرد، رۆزیی، هەم شیرت
تەنگی عەسرەتی بەر شۆ، جه ویرت
حەلیمه، جه خاو، شیرین، بیی بێدار
مدرەخشا، چون گولّ، گولّغونچەی وەهار
بارخانەی دەردان، جه لاش بار کریا
ستووتی، قووتش، دەروونش دریا
پەستانش، پەڕ شیر، ئەحوالّش خۆشدلّ
جەمالّش، تەعنه مەدا، وەردی گولّ
زەنان، واتشان: ئاخر، حەلیمه
ئەو ڕەنگ و روخسار، ئەو خۆف و بیمه
چه تەور، تەبدیل، بی، حالّت پی حالّه
تۆ چکۆت ئاوەرد، ئەی جام جەمالّه
چون، زەوجەی، سەرحەد، ئارانی
به وێنەی دوختەر، شەهر، یارانی!
بەلاّم حەلیمه، هەر خەندەش مەکەرد
رازی نیهانی، ئاشکار نەکەرد!
غەرەز، حەلیمه، ماباقی یاران
کۆی کەتوون، وه بێلّ خەزێنەداران
وه عەزمی تەواف، مەککەی موبارەک
ڕاهیی بیٚن وه ڕاه، گشت وه تەدارەک
حەلیمه وێش و فرزەندی شووهەر
یەک، دراز، گۆشەن، پیری بار نەبەر!
چەنی یەک شوتر، قلّخی قاتی سالّ
کەم قووه، بیٚ تووک، بیٚ تیٚن و بیٚ حالّ
نه شوتر، تاقەت، تەوانای ڕاش بیٚ
نه خەر، هەم تایشت، ئاماو لواش بیٚ

ئیدگر وه ئەوگیر، ئید پیر، ئەو لاغر
یەواش، به یەواش، ئاخر، به ئاخر
تا، یاوان، به شاری مەککەی موعەززەم
کەردشان، تەواف، بەیتوللاّ حەرەم
خێلّی بەنی سەعد سەبقەت کەردشان
فرزەندی ئەشراف، تەمام بەردشان
حەلیمه، هەرچەند، گێلاّن، به مالاّن
جه عەمرو جه زەید، پەرسا ئەحوالاّن
یەک تیفلّ نەبی، پەی ئەوقاتی ئەو
جه قەومی قورەیش، پەی ئەوزاعی ئەو
پەشیمانی وەرد، ئەو جه ئامای وێش
واتش: یه تەقسیر، ئەهل و قەوم و خوێش
هەرکەسیٚ بەردش ساحیب ئیقبالّیٚ
نەداشان، به من، هیچ کەس منالّیٚ
جه ناگاه، شەخسیٚ، بوزرگی ئەعزەم
ئاما جه ناگاه، حەلیم، دیی، به چەم
فەرما، جه ئێوه، زەنیٚ، شیردار بۆ
ئایا، داخۆ، بۆ، خزمەتگوزار بۆ
حەلیمه واتش: ئەی شەخسه کیٚ بۆ
وەیتەور نیشانەی بوزرگی پێش بۆ
واتشان: عەبدولموتەلیب ئیدەن
سەرداری قورەیش، یاگەی ئومێدەن
حەلیمه، لووا، سەلامیٚ، کەردش
رەسمی تەحییەت، وەجا، ئاوەردش
عەرزش کەرد: بەل، من ساحیب شیرم
دایم رەززاعەن، نەقش زەمیرم
پەرسا، جه کێنی، نامی، تۆ کامەن؟
واتش: بەنی سەعد، حەلیمه نامەن

عەبدولموتەلیب خەندە، کەرد دەرحاڵ
وات: شوکرم، بە زات، فەردی بێ زەواڵ
چون سەعد و حەلیم، نیکەن نامشان
سیفاتی خاسەن، جە مەقامشان
واتش: تیفلێ هەن، چون دانەی گەوهەر
بەڵام، یەتیمەن، نە دارۆ پدەر
وە قەبیلەی سەعد گشت ئیزهار کەردەم
هەر ئێد چون نامش، وە یەتیم بەردەم
واتشان: یەتیم، عوقوبەت، دارۆ
فایدەش نییەن، پەی ئێمە، ئارۆ
ئومێدم ئیدەن، تۆ بەریش وەلای وێت
یەقین، نەفعی خاس، جەو مەیاوۆ پێت
حەلیمە واتش: لێت نەبۆ، زەحمەت
بشۆم بە شووهەر، کەردم مشوورەت
حەلیمە لووا، تا وەلای شووهەر
واتش: تیفلێ هەن، نەدارۆ پدەر
نمەز چێش کەردم، هەنی جەلای کەس
جەی شارە، تیفلێ، نەیاوام بەدەس!
شووهەر، وات: حەلیم چون نییەن دەلیل
بشۆ، ئەو یەتیم، باوەر، وە تەعجیل
مەبادا، یۆتەر، ببەرۆش، پەی وێش
جەودما، پەی تۆ، ببۆ بە ئەندێش
حەلیمەی سەعید، جە گشت ئەقارب
تاشیی وە یانەی، عەبدولموتەلیب
واتش: شووهەرم روخسەت، دان وە پێم
ئامام، محەمەد، بەرۆم، وەلای وێم
عەبدولموتەلیب، حەمدی حەقق کەردش
حەلیم، وە یانەی، ئامینە، بەردش

یاوا، وەلای ئەو خاڵدانەی فلفل
ئامینە، چون دیش، خەندان بی چون گوڵ
چەنی حەلیمە، مووبەت، نمانا
مووبارەک بادیی، رای سەفەر، وانا
بەردش وەجای خاو، سەیدی، سەروەر
شای قاپەقەوسەین، سالاری مەحشەر
حەلیم، نیگا کەرد، وە یەک فریشتە
جە سەرتاوەپا، نوور، پێدا وەشتە
یەک شوعلەی ئەنوەر، شەمعی شەریفە
یەک مەلائیکە، جیسمی، لەتیفە
مەفتوون بیی، دەرلا، وە یەک ئیشارە
ئاوەردش، وەبەر، نە تۆی گەهوارە
پەستانی راستش، چون، شامی شەربەت
نیان، نە دەهان، فەرخندەی حەزرەت
سەرتاپای ئەندام، دەمارش، یەکسەر
گشت پەڕ بیی، جە شیر، بە ئەمری داوەر
حەزرەت، هەم نۆش کەرد، شیری بۆ عەنبەر
خەیلێ شیرینتەر، جە شیرەی شەکەر
حەلیم، پەستانی چەپش، بەر ئاوەرد
تا، ئیشارە دەم پاکی حەزرەت کەرد
سوورەت چەرخنا، ئیمتیناع کەرد لێش
چون توعمەی حەرام، هیچ دەم نەدا، لێش
مەعلووم، بۆ جەلای، مەعنی شکاوان
چون ئیبن عەبباس، وەیتەور فەرماوان
حەزرەت، بێ مەئخەز، بێ قانوون نییەن
هەر جە رووی تیفلی، عەداڵەت بییەن!
پەستان، چەپش، دەخڵ، نەکەردەن
یەقین، پەی شەریک، ئەو منها، دەردەن

حەلیمە ماچۆ، نەک، جە گشت ئەوقات
شیر بکەردا نۆش، خواجەی کائینات
شام مەکەرد، مەخفەت، تا وادەی نەهار
نە هارش مەکەرد، تا وادەی ئێوار
نە عاجز مەبی، نە مەبیی دڵگیر
نە مەکەردش وەڕک، نە مایل بەشیر
هەر وەقت مەنۆشا ، مەمکە، راست مەوەرد
جە پەستانی، چەپ، ئیعتیراز، مەکەرد
وە پەستانی چەپ، خەندە مەکەرد پێم
ناعیلاج مەدام، وە فرزەندی وێم
ئەویچ هەم پەی وێش، خەیلێ دانابێ
عیلمی نۆکەریی زوودتەر، زانا بێ!
تومەز، ئەو تیفلّە، هەر بەو نەفامی
زانابێ، قانوون، خواجە و غولآمی!
تا حەزرەت، تەمام، شیر نەکەردا نۆش
ئێد مەیلی شیرش، مەکەرد فەرامۆش
جە دمای حەزرەت، هەڕرۆ نەرمۆوە
مەوەردش، کەمکەم، جە ڕووی شەرمۆوە
ئامینە قیسەی حەرفی وێش تەمام
موعجیزەی رەسوول، عەلیهیسەلام!
گشت پەی حەلیمە، یەکیەک، بەیان کەرد
تا چەند دەلیلی بورهانش، ئاوەرد
واتش: وە فرمان وێت، نەکەی خجڵ
هەرگیز، محەمەد، نەکەری غافڵ!
ئیخباری یەهوود، کاهێنانی کار
رەمزش، جە لاشان، نەبۆ ئاشکار
بێ کەس، بێ دڵسۆز، بێ قەوم و خوێش
نەوا، ئاسیبێ، دووربا ، یاوۆ پێش

ئینە، ها واتەم، بگێرە، نە گۆش
لەحزێ، محەمەد، نەکەی فەرامۆش
چەنی شووهەرت، نە شیی نەجای خاو(۹۳)
موبەدیل مەبۆ، عەیشت، وە زوخاو
ئەر سەرت فەلەک، زێرت، هەم خاک بۆ
با قەلبت، تاهر، شیرین، هەم پاک بۆ
خودای محەمەد، زاتی، بێ زەواڵ
مەویانۆ، پەرێت، جە توعمەی حەراڵ
جە سایەی حەزرەت، خۆش نشین مەبیی
دایم، دەوڵەمەند، دنیا و دین مەبیی!
غەرەز، ئەو سەردار، نازەنین نازان
تاکە فارغ بیی، جە رێزە رازان
هەرچی، نەقدی جینس، حازر بیی جەودەم
گشت وە حەلیمە، یەکسەر، کەرد کەرەم
جەو دما ، حەزرەت محەمەد ئاوەرد
تەسلیم بە حەلیم، بەنی سەعدش کەرد
حەلیم، حەزرەت، بەرد وەلای شووهەرش
لوتفی خوداوەند، بیی بە ڕەهبەرش
شووهەر وات: حەلیم، سەعادەت مەندەن
عەجەب، فرزەندێ، دانا و پەسەندەن
جەی تیفلّە خاستەر، جە ئادەمیزاد
نمەبۆ، هەرگیز، ئەبەدەن، لا ئۆباد
خولاسەی کەلام، حەزرەت، بەردشان
چەنی عەشایر، گشت بار، کەردشان

(۹۳)- لە نوسخەی (خ)دا، ئەم دێڕە هەیە، بەڵام لێرەدا، نییە:
(خوراکی نەهار، یا شام هیچ نییەن
تالیب و توعمەی حەرام، هیچ نییەن!

ئاما، نیدای، نەقیری، عامەن
ئەمسالّ، وە زەنان، دوختەر حەرامەن!
جە یومنی مەولوود، موستەفای ئەمین
هەرجا، حامیلەن، جە ڕووی سەر زەمین!
وەزعی حەملّشان، گشت زکوور، مەبۆ
هەم، جە فیعلی بەد، شەیتان، دوور مەبۆ
حەلیم، محەمەد، گرت، وە بانی دۆش
سووار بیی وە کۆلّ، پشتی دراز گۆش
بەلّام، دراز گۆش، قووەت پەیدا کەرد
جەو حدوودی خاس، هەر بازیش مەکەرد
مەشیی، وە ڕاوە، وە سەد شادیی و زەوق
سم مدا، وەخاک، سەر مەبەرد وە فەوق
زەنان، واتشان: حەلیمە چێشەن!
دراز گۆشی تۆ، سرووری پێشەن!
چی سەر لاغر بێ، ئەرواش سەندە بێ
جە مەرکەبان گشت، جیا مەندە بێ!
جە ئەی لا، وەیتەور، دەماغش بەرزەن
چالّاقی زەوقش، وە هەزار تەرزەن
وات: ئەی غافلّان نەزان ئەحوالّان
بەر شییەن، جەلام لاغری سالّان
ئیستە، جە شادیی، بەرزەن بەیرەقم
حاملی حەزرەت، حەبیبی حەقم!
تەیری تێژ ڕەفتار، ئاهووی تەتارم
نووری عەرش بییەن، ئارۆ سووارم
غەرەز، جە ئەتراف، سارا و هەرد و بەرد
کەش و کۆ و کەمەر، نالّەکاو و هەرد
یەکسەر، وە حەزرەت، سەلام مەکەردەن
هەم وە حەلیم، گشت بانگ مەکەردەن

پەی پەی مەواتەن، خۆشاد وەحالّت
نووری محەمەد، مەشۆ، وە مالّت!
خولاسە، چەند ڕەمز، چەند عەجاییبات
موشاهەدە کەرد، نە ڕووی سەر بیسات
زبان، جە تەقدیر، ئەعجازش لەنگەن
عەرسەی سەر زەمین، مەسافش تەنگەن!
(القصة) وە مولکی بەنی سەعد یاوا
جە فەیزی حەزرەت، دنیا بیی ئاوا
مالّات و ئەغنام، ڕەنجیدەی ڕەنجوور
دەر لاجی دەم دا، یەکسەر، بێ مەغروور
وە ئەهل و ئەحشام، بەرەکەت وارا
نەدار و فەقیر، گشت بی بە دارا!
قەحتی، گرانی، ڕەم کەرد، جەلاشان
نیعمەت، زیاد بیی، جە بارەگاشان
جە یومنی حەزرەت، سەیدی ئەبرار
ئاوان جاری بێن، جە سەنگ و جەخار
توخمی مەزرووعات، بە وێنەی ئەشجار
هەریەک، دانش بیی، بە یەک سەد هەزار
حەلیمە، عالەم، پەرێش بی مایل
بیی بە مەلەکە، قەوم و قەبایل
جە فەڕی قدووم، ئەو سەولّی ساوا
جە دین و دنیا، وە دەولّەت یاوا
بەلّام، چون حەزرەت، چیسمش جە نوور بێ
عەرەقش، گلاب بیمش کافوور بێ
بە شیرە خوارییی، ئەو گولّ ئەندامە
بەولش، نمەکەرد، هەرگیز نەجامە!
خالق، چون وەپاک خەلقش کەردە بێ
پاکان وە پاکی، پاک، ئاوەردە بێ

ئەگەر کەردەبۆش، جە شام، یا نەهار
فەوری فریشتان، بەردەن، ئەو کەنار!
حەلیم، ماوەردش، بشۆ، رووش وەئاو
مدیا، چێش، شۆریان، بە عەتر و گولاو
فریشتان، تەشت ئیبریق، ماوەردەن
دایم، ئەندامش، تاهر مەکەردەن
هەر وەقت ئەندامش، بکەفتا، وە بەر
رۆی رۆشن مەکەرد، وە یەومەلمەحشەر
گاهێ ئەندامش، ئەر بییا مەکشووف
چون بەدری کامل، مەستیی نەخسووف
هەتا، مەتاوا، فەریادش مەکەرد
تا مەپۆشاشان، ئەوسا، شیر مەوەرد
جیسمی لەتیفش، بێ شک، جە نوور بێ
بێ سورمە دایم، دیدەش، مەخموور بێ
یەک، جە ئەوساف شای بولّند پایە
چوون، میناى بێگەرد، هیچ نەبیش سایە
شەوێ، جە شەوان، ئەو سەروو ئازاد
زبانش، بە نامی خالق، بیی گوشاد!
ئەوەڵ، کەلیمە، خواجەی کائینات
هەر لا ئیلاهـ ئیللەڵا، مەوات!
بەبێ، بیسمیللا، تاکی تەنیای فەرد
نە کارێ مەکەرد، نە خۆراک مەوەرد
هەر بەدەستی ڕاست، عەمەل، مەکەردش
دەستی چەپ، جە کار، هیچ نمەبەردش
بە دەستی چەپش، ئەو شای بەهرەمەند
نە هیچ مەبەخشا، وە نە هیچ مەسەند
غەرەز ئەو نۆ هاڵ، شیرین جەماڵە
عەمری شەریفش، یاوا، دووساڵە

جە دمای دوو ساڵ، حەلیمە یەک ڕۆ
هۆر گرت، حەلیمە، شای فریشتە خۆ
بەردش وە، مەککە، شەریفی ئەعزەم
وەلای ئامینە، بانووی موحتەرەم
ئامینە، ئەو ڕۆ، مەدهۆش بیی جە هۆش
وێنەی دەستەگوڵ، بۆ نیا، وە بۆش
عەبدولموتەلیب، جە ئیشتیاقش
پەی پەی، مەبۆسا، دوو ئەبرۆی تاقش
هەرتا، یەک هەفتە، بەند بیی جەلاشان
حەلیمە عەرز کەرد، جە خاک و پاشان
ئاب، هەوای مەککە، دڵ، وە ئەندێشەن
جە حەرارەتش، بۆی سەبوون پێشەن
محەمەد، جە نۆ کەرەم بکەن، پێم
تا بەروشۆ، دیسان، وەلای وێم
ئەوەند ئیلحاح کەرد، هەرتا کە تاوا
ئیلتیماس، ئەو وە قبوول یاوا
جە لای ئامینە، وێشان گوزەر کەرد
تەشریفی حەزرەت، هەم چەنی وێش بەرد
تا یاوان، بەشاد، وە ماوای وێشان
وەزیفەی ساڵان، هەر دریا پێشان
چەو دەم محەمەد، شای بولّند ئیقباڵ
عومری شەریفش، یاوا، وەسێ ساڵ
دوو نەفەر ئیخوان، ریزاعی هەم داشت
مەشیی وە سەحرا، هەر سوبح، تا بەچاشت
بە عەزمی نیاز حەیوان چڕانی(٩٤)
نە شەبان، نە ماڵ، بە رۆژ، شوپانی

(٩٤)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(بە عەزمی نیاز حەیوان چڕانی
مەکەرد پەی وێشان، دایم چوپانی)

حەزرەت، بەو خلعەت، کەس نەدارەوە
بەو لەفزی شیرین، شەکەر بارەوە!
پەرسا، جە دایە، کۆن برادەران
دیارشان نییە، یە وە کۆ مەشان!
حەلیمە واتش: رۆحم فیدات بۆ
برادەرانت، هانە سەحرا و کۆ
مەشغوولەن، بەکار حەیوان چرانی
بە شەو هانەماڵ، بە رۆژ، شوپانی
فەرما، تۆ پەی چێش منیچ نەکیانای
من چەنی ئەوان، تەفاوت زانای
حەلیمە واتش: وە بانی دیدەم
سەباح، تویچ بشۆ، ئەی نووری دیدەم

فصل دربیان مشق صدر آن عالی مقدار بارخالق پروردگار

چون، عەلا، سەباح، سەرەش شانە کەرد
پرچی مشکینش دانەدانە کەرد
دیدەی شەهبازش رەشت بە سورمەی توور
خێزا جە تەڵعەت، دیبای کۆکۆی نوور
لیباسی ئەعلا، پۆشا، بە قامەت
پەرێ ئەو قامەت، خێزا قیامەت
پەی وەقعی نەزەر عەینی بەدکاران
یەک گەردەن بەندیی، رووی رۆزگاران
گشت لەعلی یومن، فەیرۆزەکانی
جوزئی تەلیسمات، چون نەقشی جانی
دەستش نەگەردن، مینای محەمەد
پەخش بیی قامەت، رەعنای محەمەد
جە ناگاه دەس بەرد شای تاج لەولاک
جە وێش کەردەوە، هەوا دا نەخاک

وات: ئەو کەس نیگاه دارندەی منەن
رەحمەت، بێ پایان، عەتاش عەزیمەن
نیگاه مەدارۆ، وەجە ئەڵتافی وێش
جە قەوڵوان و قەوڵ، گەردەن بەندم چێش
تەشریف بەرد، وەشیی، وەبێ مدارا
چەنی ئیخوانان روو کەرد وە سارا
حەلیم، وەسیەت کەرد ئەو بە فرزەندان
خەیلێ لاڵە کەرد، بەو ئەرامەندان
واتش: دەخیلم جە سەحرا و جە کۆ
ئارۆ ئاگاتان، جە محەمەدمە بۆ
خولاسەی کەلام هەرسێ چەنی هەم
شین وە چراگاه حەیوان، وەبێ خەم
ناگاه دوو نەفەر، بەرگی سفیدپۆش!
یەکێشان حەزرەت، گرت وەبانی دۆش
بەردشان، وەبان، یەک کۆهی بوڵند
سینەش، شکاوان، وە بێ چۆن و چەند
یەکێ، جە ئیخوان، روونیا، پەی ماڵ
پەرێ حەلیمە، ئاوەردش، هەواڵ
بە چەند ئیزتیراب فەریادش مەکەرد
پەری حەلیمە، دادی حاڵش کەرد
وات: موشکێڵ بەگیان، تۆ بیاوی پێش
سینەش، چاک بییەن وە سەر مەودای نێش(٩٥)
حەلیمە، چەنی شووهەرش دەر لاد
روو کەردەن، بەدەشت، بە داد و بێ داد

(٩٥)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(موشکیلەن وەگیان، تۆ بیاوی پێش
سینەش چاک بییەن، وە سەر مەودای نێش!)

تەعجيل كەردشان، تا ياوان، بە كۆ
ديش، حەزرەت، نيشتەن، وێنەی ماهی نۆ
نيگاه بە تەرەف ئاسمان، مەكەرد
ديا ، پەی حەليم، زەردە خەندەش كەرد
حەليمە بۆسا ، روخساری پاكش
فەرقی مونەووەر، تاجی، لەولاكش
واتش: فيدات بام، ئەرواحەكەی وێم
واقيعاتی وێت، بەيان كەر پەرێم
حەزرەت دا ، جوواب، چەنی ئەغنام
جە لای ئيخوان، نيشتەبێم ناكام
ناگاه دوو نەفەر، پەيدا بين جەسەر
من جەلای ئيخوان، بەر كەردەن وەبەر
چون نەسيمی سوبح، بادەی عەنبەر بۆ
تا من ياونان، وەبانی ئەو كۆ!
قورس وە بێ تێغ سينەم شكاوان
بەڵام زەحمەتێ، بە من، نەياوان!
دەس بەردەن دڵم، نە گۆشەی دەروون
يەک نوفتە جيا ، سيای پەڕ جە هوون
ئاوردەن وەبەر، هەوادان، نەخاک
دەروونم، جە غەشش، غيرە، كەردەن پاک
واتشان: ئانە، خەتی لەعينەن
ئەتباعی كفر و ئينكاری دينەن!
يەكێشان ئيبريق، سفيد چون سەدەف
ئەو يەک، هەم تەشتێ زەمرود نەكەفت
ئاوەردەن وەبەر، ششتشان تەمام
نە ئێش، بێ نە زۆخ، نە دەرد بێ نەزام
وێشان، وێنەی تەير، شەققە دان وە باڵ
شين وە ئاسمان، وەبێ قيل و قال

حەليمە ، چەنی شووهەرش، جە نۆ
هۆر گرتەن محەمەد جەبانی ئەو كۆ
بەرد شانۆ، ديسان، وە يانە
شايع بی جەلاش، خوێش و بێگانە
جەمعی جە مەردوم، خەيلێ فراوان
واتشان، ئاسيب، چێش، پەنەش ياوان
سەلاح، هەر ئيدەن، بە سيدق و يەقين
بووەراش وەلای، يەكێ، جە كاهن
حەزرەت، فەرماوا ، بە ئەهل و مەردوم
سەحيحەلمەزاج، بی بەڵا و دەردم
خەياڵی مەردوم، جە ئاسيبی جن
هيچ مەززەرەتێ، نەياوان، بە من
خولاسەی كەلام، قەوم قبووڵ نەكەرد
حەليم محەمەد، وەلای كاهن، بەرد
واتش: ئەی فرزەند، دڵڕەبای دڵكێش
عەجيب وەی تەورە، واقيع بييەن لێش
چی رەمزە، خەيلێ، دڵ وە ئەندێش
بدينە كيتاب، بزانە چێشەن!
كاهن، وات: جارێ خامۆش كەر زبان
تا ، ئەو شەرحی وێش، بكەرۆ بەيان
محەمەد، تەمام، واقيعاتی وێش
بەيان كەرد پەرێ گومڕای كينەكێش
كاهن، چون **جەرگش، بەديی وە تێش دا**
محەمەد كێشا ، وە سينەی وێش دا
فەرياد كەر، جە نۆ، واتش ئەی مەحشەر
عەرەب، عەشاير، قەومی بێ خەبەر
بەيان محەمەد، پارەكەن، وە تێغ
كەس، جە قەتڵی ئەو، نەكەرۆ درێغ

منیچ چەنی ئەو، بڕێزان هوونم
سەروازەن، جە خەم، دیکی دەروونم
ئەگەر بیاوۆ، ئێد، بەحەدی وێش
نە ئوسوولّ، مازۆ، نە ئایین، نە کێش
نە بت مەمانۆ، نە هەم بتخانە
مەبۆ، وە سەردار، ئەهلی زەمانە
ماوەرۆ، دینی، تازە، وە رووی کار
باقی ئەدیان گشت، مەبۆ نگوونسار
جە بەتحا و یەسریب، مەگێرۆ مەنزلّ
دینی میللەت گشت، مەکەرۆ باتلّ!
حەلیمە هۆرێزا، دەردەم وات فەوت
ئەی پیری مەخشووش، خەرەفیای فەرتووت
لێوەی بەدکەلام، بەدخووی بەدچارە
تەنخوای مەحەمەد، تۆ بکەن پارە(٩٦)
دەس بەرد، عەمامەش، جە سەر شەندەوە
حەزرەتش، جە دەس، کاهن سەندەوە
وە چەند خەیالات، غایەلەو ئەندێش
حەزرەت، یاونا، هەم وەیانەی وێش
جەو دما خوێشان، گرووی تەوم و فەرد
خەیلی سەر زەنش، حەلیمشان کەرد
واتەن: مەحەمەد، رمووزێ پێشەن
جە خەوفش، دایم، دلّ وە ئەندێشەن!
هەنووز، تا ئاسیب، روو نەدان لێش
ببەرەش، وەلای قەوم و کاری وێش

---

(٩٦)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(لێوەی بەد کەلام، بەد خۆی بێچارە
تەنخوای مەحەمەد، تۆ کەران پارە)

ئاخێز کەرد، دەر لا، حەلیمەی عەرەب
حەزرەت، سوار کەرد، وە پشتی مەرکەب
هاتفێ ئاما، نە چەرخی چەپگەرد
وات: جە بەنی سەعد، بەرەکەت کۆچ کەرد
نەکەردش مەدار، بەو دلّەی پەڕ غەم
تاکە دەروازەی، مەککەی موعەززەم
پەی قەزای، ساحیب، پا ئاوەردەوە
مەحەمەد، دەر لاد، پیا کەردەوە
جەو دەما، حەزرەت، کەردە بێ غافلّ
دیش لەکە ئەبرێ، سفید بیی نازلّ
نیگاه کەرد، حەزرەت دیارش نییەن
شوعلەی بەدری نوور، روخسارش نییەن
دەس کەرد بە فەریاد، بە شین و زاریی
ئەسرین چون چەمە، چەمان کەرد جاریی
مەپەرسا، جە خەلّق، مەدا، بەسەردا
مەگێلّا، بەدەو، بەو دەشت و دەردا
راهیبێ پەرسا، ئەی عەورەت چێشەن
تۆ، پەی کێ، وەیتەور، خاترت رێشەن
وات: پەی مەحەمەد، قورەیشی نەسەب
ئیبنی عەبدوللّا، موستەفا، لەقەب
جە کۆ، چە ساتێ، غافلّم کەردەن
غافلّەن وێم بۆ، نمەز کێ بەردەن
هەرچەند مەگێلّو و دیارش نییەن
وەی، وە یانەم وەی، یە وەکۆ شییەن
راهیب وات: بشۆ، وە بتخانە زوو
پەناه بەر، وبێ بوزورگ مەعبوود
یەقین، ئەو پەرێت، مەبۆ ڕەهنموون
تەحقیق، مەزانوو، فرزەندت جە کۆن

حەلیمە وات: ئەی پیر دێوانەی ئەحمەق خەرەفیای خرتەبع، بە چەهرەی ئەزرەق مەرتۆ، نەزانای، جە ڕووی سەرزەمین جە شەوی مەولوود، محەمەد ئەمین ئەهلی کوفر و شرک، گشت بییەن خجڵ حوکمی بتخانان، گرد بییەن، باتڵ وجوودی پاکش، جەی زەمانەدا لاوێز، ئاوەردەن، وە بتخانەدا **ئەو چۆی ڕەق و وشک، چێشکەردەن پەی وێش! تاکە من بشۆم، پەناه** بەروون پێش! راهیب وات: عەورەت، هەزیان مەواچە جەی فیشتەر مەبەر، تۆ دەسەپاچە تاکە من بشۆم، وە تۆی بتخانە تەنخوای تۆ عەرز کەم، بە مەحرەمانە پەرێ فرزەندت، کەردەن شەفاعەت بەل پەیداش، کەرد، هبەل جەی ساعەت ئەو پیری جاهل، خێزا پەلەپەل تا شیی سوجدە بەرد، سێ جار وە هبەل عەرز کەرد ئەی عەورەت، سەعدیەی دڵتەنگ مەرێزنوو هووناو، ئەسری لالەڕەنگ یەک محەمەد نام، عالەم پەی راغب ئیبن عەبدوڵڵا، عەبدولموتەلیب ئارۆ گوم بییەن، جە کووچە شاردا گێلان بە مەخلووق، ئەهلی بازاڕدا نییەن، ناپەیدان، نمەزکێ بەردەن ئیستە ها، پەناش، بە تۆ ئاوەردەن مەعلوومەن، جە تۆ، محەمەد، جە کۆن هەنی وێت زانی، ئیختیار، وە تۆن

شەیتان، شیی نە تۆی، ئەو چۆی سەندەڵ چۆ واتش: ئەی مەحشەر، غافلاوتان بۆ هەبل، چون، شنەفت زویر بی، جە قار ناگاه، وێنەی، سەگ، ئاما، وە گوفتار وات: جە محەمەد، من کارم چێشەن دایم، دەروونم، خۆ جە ئەو ڕێشەن! ئەو کەسێ دارۆ، هیچ نەدارۆ، باک ئێمە گشت، وە دەست ئەو مەبین هیلاک! دنیاش، بەکامەن، فەلەک یارشەن خودای، لامەکان، نیگەهدار شەن تۆ سفارش کە، وە بت پەرستان وە بادە خۆران، ئەهلی سەرمەستان ڕەزای من ئیدەن، حەرفم، نەکەن ڕەد بکۆشان، پەرێ، قەتڵی محەمەد پیر جە بتخانە، بەر ئاما، وە بەر وات بە حەلیمە: تۆ هیچ خەوف مەکەر فرزەندت خەیلێ شانس عەزیمەن حەبیبی حەزرەت، دانای قەدیمەن بشۆ بپەرسە، جە نۆ ئەحواڵش شاد مەبی وە دییەن، دیدەی جەماڵش حەلیمە، جەوپیر، یەئس حاسڵ کەر هانا، وە (عەبدولموتەلیب)ش، بەرد واتش: محەمەد، جە فلانە گوزەر گوم بییەن، ئیسە، نەداروو خەبەر عەبدولموتەلیب، دێویا، دەردش سەرزەمین، تەم بەست، جە ئاهی سەردش نالا، وە زگار، پیچیا، جە دەرد دەرلا تەشریفش، وە کۆی سەفا بەرد

قەبیلەی قورەیش، جەم کەرد، وە سەف دا
هەریەک، راهیی کەرد، وە یەک تەرەف دا
نە مەککەی شەریف، ئەترافش، تەمام
گێلا هەر جە سوبح، تاکە نمای شام!
هیچ کەس نەیاوا، جە ئەو نیشانێ
دیارش نەبێ، جە هیچ مەکانێ!
عەبدولموتەلیب، وێش موسەلەح کەرد
تەشریف وەتەواف، بەیتولحەرەم بەرد
موناجاتش کەرد، هەر تا، کە تاوا
دۆعاش، وە هەدەف، ئیجابەت یاوا
هاتف ئاما، وە گوشش، دەر لاد
وات: پەی محەمەد، خاتر، بکەر شاد
بزان محەمەد، خودایێ دارۆ
جە کوورەی ئاگر، نیگاش مەدارۆ
عەبدولموتەلیب، واتش: ئەی هاتف
محەمەد، جە کۆن، ها جە کام تەرەف
وات: ها جە سارای وادی تەهامە
نە پەنای درەخت، ئالای پەرخامە
نیشتەن پەرێ وێش، بە شادمانی
ساغ و سەلامەت، پەی تۆ مزگانی
عەبدولموتەلیب، جە کەعبەی ئەنوەر
سیلاحش پۆشا، ڕاگەش، گرت نەوەر
مەسعوودی سەقەفی، وەرەقە بن نەوفەڵ
عەمرۆ، بی چەنیش، هەرسێ بێ بەدەڵ
دیشان، محەمەد، مەحموودی موختار
ها، نەپای درەخت، سەبزی مەرغوزار
دیش، تەنها، نیشتەن، ئەدەب چون جاران
مەشغوولەن، چەنی ئەوراقی داران

عەمرو پەرسا لێش، کێنی وە تەنها
واتش: محەمەد، ئیبن عەبدوڵڵا!
عەمرۆ، حەزرەتش، وەلای بابۆش بەرد
عەبدولموتەلیب، ساکین بیی جە دەرد!
دیدەش، بە جەماڵ، خواجەی کائینات
ڕەوشەن، کەرد، بە نوور، شای ئەعلا سیفات
شوکرانەی حەقق کەرد، بە شادی و تەرەب
تا بەردش، وەلای، ئامینەی وەهەب
ئامینە، چون دیش، ساتی شیی، جە هۆش
جە دمای، ساتێ، باز ئاما، بە هۆش
عەبدولموتەلیب چەند ئوشتر، چەند زەڕ
دا بە، یەتیمان، عاریانی بەڕ
دیسان، حەلیمە، جە نۆ، غەنی کەرد
جە نۆ، حەزرەتش، هەم بە ئەو سوپەرد

فصل دربیان سال چوارم از ولادت حضرت ص

بەڵێ، جە مەکتووب، عولەمای سیەر
بە قەولی سەریح وەیتەوردان خەبەر
چون شەققی سەدر، خیلافش نیەن
نەک جارێ، سەد جار، بەڵ واقیع بیەن!
دیسان، حەلیمە، حیلمی خەیر ئەندێش
هەم حەزرەت بەرد، وە قەبیلەی وێش
بە دیدە، بە گیان، خزمەتش، مەکەرد
دایم، هەر سوجدە، بەندەگیش مەکەرد
شووهەر کەردە بێ، بە قاپی وانش
هەردوو فەرزەندان، بین پاسەوانش
گاهـ گاه، ماوەردش، مەککەی موعەززەم
مەکەردش تەواف، کۆی سەفا و زەمزەم

جەنابی حەزرەت، بەریی، جە گشت عەیب
جار جار، جە نەزەر، حەلیم، مەبیی غەیب!
حەلیمە، جەی باب، دایم خایف بێ
غەمگین و غەمبار، زەرد و زایف بێ
غەرەز، تا حەزرەت بیی بە پەنج ساڵە
ئەعجازش، مەبەرد، کافران، زاڵە
کاهنێ، جە دوور، حەزرەت دیی بە چەم
ناڵا و پێچ وەردش، چون ماری ئەرقەم
واتش: ئەی عەشرەت، قەومی قورەیشی
شادیی پەشیمان، گشت جە دەس بەرشیی
ئینە پێغەمەر، ئاخر، زەمانەن
خراب کونەندەی بت و بتخانەن!
کەس، جە دەستی ئەو بەر نمەشۆ، بەر
ئارۆ، قەتڵش کەر، وە مەودای خەنجەر
عەبدولموتەلیب، قەدەغەن کەردش
پەنها، جە نەزەر، ئەهالی بەردش
قەبیلەی قورەیش، قەومی کینەکێش
جە خەوفی حەزرەت، مەکەردەن، ئەندێش
ڕۆ، جە ڕۆ فیشتەر، حەسەد، مەبەرۆن
جە شای ئەنبیا، حەزەر مەکەرۆن

فصل بیان، در رفتن آمینه و بردن فخر کائنات بمدینه

سا حەزرەت، عەمرش، چون یاوا، بە شەش
دنیا، جە نوورش، بی بە مونەقەقەش
چون فەڕی قدوم، ئەعلای رەفیعە
بەردەن، وە مەنزڵ، (دار النافعة)
یەک ماه، جەو مەکان گوزەران کەردەن
چەنی ئەقاریب شەو بەڕۆ بەردەن!

ناگاه، جە بازیی کەچبازی چەپگەرد
ئامینە شەربەت، جامی ئەجەل وەرد
رۆحش، وە رەوزەی ریزوان تەشریف بەرد
هەر نەوجا، نەعشش، مەدفوونشان کەرد
حەزرەت دوود، جە فەرق نوورینش خێزا
ئەسرین، جە دیدەی نەسرینش وێزا
دۆعای مەغفیرەت، پەی والیدەی پاک
کەردش تەقا، پەی فەردی تەنیای تاک
سیوای جە حەزرەت، ئوموولموئمنین
کۆ بی وە باڵاش، خەمین، پەی خەمین
دەرلا، پەی مەککە، **موراجەعەت کەرد**
حەزرەت، هەم، جە نۆ، چەنی وێش ئاوەرد
عەبدولموتەلیب حەزرەت دیی بە چەم
گرتش نە باوەش، چون پەروانە و شەم
پەرێ ئامینە کێشا، ئاهی سەرد
نە پەردەی دەروون، جەرگش جۆش ئاوەرد
جەو دما، پەنا، بە قاپی حەقق بەرد
وێش وە تەربیەت، حەزرەت مەشغووڵ کەرد
جە گاه و بێ گاه، جە وەقت و بێ وەقت
بیی بە موستەحفیز، ئەو شای بوڵند بەخت
مەوات؛ محەمەد فەریاد ڕەس مەبۆ
جە گشت کەس، زیادتەر، باڵا دەس مەبۆ
عومری شەریفش یاوا، بە حەفت ساڵ
سیحری ساحران، یەکسەر، کەرد بەتاڵ
چەند جە رەهبانان، کیتاب ئاوەردەن
عەبدولموتەلیب، باخەبەر، کەردەن!
واتن: محەمەد نوور لێش مەوارۆ
سیفاتی حەزرەت ئیبراهیم دارۆ

ساحیب تورەی میهر، نبووەت مەبۆ
یەقین، پێغەمەر، ئەی ئومەت، نەبۆ
جە موحافەزەت وێت، نەکەری خجڵ
موورادت، جە لای ئەو مەبۆ حاسڵ
عەبدولموتەلیب، شادی کەرد غالب
رووی خیتابش کەرد، وە ئەبوتالیب
وات: فرزەند بشنەو جە ئەهلی کیتاب
گشت، جە محەمەد، مەکەران خیتاب
وە (أمة الأمین) هەم واتش جە نۆ
وە زامن من دام، محەمەد بە تۆ
یەک دەقیقە ئەو فەرامۆش نەکەی
هەم شەمعی ئۆجاغ من خامۆش نەکەی
ئەو جە فرزەندان، ئەرشەد بشمارە
جە بانی دیدەت، نیگاش بدارە
بەڵ، هەم جەو ساڵ، جەو زەید و ماوا
قەحتێ عەزیمێ، بە مەککە یاوا
هەفت ساڵ، چون یەکسەر، واران نەوارا
زەمین جۆشش دا، چون سەنگی خارا
وە ئەمری فەرمان (رب العالمین)
بڕیا، توخمی رزق، نە ڕووی سەرزەمین
عەلەف، ئەشیا، یەکسەر، گشت وەردەن
ئەوراقی ئەشجار، گشت تەمام کەردەن
باقی هیچ نەمەند، هەنی پەرێشان
مایل بین، بە زەبح، ئەولادی وێشان
نان بە تۆ، ئیتر، مەبەردەن، نامش
کەس نمەزانا، خۆ چوونەن، تامش!
یەک روقییە نام، زەعیفەی بێ عەیب
ئاما، وە گۆشش، هاتف جە غەیب

واتش: ئەی مەحشەر، تایفەی قورەیش
وەختەن پەرێتان، شیرین ببۆ عەیش!
وەقتی ئەرزانی، ئەمن و ئامانەن
وادەی پێغەمەر، ئاخر زەمانەن
نامش جە کەونەین، دایم سەرتەوقەن
زوهوورش، باعیس، رۆزیی مەخلووقەن
بارانی نافیع، بە واسیتەی ئەو
مەوارۆ، پەیتان، چەند رۆز و چەند شەو
تەفحوس بکەن جە بەینی وێتان
یەک، شەخسی بوزورگ، ها جە دلێتان
باڵا بڵندەن، سفید ئەندامەن
گوشاد پیشانی، شیرین کەلامەن
ئەو شەخسە، چەنی فرزەند زادەی وێش
هەفت ساڵەی عەزیز، حەقق پێ دادەی وێش
بەیان وە تەواف، و بەیتەلحەرام
باقی سەنادید، زومرەی خاس و عام
وە قەلبی تاهیر، وە عەقیدەی پاک
جە کۆی (ابو قیص) سەرساوان نەخاک
ئەو شەخسە، کەرد دۆعا، پەی باران
ماباقی مەخلووق، گشت دەست هۆرداران
قورەیش، جە هاتف، چەند شادیی کەردەن
پەناه، وە عەبدولموتەلیب بەردەن
واتشان: هاتف وە تۆش دان وادە
ئانە، تۆ ئانە هەم فرزەند زادە
هاتف مەنزوورش، هەر جە تۆ بییەن
یەقین، غەیر، جە تۆ، کەسی تەر نییەن!
وەیتەور محەمەد، ماباقی یاران
با یەکسەر، بشیم، بە دۆعای یاران

چون سەحەر، تلووع فەجر، ئاوەردش
عەبدولموتەلیب، محەمەد، بەردش
تایفەی قورەیش، هەر بەتنی دووکەس
شێن وە بەیتولڵلا، تیپ تیپ و دەسدەس
عەبدولموتەلیب، حەزرەت گرت، نەدۆش
لالانە قاپی، سەتتاری سیرِ پۆش
ئەو بەدەل دۆعا، یاران، بە ئامین
قبوولْ کەرد، وە لێش بینای بیهتەرین
دەر لەحزە هەورێ، ئاوەردش، نەسەر
رێزنا، سێلات، بە ئەمری داوەر
هەفت شەب، تا بە رِۆ، وارا، بە تاجیل
ساراو سەرزەمین کەرد بە دەریای نیل
تایفەی قورەیش، ئەرفەعی ئەشراف
فارغ بین تەمام، جە دۆعا و تەواف
عەبدولڵلا و جەزعان، ئیبن هورەیرە
چەند کەس، چون شەهاب، ئیبن موغەیرە
یەکسەر وە عەبدولموتەلیب، عەرز کەرد
نیگەهدارت بۆ، تاکی تەنیای فەرد
جە ئەلفازی تۆ، ئەی واران وارا
پەرێ زیندەگیی و دارا و نەدارا
جوابش داوە، ئەلحەمدولیلا
موتەلیب واتش: پەناه بە ئەڵلا
خوداوەند عالەم لوتفش تا سەر بۆ
ئینشالڵلا، مەبۆ، بەندە پەروەر بۆ!
جە کەعبەی شەریف، موراجەعەت کەرد
دیسان، حەزرەتش، چەنی وێش ئاوەرد
خودا، حافز کەرد، جە لای قەوم و خوێش
تا، یاوا، بەلای، حەرەم، سەرای وێش

عەبدولموتەلیب وێش پەشتی حەزرەت
فیشتەر، جە فرزەند، مەکەرۆ، مەکرەمەت
دە نەفەر فرزەند، بەر گوزیدە داشت
جەوانانی، خاس، پەسەندیدە داشت
هەر دە برادەر، بەشادیی و تەرەب
حارث، عەبدولڵلا، هەم ئەبولەهەب
مەقسووم، زرار، زبێر، غالیب
عەبباس، حەمزە، هەم ئەبوتالیب
خوسووس، عەبباس، مەردی مەیدان گیر
شێری بێ ئەندێش، دڕندەی دلێر
بغەیر، جە حەمزە، عەبدولڵلا و عەبباس
شەهیدانی پاک، زاتی حەقق شناس
باقی بە حەزرەت، ئیمان ناوەردەن
گشت بە کافریی، جە دنیا مەردەن
بەڵام، ئەو سەردار، قەبیلەی قورەیش
عەبدولموتەلیب، بوزورگی خۆش عەیش
دایم، پەی حەزرەت، وە بی مەدارا
وێنەی دیدەی وێش، نیگاش مەدارا
مەنزورش، مەداشت، بە دیدە و بە دڵ
ساتێ حەزرەتش، نمەکەرد، غافڵ
نە جامەی خاودا، ئەو شای، پەڕ ویقار
کەس یاراش نەبی، بکەردش بێدار
هەر حەزرەت مەشیی وە دەوانی دەو
مەکەردش، بێدار، ئەو جە شیرین خەو
ئەر جە حەرەم بێ، ئەر جە خەڵوەت بێ
هەر حەزرەت، جە لاش دایم مەحرەم بێ
دایم، هەر سوجدەی محەمەد، مەوەرد
هەر موشاهەدەی، ئەعجازش مەکەرد

مۆبەتی رەحمش، نەک وێنەی فرزەند
هەردوو دیدەی ئەو، مەوردش سەوگەند
پەرێ تەفاخور، دەوری زەمانە
موتتەسیل، جە لای، خوێش و بێگانە
دایم، هەر سەنای حەزرەتش مەکەرد
بە موعجیزەی، ئەو سەوگەندش مەوەرد
مەوات: محەمەد دین و دنیامەن
دمای من هەر ئەو جاداری جامەن

فصل دربيان مريضى عبدالمطلب

ناگاه دەردی سەخت، بیی بە دووچارش
جە ئێشی زامان، بڕیا، قەرارش
میزاجی تەبعش، گێلا، بە تاڵیی
ئەوقاتی حاڵش، بیی بە بەدحاڵی
زانا، وادەی کۆچ، ئاخر کەردەنش
تەشریف، ئەو هەوار، عەدەم بەردەنش
عەبدولموتەلیب، کێشا، ئاهی سەرد
فرزەندانی وێش، یەکسەر، تەڵەب کەرد
حازر بین، جە لاش دڵ پەڕ، جە وەسواس
نیشتەن، نە دەورش، زکور و ئوناس
واتش: من وادەی، ها مەرگم یاوا
ئەجەل میهمانەن، پەی جەنگ و داوا
پەی مەردەی هەرگیز، دەغدەغەم نییەن
ئەی ڕاگە، عالەم گشت پێدا، شییەن
مەر پەی محەمەد، غوسسەم بۆ ئارۆ
بێ کەس؛ نە پدەر، نە مادەر دارۆ
ئەویچ خۆ مەعلووم، لێتان عەیانەن
خاترم پەی ئەو، هەر پەرێشانەن

کێتان مەتاوین، تەعەهود، کەرین
تەشریفی حەزرەت، لای وێتان بەرین
بەعەد، فەوتی من، نیگەهدارش بۆ
چون، خواجە غولام، خزمەتکارش بۆ
چەودەم ئەبولەهەب سوجدەی پدەر بەرد
پەی خزمەتکاریی، حەزرەت، عەهدش کەرد
خەیلێ حەولش دا، هەر تاکە، تاوا
ئیلتیماس ئەو، بەنزوول نەیاوا
زبیر، حارس، بە ئەمری پدەر
تەعەهود، کەردەن، پەرێ ئەو سەروەر
غەرەز، هیچ کودام، نەکەردش پەسەند
حاڵی بین جەکار، دانای خورەدمەند
تا، ئەبوتالیب، دیا، دیش بەدەڵ
مەتڵەبی ئەوان، هیچ نەبی حاسڵ
زانا، ئەو سەردار، مورادش ئەوەن
حەزرەت، جە لای ئەو، سەلامەت رەوەن
بە ئەو بەیان کەرد، ئەو هەم ئیزهارش
بە عەرزی پدەر، بزرگەوارش
وات: ئەر رەزاشەن، سەرداری قورەیش
بەندە، مولتەزم، سەد جار، مەبۆ پێش
شەرت بۆ، محەمەد، خدمەت کارش کەم
هەر تاکە زیندەم، کۆمەک یاریش کەم
هەرگیز، جە ئەمرش، بەر نمەشۆم وە بەر
یەقین، مەحکومم، تا (یَوْمَ المَحْشَر)
محەمەد، جەلام، بە فەرموودەی تۆ
جە فرزەندانم، عەزیزتەر، مەبۆ
فرزەندم، نۆکەر، وێم خاکەسارش
ئەهل و عەیالم گشت پەرستارش

نازۆم، بنیشو گەردی نە ڕەنگش
گردین، بوین، وەگەرد، مینای قەشەنگش
عەبدولموتەلیب، سەرداری کامل
ئیلتیماسی ئەو، قەبووڵ، کەرد بەدڵ
دڵوەش بی، خەیلێ، خەندان بی کەمکەم
تا، ڕووی خیتاب کەرد، وە خواجەی عالەم
واتش: ئەی فرزەند، نووری دیدەکەم
ئیبن عەبدوڵڵا، بەر گوزیدەکەم
من، خۆ، وە سۆز، فیراقی تاسەت
جە هیجرانی بۆی، عەتری هەناسەت
وە غوسسەی تۆوە، جەی دنیای فانی
مەشۆم، وە مەنزڵ، جای جاویدانی
بەعد فەوقی من، وە دڵنەوازیی
چەنی کام، عەمۆت، مۆبەت، مەسازیی
تاکە، بە لای ئەو وەسیەت کەروون
ڕەزامەندیی تۆ، وە جا، باوە روون
چەو دما، حەزرەت، خواجەی کائینات
(فخر المرسلین)، کێشا، ئاهی سەرد
وات: فەڵەک مەڵهەم، وزامم شەندەن
سەکەراتی مەوت، تەڵخنی جان کەندەن
ئاسان، بی جەلام، بادەی مەوت وەردەن
هیچ باکم نیەن، هەنی، جە مەردەن
بۆسا، گۆنای پاک، گوڵڕەنگی حەزرەت
وە غونچەی دەهان، قەشەنگی حەزرەت
بۆ نیا، وە بۆی، ئەو سەوڵی ساوا
ئەوەند وەسیەت کەرد، هەرتاکە تاوا
ڕەختی زیندەگیی، وەجای ئەبەد بەرد
گیان تەحوێڵی دەس، قەبزی قابز، کەرد

ئەو شیی، وە عەدەم، حەزرەت جیا مەند
بەو تەور، دڵ، جەشای ئەبوتالیب مەند
چون ئەبوتالیب، جە ریعایەتش
هیچ نەبی غافڵ، جە حیمایەتش
هەرتاکە قەریب، زەمانەی هیجرەت
جە مەککە بەر شیی، تەشریفی حەزرەت
هەر ئەو ڕۆ، چەنی حەزرەت، شەرتش کەرد
شەرت و وەفای وێش، تەمام وەسەر بەرد
چەودەم نەوشیروان، جە تەختی شاهیی
ئەو چەنی حاتەم، مەنشووری نامیی
پەراگەندە بیی، هەردوو بەختشان
فەلەک، تاراج دا، تاج و تەختشان
چون ئەبوتالیب، سەرداری سەروەر
مەحزی وەسیەت، فەرموودەی پدەر
دایم مەحەمەد، نەوازش مەکەرد
هەر وە دیدەی ئەو، سەوگەندش مەوەرد
نمەکەرد قبوول، ساتێ فێراقش
دایم، مەبۆسا، دوو ئەبرۆی تاقش
شەوان، جای خاوش، هەر جەلای وێش
چون جە دوشمنان، دڵ، وە ئەندێش بێ
وەقتی تەناول، نان، هەم چەنی وێش
دایم تەعامات، لەزیز، مەدا، پێش
چون جە ئەهل و بەیت، تەجروبە کەردەن
هەر وەقت، چەنی ئەو تەعام مەوەردەن
مەبی، وە سەد ڕەنگ، تەعمەی گووناوگوون
وێشان سێرمەوەرد، تەعام، هەر ئەفزوون
ئەگەر، وەبێ ئەو تەعام، مەوەردەن
جە گرسنەگی، زوعف، مەکەردەن

تەعام، فراوان، ماوەردەن تاهیر
تا دەس مەوەردەن، مەیاوا، ئاخر
چون **ئەبوتالیب**، مەشناسا، واتش:
دایم، ئاگابان، جە موعجیزاتش
دەرەجەی نبووەت، بەعد جە بەعسەت
ئیلتیماس کەرد، جە ئەمری حەزرەت
خولاسە، ئەو سەوڵ (جَنة المأوى)
تا، سنعش، وەساڵ، دوازدە، یاوا!

گفتار دربیان وقایع، از سال سیزدهم تا سال بیست

جە قەولی ئیخبار شیرین ئینتیخاب
وەیتەور، جە مەکتوب، رەوزەتولئەحباب
ساڵی سێزدەهەم، جە بەتحا، مەقام
عەمری هەمایۆن، شای خەیرولئەنام
چون ئەبوتالیب، سەرداری سەروەر
جەودەم دا، کەردش، ئێرادەی سەفەر
بشۆ، تا بە شام، پەرێ، تجارەت
خەرمانی حەسرەت، بدۆ، وە غارەت
حەزرەت بە مەجزووم، فەرماوا، ئەی عەم
من مازیی، نەجا، جە مەککە بێ خەم
نە مادەر، پدەر، نە ئیخوان، داروون
وەبێ تۆ ئەوقاتی، وە تاڵ مەویاروون
ئەبوتالیب، ئەژنی، دیقەت کەرد حاسڵ
دەریاچەی رەحمش، جۆشیا، نە دڵ
وات: وەڵڵا حەرفت، گشت نەقشی دڵەن
فیراقت جەلام، خەیلێ موشکێڵەن
ئەر جەردە، ئەهل ئەلئان یاوان، پێم
مەبۆ ببەرووت، یەقین، چەنی وێم

پەرێشان، مەبەر، خاتر، بکەر شاد
نمازوون، نەجا، هەرچی، بادا، باد
خولاسە، کەلام، تەدارەک، کەردش
خواجەی کائینات، چەنی وێش بەردش
قافیلەی قورەیش، دەردەم بیی ڕاهیی
هەم ئەبوتالیب، ئومێدی گاهیی[٩٧]
حەزرەت، سووار، کەرد، چەنی تجاران
وە عەزمی مایەی، خەڕیدی شاران
قافیلەی سەنگین، ئاڵای خۆش تەرغیب
یاوان، بە شەش، میل بە میسری قەریب
نەوجا، یەک شەخس، عالی مەقامێ
راهیب عەجیب، بەخێرا، نامێ
یەک سەومەعەی خاس، بەرزی دیاری
قەرار دابێ پەی، تاعەت گوزاری
سیفاتی حەزرەت، یەکیەک، مەزانا
دایم، پەی مەردوم، بەحسش، مەوانا
بە عیلمی تەورات، زەبوور و ئینجیل
هەم بە چەند مەکتوب، بورهان و دەلیل
مەزاناه، ئەو شاه، شێوە شیرینە
قەدەم، ماوەرۆ، بەو سەر زەمینە
هەر جاه راهیی بێ، تەمام، ئەعزەم بێ
جە لای بەخێرا، جەرگشان، جەم بێ
ئەو ڕۆ، بەخێرا، وێش شیی وەباڵا
قەدەم بەرد، وەبان، سەومەعە ئاڵا

(٩٧)- لە نوسخەی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووە:
(قافیلەی قورەیش دەردەم بیی ڕاهیی
هەم ئەبوتالیب ئەمین-ی کاهیی)

خەیلێ نیگاه کەرد، بەو دەشت و دەردا
وە راهـ ویاران، وە گشت گوزەردا
دیش، یەک قافڵە، سەنگین دیارەن
گشت ساحیب بوراق، ئوشتر سوارەن
گشت عەرەب سوار، ئەربابی دەوڵەت
گشت مەردی مەعقوول، ئەهلی مشوورەت
گەرمای تابستان، بەرڕی تووناوتوون
جۆشی ئافتاب، شەرارەی، سەبوون!
حەرارەی تابش، بدۆ، وەهەر کەس
دەر لا، مەکەردش، و سفتە قەقنەس
یەک لەکە، ئەبرێ، وە سەد جەهد و جەخت
مەگێلا، چەنی قافڵەی، خۆشبەخت
هەر بەو ئەندازە، جە ڕووی هەواوە
چەنی کاروان، مەشیی، بە ڕاوە!
تاکە، قافڵە، وە نزدیک یاوا
سەدای، دوڕ و سەنگ، ئەو زەید و ماوا
هەر کامێ پەی وێش، وە لەبەیک لەبەیک
مەوات: یا رەسوول، سەلام و عەلەیک
بەخێرا، جەی سیڕ خەیلێ عەجیب مەند
حەرفش، نە دەهان، یەکسەر، شیی وە بەند
شەخسێ، جەو دما، ئاوەرد، ئەو نەزەر
مەوسووف، جە ئەوساف، خاتەم پێغەمەر
شەجەر وە حەجەر، خاک وە ئاب و باد
سوجدە، مەبەردەن، گشت، بە خاتر شاد
وەحشیات، مامان، گشت وە ئەقدامش
هەر کامێ، پەی وێش، مەکەردە سڵامش
بەخێرا، زانا، فەوریی، کە وێشەن
نیشانەی، فەخری مورسەلین پێشەن

قافیلەی قورەیش، بە چەند غەرائیب
تا، یاوان، وە پای سەومەعەی راهیب
جە کەفری مەنزڵ، پەی سەر ئەفرازی
یەکسەر، مەشغوڵ بین، وەبار ئەندازی
حەزرەت، چەنی، عەم، چەوددم وەجەختێ
فەڕی قدووم بەرد، وە پای درەختێ
درەخت، کام درەخت، خوشکی هەزار ساڵ
سەبز و خورەم بیی، شانا، پەڕ و باڵ
بەخێرا، راهیب، خێزا، بێ ئەندێش
سەومەعەی خاس، تەرتیب دا پەی وێش
شییەنەتۆی خەڵوەت، سەومەعەی پەڕ عەیش
تەڵەب کەرد، تەمام، قافلەی قورەیش
واتش: حازربان، ئەهلی کاروان
خواجە، تا غوڵام، پیر، تا جەوان
تەشریفی ئەو شای، مەلایەک قەدەم
هەر نەوجا، بەند بیی، بە ئیشارەی عەم
قبلەی قورەیش، حازر، تا غائیب
یەکسەر، شین وە تۆی سەومەعەی راهیب
بە خێرا، یەکیەک، نەزەر کەرد لێشان
دیش، نییەن، مەتڵەب ئەو جە دلێشان!
راهیب، جە مەجلیس فەوری ئاخێز کەرد
تەشریف هەم، وەبان، سەومەعەی وێش بەرد
دیا، ئەو شەخسە، هەر هانەجای وێش
هانە خیاڵدا، سەروستەن، وپێش
سەحاب، جە باڵاش، هێمای هەر بەندەن
سایش، چون سەیوان، پەرش ئەفکەندەن
راهیب حاڵی بیی، هەم ئاما، بە وار
روو کەرد، وەیاران، ئاما، بە گوفتار

واتش: من واتم، ئێوە یەکسەر گشت
خواجە تا غولام، زیبا، تا وە زشت
چەنی ساربان، تا مەردی کیبار
یەکسەر، حازربان، پەی ئەکلی نەهار
ئێوە چەنی من، تەخەلف، کەردەن
چند کەس، وەیاران، تەشریف ناوەردەن
واتشان: بە غەیر، یەک خوردە ساڵ
نەمەندەن، وەجا، غەیر، جە منداڵ
راهیب، سەوگەند وەرد، بە لات و مەنات
مەبۆ، هەم ئەویچ، بەیۆ، وەی بیسات
حارس، چون شنەفت، تەعەهود، کەردش
حەزرەت، چەنی ئەو تەشریف ئاوەردش
سەرچەشمەی دەریای دین و مەزاهیب
داخڵ بیی وە جەمع، سەومەعەی راهیب
بەر ئاما، وەکەل، چون بەدری کامڵ
شوعلەی جەماڵش، رەنگین کەرد مەنزڵ
جە فەڕڕی قدووم، پاکی پێغەمەر
راهیب سەر ئەفراز، مەنزڵ، مونەووەر
ئەترافی قەریە، کەفەر، جە پەڕتەو
جە دیباجی تەڵعەت، هەمایۆن، ئەو
گشت بیی بە رەوزە، بەهەشتی باقی
بەخێرا، زاناش، یەقین، بە تاقی
محەمەد، خاتەم، ئەنبیاهانەن
شەرەف بەخشی تاج گشتین شاهانەن
خاس کەرد، تەماشای دییەن، دیدارش
حەیران، بیی جە نوور، بەدری ڕوخسارش
ئەوسافی مەکتووب، نیشانەی خاتەم
موشاهیدەش کەرد، یەکسەر، دی وەچەم

جە دمای نەهار، ئاخێز کەردشان
گشت وەلای، ئەموال، تەشریف بەردشان
بە ئیشارەی ئەو شەخسی، پاک نەزەر
مەند ئەبوتالیب، چەنی، ئەو سەروەر
راهیب، چون مەیلش، تەمام بیی راغیب
رووی خیتابش کەرد، وە ئەبوتالیب
واتش: ئەی جوان، ریشە دڵکێشەن
داخۆ، چەنی تۆ، نەسیبش چێشەن
ئەبوتالیب وات: بە من فرزەندەن
ئەی جیسم بەندەن، هەر بە ئەو بەندەن!
راهیب وات: وەڵڵا موشکیل کەر ئاسان
من تۆ خاستەر، ئەوم شناسان
چون دایە و بابۆش ئەر کۆی سەفا بان
مەبۆ، هەردوو فەوت، زومرەی ئەموات بان
ئەبوتالیب وات: خوداوەند دادەن
محەمەد، بە من برادەر زادەن
راهیب وات: سەددەق فەرموودەت ڕاسەن
حەرفی دووبارەت، بێ کەم و کاسەن
روو کەرد وە خدمەت، شای خەیرولبەشەر
پەرێ ئیمتیحان، ئەیقانێ خەبەر
وات: ئەی محەمەد شای سەعادەتمەند
بە (لات) و (عوززا)، مەدەرووت سەوگەند
هەرچی من جە تۆ، مەکرووم خیتاب
جە رووی سەداقەت، پێم بدەر جواب
حەزرەت، فەرماوا، کە ئەی بێ خەبەر
بە (لات) و (عوززا)، سەوگەند من مەدەر!
هەرگیز، نەداروم، جە ئەو دوشمەن تەر
سەوگەند، هەر وەزات، دەهەندەی داوەر

راهیب حالّی بیی، شای لەولاک وێشەن
حوکمی ئەوەڵین و ئاخەرین پێشەن!
ئەمجار، (مِنَ الله) سەئەلتوکش وات
پەرسا ، جە ئەحواڵ، خواجەی کائنات
غەرەز، جە حەزرەت چەند سوئالات کەرد
جە رۆح، جە قاڵب، جە دەوا ، جە دەرد
جوابش داوە، وە دەوانی دەو
یەکیەک، موتابق، مەعلووماتی ئەو
دیا ، پەی دیدەی سیای مەخموورشن
مەستی قەترانی بێ سەمەی توورش
جە ئەبوتالیب، پەرسا دیدەی ئەو
وات: سرمەش زایل مەبۆ، دمای خەو
وات: مەخمووری دیدەش، دایم خود ڕەنگەن
بێ مەی مەست و بێ، سورمە سێوەنگەن
خەیاڵ کەرد پەرێ، ئیتمینان دەردەم
مەهری نبووەت، بوینوو ، بە چەم
راهیب، چەند لالّا ، سوجدەی ئەدەب بەرد
حەزرەت، هەر مەدام، ئیمتیناع مەکەرد
تا ، ئەبوتالیب کەردش، ئیلتیماس
دۆشی موبارەک، وەزع کەرد جە لباس
مەهری نبووەت، تەبخ تەبخی سوور
جە بەینی کەتفەین، شای ئەعلا زهوور
راهیب شەرەفیات، وە میهری خاتەم
هەم بۆسا ، دەردەم، هەم مالّا نەچەم
واتش: مەعلوومەن، قیبلەی یەقینەن
وەڵلا ، رەحمەتەن لیلعالەمینەن!
بوزورگی بێ عەیب، عەزیمە شانەن
یەقین پێغەمەر، ئاخر، زەمانەن

خەتمولئەنبیا ، موختار، رەسوولەن
دۆعاش، گشت جەلای خودا ، قەبووڵەن
رووی مەحشەر، شافع، گوناهبارانەن
سەرداری زومرەی گشت سەردارانەن
وەخاشاکی پاش، عالەم موحتاجەن
ئەختاری مەنزڵ، تەختی میعراجەن
مەخلووق گشت پەرێش، موسەخخەر مەبۆ
عالەم ئوممەتی ئەو پێغەمەر مەبۆ
نیهانی واتش، وە ئەبوتالیب
یەهوودانی شام، غالیبەن غالیب
چەنی محەمەد، عەداوەت، داران
دایم، وە ئەنگوشت، ساعەت مشماران
نادم، بەر جەشام، مەشوای سەفەر
ئەر مەشیی، حەزرەت، چەنی وێت مەبەر
چەند عەدوی ناخار، گومڕا هانە ڕێش
نەوا، ئاسیبێ دووربا ، یاوۆ پێش
قەبیلەی قورەیش، یەکسەر، جە غائیب
واتەن، محەمەد، جەلای ئەی راهیب
خەیلێ موحتەرەم، قەدرش زیادەن
نیشانەی دەوڵەت، خودا ، پێ دادەن
چەو دەم یەهوودان، جە ڕۆم چند نەفەر
وە عیلمی تەورات، زانا ، بێن خەبەر
محەمەد، جەی دەم، جە سن سەغیرا
راش، مەگنۆ، وەکەفر، وەلای بەخێرا
یەهوودان، شمشێر، قەتڵی بەتەڵ، ئەو
بەستەن، نەکەمەر پەرێ قەتڵی ئەو
یلغاردان وە جەخت چون بەرقی شاهب
تا کەفر مەشهوور سەومەعەی راهیب

گشت دیشان وەچەم، حوزووری حەزرەت
خورشید روخساری پەڕ نووری حەزرەت
گشت وە بەخێرا، یەکسەر، عەرز کەردەن
دەلیلی بورهان، تەورات، ئاوەردەن
واتشان: ئەی شەخس، دارای موعجیزات
چەند وەسفش کەردەن، ئەلها، جە تەورات
نەسخ مەکەرۆ، دین، مووسای بەنی عومران
ماباقی ئەدیان، گشت پێغەمەران
مەبۆ، قەتلّش کەین، وەسەر مەودای تێغ
ئەسلّی بنیادش، باوەرین، جە بێخ
تۆ هەم کۆمەک کەر، یار، هەر باقییەن
جە عیسا و مووسا، تەفاوت نییەن!
تەرساو یەهوودیی، هەرچەند فنوونەن
تەورات و ئینجیل، هەریەک، مەزموونەن!
راهیب دا، جواب، تایفەی یەهوود
واتش: ئەی شەخسە (واجب الوجود)
وەسفش جەو کتووب، سەماویی کەردەن
پەردەی حیجابش، وە ڕۆ، ئاوەردەن
یەدی قودرەتش بە ئەو ئەسیرەن
جە دامی دوشمەن، پڕێش رەهبەرەن
پەی قەتلّش، یارای، دەستی کەس نییەن
مایەی عەقلّتان، یە، وە کۆ شییەن
هەم ئەگەر، ئەی شەخس، ئەگەر ئەو نەبۆ
ئاگاش، جە ئەعجاز، رویای خەو نەبۆ
جەویای مەعیشەت، زیندەگی وێشەن
قەتلّش، پەی ئێوە، فایدەش، چێشەن!
یەهوودان خەیالّ، کەردەن فەرامۆش
پەندی بەخێرا، گرتشان، نەگۆش

چون ئەبوتالیب، خەوفش کەرد حاسلّ
ئیرادەی شامش، نە دلّ، کەرد باتلّ
مایەش، جە میسر، یەکسەر فرۆش کەرد
هەم چەند بارخانە، مەتاعش ئاوەرد
نەمەند جا، چەنی دوشمەن کاونا
تا حەزرەت، وە شار، مەککە یاونا
عومری شەریفش، یاوا، هەڤدە سالّ
پەریّ تجارەت، یەمەن کەرد خەیالّ
زبێر و عەبباس، هەردوو مونتەخب
فرزەندان سولّبی عەبدولموتەلیب
تەشریفی خەیرش، بشۆ چەنیشان
بەلّکە فایز، بان، جە مایەی وێشان
جە ئەبوتالیب، ئیلتیماس کەردەن
تەشریف، حەزرەتی نەبووی بەردەن
جەنابی سەید، ئەولادی ئادەم
شەفیعی مەخلووق، سالاری خاتەم
سووار بیی وە زین جام بازەی با پاه
چەنی هەردوو عەم، ڕاهی بیی نە ڕاه
خاک و هەرد و پرد، سەلام مەکەرد لێش
حەزرەت، حەیران بیی جە حالّاتی وێش
غەرەز، چند خەبەر، چند خەواریقات
چەند سیرڕی عەجیب، هەم چند موعجیزات
یەکیەک، دین، وەچەم، جە شای ئەنبیا
جە سەرداری پاک سوپای ئەسفییا!
هەر جەو سالّ، هورمز، بن نەوشیروان
مەعزوول، بیی جە تەخت، حەیاتی دەوران
هەر جە، ئەقاریب، تایفەی وێشان
نە هەردوو دیدەش، مەیلی گەرم کێشان

سالْ نۆزدەهەم، عومری پێغەمەر
خەسرەو پەروێز، نشت، نەجای پەدەر
جە سالّی بیستەم، سدیقی ئەکبەر
جە ملازمان، شای خەیرولبەشەر
شیی وە تجارەت، دیسان پەرێ شام
هەم چەنی یاران، سەحابەی نێک نام
جە یەک مەنزڵ، نزوول کەردشان
رەسمی کاروان، وارده وەردشان
تەشریفی حەزرەت، شای ئەرفوعەلقەدر
قەدەم، رەنج کەرد، پەی درەخت سەدر
بە نشت و ڕاحەت، چون مەلەکەی عەرش
سەف بەستەن، جە فەوق، فریشتانی فەرش
راهیبی کەبیر، ئاما، پەی تەسدیق
پەی ئازمایی، پەرسا، جە سدیق
وات: ئەو شەخسە کێن، نەپای ئەو درەخت
چون پادشاهان، ساحیب تاج و تەخت
واتش: محەمەد، وە عالەم موحەبب
ئیبن عەبدولّلا، عەبدولموتەلیب
راهیب، وات: وەڵڵا، ئەو پێغەمەرەن
شانش شەفاعەت، یەومەلمەحشەرەن
سەرداری ئەعزەم، گشت سەردارانەن
مەعلووم بۆ خاتەم، پێغەمەرانەن!
وەیتەور جە ئینجیل دییەنم، وە چەم
جە عیسای مریەم، رەسوولی خاتەم
بەغەیر، ئەو دوو شەخس باقی هیچ رەسوول
وە پای ئەو درەخت، نەکەردەن نزوول
سدیق، هەر ئەو ڕۆ، پەی بە مەتلەب بەرد
بە نبووەتش، بە دڵ باوەڕ کەرد

بە بیست و یەک ساڵ، سونعی ئەو سەروەر
عومری هەمایۆن، شای خەیرولبەشەر
مەلائیک کەم کەم، وێشان کەرد ئیزهار
گاهێ، جە خەودا، گاهێ، جە بێدار
تا یەک ڕۆ حەزرەت، فەرماوا، ئەی عەم
من عەجایبات، مەوینۆم، وە چەم
چەند شەو سێ نەفەر، سەرتاپا تاهر
ڕوو بە ڕوو سەریح، وە من بێن زاهر
بە دیقەت، نەزەر، وە من کەردشان
وە رووی پیشانیم ئەنگوشت دەردشان
واتشان؛ وێشەن، بەڵام چون سیاوان
وادەی زهوورش، هێمای نەیاوان
من جەی سێ سەخسە، خەوفم حاسڵەن
هەر شەو تا بەڕۆ، وەسوەسە دڵەن
ئەبوتالیب وات: خەوف بەرکەر نەدڵ
ئانە، خەیاڵەن، زوو مەبۆ باتڵ
خەتەرەی خەیاڵ، پەی گشت کەس بییەن
ئەو نەوعە ئوموور، گشت کەسێ دییەن!
تا سێ شەو ویەرد، دیسان، هەم جە نۆ
حەزرەت، وات: ئەی عەم، مەعلووم بۆجە تۆ!
جوملەی سێ شەخسە، ئەمشەو یەک نەفەر
زاهیر بیی وەمن، چون شەمسی قەمەر
جە ناگاه دەس بەرد، پەرێ دەروونم
نەکەرد جەراحەت، نەرێزا، هوونم
بەڵکە جەو زەحمەت، راحەت، یاوا پێم
حەقیقەت، خەیلێ حەیران بیم جە وێم
ئەبوتالیب دڵ کەرد پەڕ ئەندێش
دووربا، ئاسیب، نەیاوا بۆ پێش

بەردش، پەی دەفعی خەتەرەی خەیاڵ
وەلای تەبیب دانای پەڕ کەماڵ
بەیان کەرد پەرێش، چگونەگی حاڵ
بەلای ئەو تەبیب دانای پەڕکەماڵ
هەنی دەردی دڵ، تەمام، واتم پێت
مدەونەش، بە تۆ، تۆبە خودای وێت
تەبیب دیا ، پەی جیسمی لەتیفش
کەرد مولاحەزە، نەفەسی شەریفش
ئەعزای موبارەک، حەزرەت، دیی بەچەم
موهری نبووەت، نیشانەی خاتەم
وات: ئەبوتالیب ئەی فرزەندی تۆ
بەخت ئەرجومەند، هەمایۆنی تۆ
بڵندەن، بەڵام، نەیاوان، هاڵا
پارچە ئەقدەسش، بڕیان وە باڵا
جە عەیب و عیللەت، مەبڕڕا پاکەن
خوا جە فریشتان، هەر هەفت ئەفلاکەن
جە ئاسیب جنی شەیاتین دوورەن
جن، کەی قودرەتش، وە شوعلە نوورەن!
ئەو ئەشخاسانە، ئەو دییەن جە شەو
گشت مەلایەکەن، مەیان، وەلای ئەو
پەی ئاگاداریی، وەقتی زەروورەت
تەفتیش مەکەران، پەرێ نبووەت
ئەگەر یەهوودان، بزانان خەبەر
شمشێر، پەی قەتڵش مەوینان کەمەر
تا ، ئەبوتالیب، دارای زەمانە
حەزرەت، بەردەوە، وە دەوڵەت خانە
بەعد موددەتێ، جە مابەین، ویەرد
سێ بارە حەزرەت، عەرزی عەمۆش کەرد

فەرما : من ئەمشەو هەم نە ئازاد بیم
بێ غوسسە و خەیاڵ، وەیتەور نەخاو دیم
یەک دار، جە سەقف خانە بەرداشتم
وەنەزدە بانێ نوقرە، گوزاشتم
دیم، دوو کەس، جەوسەر لێم بین ئاشکار
جەو پێچەی نوقرە، ئامان بە وار
یەکێ دوور مدرا، یەکێشان جەلام
وێنەی خڕیدار، خاس کەرد تەماشام
ناگاه وێنەی بەرق، دەس وە بەتنم بەرد
دڵم جە پەردەی دەروون بەر ئاوەرد
وات: خەیلێ پاکەن دڵی پێغەمەر
جای رەحمەن، پەی رووی زەلزەلەی مەحشەر
ئێد وات: هەم دڵ، نیا ، نەجای وێش
بێداربیم ئەمز، ساچێش، ئاما پێش!

فصل دربیان ذکر وقایع سال بیست و پنجم از ولادت آن

خەدیجە کوبرا ، حەقق رازیی بۆ لێش
شای شیرین، ئەندام، بەندەی جگەرکێش
کناچەی خولید ، شای شیرین خاڵان
سەرداری زومرەی، ساحیب کەماڵان
جە لای خاتوونان، قورەیشی عەرەب
مەویارا، دایم، بە شادیی و تەرەب
جە ماڵی دنیا ، زینەت و جەماڵ
گۆناش مەدرەخشا ، چون دوڕدانەی لاڵ
شانازیی مەکەرد، وە گەنج و گەوهەر
غەنیی بێ تەمام، جە تڵای ئەحمەڕ
پەی ئەهلی توجار وێنەی سەرمایە
یەکسەر جە لای ئەو مەبەردەن مایە

تا، ئەبوتالیب، جە قەلیلیٚ ماڵ
دیسان، جە کسرەت، کلّفەت و عەیاڵ
وە خواجەی عالّەم، خەیلیٚ شکات کەرد
واتش: بە وەتۆن، دەرمانی گشت دەرد
خەدیجەی خوێلد جە رۆزگاران
مەدۆ، بە شیرکەت، زەڕ بە تجاران
ئەگەر تۆ، وە ئەو کەری ئیشارەت
یەقین، مەکیانۆ، مایەی تجارەت
میاوۆ نەفعیٚ، بە تۆچی سەفەر
سەنگی سەرد مەبۆ، پەی تۆ، وە گەوهەر
حەزرەت زەمیرش ئەسراری غەیب بیٚ
زبانش، ئیخبار، سدقی لارەیب بیٚ
فەرما، قبوول بۆ، نیازت، جە سەر
من هەم خۆشحاڵم، دایم، پەی سەفەر
بەڵام ئیلتیماس، من جە خەدیجە
ئەگەر مەبەخشۆ، ئاخر نەتیجە
غەرەزی خاس ئیدەن ئەگەر قابل بۆ
ئەویچ وە سەودای ئێمە مایل بۆ
نەک حەرفم، جەلاش بۆ بە هەدەر
جەودما پەی تۆ، ببۆ موکەدەر
ئەبوتالیب وات: مەتەرسووم یۆتەر
وەر جە تۆ، سبقەت کەرۆ، پەی سەفەر
چون جە گفتوگۆ جستوجۆی خەبەر
ئەبوتالیب و چەنی ئەو سەروەر
ئەو بەحسە، ئەو ڕۆ، تاکەی خۆرئاوا
وەسەمعی شەریف خەدیجە یاوا
وە موعجیزەی پاک، شای بوراق سوار
خەیلیٚ مایل بیٚ، زەڕ بدۆ وە خەربار

بەشەرتیٚ حەزرەت شەرکەت کەرۆ
غولّامی ئەمین، چەنی وێش بەرۆ
پەیغام کەرد وەلای شای خەیرولبەشەر
مستەفای ئەمین، **سالاری مەحشەر**
شنەفتم تۆ مەیل تجارەت داری
عەرزی کەمینە، مەغدور مەداری
بزان یەقینت ئەگەر عازمەن
ئیزهار کەر بەمن، هەرچیت لازمەن
جە شیرینی نام، شیرین گوفتارت
جە ئەسڵی ئیخلاس، حوسنی کردارت
یەقین، من هەم تۆم وەئەمین دییەن
خیانەت، جە بەین، من و تۆ نییەن!
ئەو نەفعە بادا، وەغەیر مەیاوۆ
مەسڵەحەت، ئیدەن، بە تۆ بیاوۆ
قاسید، سفارش، ڕێزەی راز شەربەت
یاونا، خزمەت، شای شیرین حەزرەت
حەزرەت، تەقدیر کەرد، وە فەراحەت باڵ
پەی ئەبوتالیب چگۆنەگی حاڵ
ئەبوتالیب هەم، بە شادیی و مەزاق
واتش: (له الحمد) نیعمەلئیتیفاق
واتش: خوداوەند سیڕڕی سوبحانی
رزقێوەن، پەی تۆ، کەردەن ئەرزانی
جەودما، حەزرەت، شای خەیرولبەشەر
کەردش، تەدارەک ئێرادەی سەفەر
خەدیجە، مایەی تجارەت، داپێش
مەیسەرە نام، هەم غولّامی وێش
پەی خزمەتکاریی شاهی ئەنبیاه
هەم پەی واقیعە، هەم بەڵەدی راه

ئەرسەد، کە دێرەن، مەنزڵ هەم دوورەن
جە بەعزێ کیتاب، وەیتەور مەستوورەن
خەدیجە یەکێ، جە قەومانی وێش
ئەمین و مەحرەم، زەرگشانی وێش
حوزەیمە نام، سوخەن سەنجیدە
دانای دانشمەند، دڵ پەسەندیدە
چەنی مەیسەرە، ئەو دوو هەم نەبەرد
هەردوو بە خدمەت، حەزرەت راهیی کەرد
قافیلەی قورەیش، وە عەزمی سەفەر
رای چوڵ و بێدی گرتشان، نەوەر
حەزرەت سوار بیی، وە پشتی ناقە
چەنی غوڵامان شیرین عەلاقە
مەنزڵ، بە مەنزڵ، منمانا، ئەعجاز
کەش و کۆ و کەمەر، چەنیش مەکەرد ڕاز
جە ئەسڵی ڕاودا، وادەی عەسری تەنگ
ناقەی خەدیجە پای ڕاستش بیی لەنگ
هەوا، هۆڵناک، ڕاگە خەوف و بیم
جیا مەند، جە شۆن، قافڵەی عەزیم
حوزەیمە، دەرلا، عیلاجش نەکەرد
تا، ئاخر، هاناش، وەلای حەزرەت بەرد
حەزرەت گێلاوە، مەندەر کەردەوە
تا جە لای ناقە، پا ئاوەردەوە
دەستی موبارەک، مالا وە پای ئەو
خەیلێ مەشغووڵ بی چەنی دۆعای ئەو
ناقە، پای سەقەت، فەوری ئاخێز کەرد
بارۆیش تەمام، سەربارش هەم بەرد
نیشت نە جامبازە، مەفڕیا، چون تەیر
حوزەیمە، دەرلا، جە دوور هەر مەکەردش سەیر

سەدای زەنگی ئەو، مەشیی وە فرسەنگ
پەی گشت قافڵە بی، وە پێش ئاهەنگ
حوزەیمە، ئەی کار، خەیلێ غەریب دی
هەم چەند موعجیزات سەختی عەجیب دی
واتش: محەمەد، شانش عەزیمەن
فەرموودەش، مەقام رای موستەقیمەن
تا، یاوان، وەجای تەرسا مەزاهیب
وەلای سەومەعەی نەستۆرای راهیب
حەزرەت، تەشریفش وە پای سەنگ بەرد
مەیسەرە، ناقەی حەزرەت تاقەت کەرد
ئەهلی قافیلە ساکین بین یەکسەر
جە لای بارخانەی پاکی پێغەمەر
نەستۆرای راهیب، ئاما بێ خەبەر
نووری حەزرەتش، ئاوەرد ئەو نەزەر
پەلەپەل خێزا، جە شوعلەی نوورش
سەر وەقەدەم ساخت شیی وە حوزوورش
عەرز کەرد، خاترم، پەڕ جە ئەندێشەن
تۆ لات و عەززا، تۆ نامت چێشەن
حەزرەت جواب دا، شۆخی پەسەند بۆ
فەرما تۆ دایت هەر بی فرزەند مەبۆ
من لات و عەززا، وەسەگ مەزانۆم
وێتان هەم وەسەگ دۆزەخ مەوانۆم
ئاخێز کەر جەلام، دوورگیر وە تەعجیل
تۆ بەغەیر، جە بت، نەداری دەلیل
نەستۆرا، ئیحتیاتی نووری حەزرەت کەرد
پەی پەی وە زاهێر، کێشا ئاهی سەرد
وات: سەوگەند بەوکەس بەسیرەن بێ چەم
ئینجیلش کیاست، پەی عیسای مریەم

ئینه پێغەمەر، ئاخر زەمانەن

خولاسە، مەخلووق گشت ئینس و جانەن

ئیتاعەی ئەمرش، رستگارییەن

بێ ئەمریش دایم گرفتارییەن

دنیا، گشت مەبۆ، عەبدی زەڕ سەندش سەرکەشان، تەمام، مەبان وەبەندش حەد هیچ کەس نییەن، جە غەلغەلەی ئەو کەرۆ، جە مەساف، مەقابەلەی ئەو مەیسەرە، چەنی حوزیمەی پەڕ هۆش حەرفی نەستوورا، گرتشان نەگۆش عەقیدەی حەزرەت، گرتشان نەدڵ بە یەقین باوەڕ کەردشان حاسڵ دیسان، هەم حەزرەت چەنی یەک یەهوود یەهوودی کاهین، گومڕای بێ وجوود یەهوود عەرزش کەرد، وەبێ چۆن و چەند بە لات و عەززا، مەدەرووت سۆگەند حەزرەت، وات: ئەرمن رام بگنۆ لێشان دەرسات، رووی وێم، مەگێڵنۆ لێشان یەهوود، وات: تۆ حەقق و جانب داری مەعلووم، خودای وێت، وە چەم مداری چەو دما، واتش، وە حەقق سوگەندەن ئینە هەر ئەو شەخس، سەعادەتمەندەن خودا، جە تەورات، ئیسمی ئەو بەردەن وەسفش، پەی مووسای بەنی عومران کەردەن غەرەز نەقدی جینس، یەکسەر، بەردشان مایەی میسر، گشت، خرید کەردشان شەرتی تجارەت، مەبۆ، بەو تەور بۆ نەفعش چون رێژەن، رێزای نۆ هەور بۆ

بارخانەی باز، بیی وە شادیی و خورەم روو نیان، نە ڕووی، مەککەی موعەززەم مەنزڵ، بە مەنزڵ، تەیی کەردەن راهان ئیلزام، دا، تەمام، گرووی گوم – راهان

مەیسەرە دیا، دوو مورغی ئەزرەق

پەی چەترداریی مدران، موعەووەق!

هەریەکێ، بە چەتر، شیرینی ئەعلا

جە فەوقی حەزرەت، گرتەن وە باڵا

هەر بە ئەندازە، رەبتی ناقەی ئەو

مەویەران، دەردەم، بە دەوانی دەو

ممازان، زەڕەی شوعلەی ئافتاب

بگنۆ، نەگەردەن، شای گەردەن نیقاب چەنی هەم حەزرەت، شای گەردوون بێ گەرد وە مەککەی شەریف، موراجەعەت کەرد وەختێ داخڵ بین چون نەجمی گەردوون خەدیجەی کوبرا، چەنی چەند خاتوون هەر موشاهەدەی مورغان مەکەردش دوورا دوور سوجدە، حەزرەت مەبەردش خاتوونان، جەی رەمز یەکسەر حاڵی کەرد تەعریفی حەزرەت، وە میان ئاوەرد ناگاه مەیسەرە، ئاما جە لاوە سەر فرووز ئاوەرد، مدرا، وە پاوە خەدیجە پەرسا، ئەحواڵی حەزرەت جە مورغانی فەوق شای شیرین شەوکەت مەیسەرە عەرز کەرد؛ شەخسێ کەریمەن بزان محەمەد، شانش عەزیمەن هەر جە پای ناقە، تا قیسسە نەستۆر جوملەی موعجیزات، نزدیک، تا، وە دوور

بەحسی یەهوود و نەفعی ئەو سەفەر
یەکایەک، عەرز کەرد، جە لای ئەو دولبەر
خەدیجەی کوبرا، جە کیسرەتی ماڵ
بە ئاوازی حوسن، شای شیرین جەماڵ
زومرەی سەنادید، قورەیش و عەرەب
تەڵەب کارش بین، بە شادیی و تەرەب
مولتەفیت نەبێ بە ئەزواجی کەس
مایل هیچ نەبێ، بە مەزاجی کەس
جە مەیلی حەزرەت، دەروونش کەیل بێ
جە فیراقی ئەو ئەسرین پەڕ سەیل بێ
یەک عەورەتێ بێ نەفیسە نامێ
زەعیفەی مەزبووت، شیرین کەلامێ
زەعیفە عاقڵ، ساحیب کەماڵ بێ
حەکیم -ی زەنان، حاڵزانی حاڵ بێ
خەدیجە، پەنا، بەو زەعیفە بەرد
ئیزهار، مافی زەمیر، وێش کەرد
نەفیسە، وە زات، خودا، سەوگەند وەرد
پەی مەواسەڵەت، حەزرەت عەهدش کەرد
تا شیی وە خدمەت، شای (بەتحا) یانە
عەرزی خدمەت کەرد، بە مەحرەمانە
واتش: خەدیجە، بە تۆ مەفتوونەن
جە فیراقی تۆ، جەرگش پەڕ هوونەن
باڵی مەرحەمەت، بکێشەش وە سەر
نیکاحش بکەر، وە ئەمری داوەر
قەومی قورەیش گشت، تەڵەب کارشەن
ئەهلی سەنادید، گشت داغ دارشەن
کەس وە جفتی وێش، قابل نەزانان
زی بەشەر، بە وێش، مەحرەم نەوانان

حەزرەت، فەرماوا، ئەر حەقق رەزاش بۆ
رەزام، وە قودرەت، هەرچی قەزاش بۆ!
نەفیسە، زانا، حەزرەت، رازییەن
راغیب، وە تەزویج فیتوای قازییەن
دا، وە خەدیجە، موژدەی بەشارەت
خەدیجە، خەرمان خەم دا، بەغارەت
قەراری ساعەت، مەسعوودی ئەو ڕۆ
پەرێ بەستەی عەقد، شای فریشتە خو
چون بابۆش، زوودتەر، فەوتش کەردە بێ
عەسمەت، پەناه پەشتی پەردە بێ
یەک عەمۆی داشت، یەک عەمۆ زادە
هەردوو عولەمای ئەو وەقت و وادە
عەمروی بن ئەسەد، نامی عەمۆش بێ
جانشین جای مولکی بابۆش بێ
عەم عەمۆ زادەش، وەرەقەی بن نەوفەڵ
شێری مەیدان گیر، سەرداری سەرتەڵ
هەردوو تەڵەب کەرد، پەی تەزویجی وێش
بە قانوونی قەوم، بوزورگانی پێش
جەودما، حەزرەت، شای ئەعلا سیفات
خەتمولمورسەلین، خواجەی کائینات
ئەبوتالیبش حاڵی کەرد جە کار
هەم ئەعمامی وێش گرد، کەرد خەبەردار
پەرێ کاری خەیر، مشوورەت کەردەن
تەشریف وە مەنزڵ، خەدیجە بەردەن
یەک نەفەر، عالم، جە عیلمی دارا
قازی ئەو ئەییام، قەومی نەسارا
ئەو هەم وە مەجلیس کەردشان ئەختار
چەنی چەند بوزرگ، دارای رۆزگار

تا ، ئەبوتالیب، خوتبەیێ، وانا
واتش: خوداوەند، عەلیمەن دانا
بییەن شەو و رۆژ، فەسڵ و ماه و ساڵ
حەمد و سەنا، پە زاتی بێ زەواڵ
ئێمەیش، وە ئەولاد، ئیبراهیم سروشت
هەرتا، وە ئادەم، یەکیەک پشت بە پشت
فەزڵمان جە سەر مەخلووق گشت بییەن
ئینە، مەعلوومەن، خیلافش نییەن!
کەعبەش، وە ئەولاد، مەناف سوپەردەن
زەمزەم، وە هاشم، ئەرزانی کەردەن
عەبدولموتەلیب، مەعلوومەن، لیێتان
یەکسەر، گرد دیتان، وە دیدەی وێتان
بەندە، خۆ ئەعیان، قەومم مەزانان
دایم، وە رەئیس، حوکم، مەوانان
ئاخر محەمەد، برادەر زادەم
شای، زیبا ، تەڵعەت خودا پێ دادەم
بەر گوزیدەی زات، دانای داوەرەن
جە مەلایەکان، شەرەفناک تەرەن
مەکێشاش چەنی قورەیش بەرابەر
ئێد زیادتەرەن، وە دانای داوەر
خەدیجەی خویلد، تەڵەب کارشەن
بە دیدە، بە گیان، خریدارشەن
بیست شوتر، مەهر، حەقق سەداقش
تا تەبدیل، نەبۆ، بەزمی مەزاقش
وەرەقەی بن نەوفەڵ، خوتبەی وێش وانا
واتش: خوداوەند، حەییەن تەوانا
بەعد حەمدی زات، پادشای باریی
وە دینی حەنیف، عەقدش کەرد جاریی

عەمروی بن ئەسەد وات، بە حەڵاڵی
هەم، بە هامجفتی بە خۆش ئیقبالی
خەدیجەی خویلد، بە ئەمری ئەڵڵا
دام، بە محەمەد، ئیبن عەبدوڵڵا
یەکێ، پەروانە، یەکێ، شوعلەی شەم
پیر و غەڕە بان، هەردووشان، بە هەم
سا چون خەدیجە خوشحاڵ بی بە دڵ
مرادش، جە لای خودا، بیی حاسڵ
فەرما کەنیزان، تا داشان نەدەف
سروود واناشان، یەکسەر، بێ تەخەف
بەڵ، هەر ئەو رۆژ، زەهرەی پاک ئەندیش
چەنی موشتەری، خورشید، سیای وێش
نە خەڵوەتخانەی یاتاخی دەیجوور
مەوسووڵ بین، تا وەقت سفیدی کافوور

فصل دربیان ساڵ سی و پنجم ازولادت حضرت وبیان بعض امور

حەزرەت، جەودما ، جە مەککە ئاوا
عومری شەریفش، و سی و پەنج یاوا
چەندێ، وەقایعات، چەند مەملەکەی سەخت
روودا ، یەکایەک، بە وەقت و بێ وەقت
زاتی بێ زەواڵ، تاک و تەنیای فەرد
جە شەڕی دوژمن، موحافەزەش کەرد
جە بەعزی کوتب، سەیر، مەستوورەن
جە لای ڕاویان، وەیتەور، مەشهوورەن
فاتمەی زەهراء، حەقق رازی بۆلێش
جەو ساڵ، پەیدا بیی، جەلای قەوم و خوێش!
تا ، عومری حەزرەت، یاوا، بە سیی و هەشت
تەنها ، جە سەحراء، مەکەردش، گوڵگەشت

مەیاوا، بە سەمع، شەریفش هەرسات
بە ئاوازی بەرز، کەڕات و مەڕات
شەجەر و حەجەر، نەباتات، یەکسەر
سەڵام، مەکەردەن، گشت، بە پێغەمەر
رۆشنی عەجیب هەم مەدیش وەچەم
خەوف، مەبەرد، وەدڵ، چەم منیا وەهەم
بەڵ، بە ئەسێح، ئەسڵی حیکایەت
وەیتەورە، ڕاوی، کەردەن ڕوایەت
قەریب، بە بەعسەت، ئامای رۆحانی
نزدیک بیی، نزوول، وەحی رەببانی
تەشریف حەزرەت، نە تۆی ئەندەروون
هەر وەقت، پەی کارێ، مەشیی وە بەیروون
شەجەر و حەجەر، یەکسەر، وەلەبێک
مەوات: یا رەسوول، سەلام و عەلەیک
وە هەرجا ، حەزرەت، تەشریف مەبەردش
هەر ئەشیا ، پەی وێش، سەلام مەکەردش
حەزرەت، جە ئاواز، جە دەنگ و بێ دەنگ
حەیران، مەندە بێ، جە لای دار و سەنگ
یەمین و یەسار، نیگاه مەکەردش
کەس نەبێ، چون خەوف نەدڵ مەبەردش
نەوجا ، مەگورێزا بەوێش مدا دوور
مەشیی وە جای، هەنی، هەم وەیتەور
جەودما ، و حوکمی شای لا تەناهی
ئاساری ئەنوار، لوتفی ئیلاهی
زاتی عەقیدەش، وە حەقق کەرد حاسڵ
جای سیراجەی دڵ، حەزرەت گرد مەنزڵ
سەفحەی زەمیرش، بغەیر، جە ئەڵڵا
خاڵی بێ تەمام، جە ماسیوەڵڵا

مەیلی حەقق، بەوتەور، جە دڵ نەقشش بەس
جە گشت ئوموورات، غەیرە، کێشا دەس
قەتع، کەرد، نەدڵ، مەیلی عەلایق
لابەرد ئیختیلاف، چەنی خەلایق
مەرتەبەی عیشقش، بەو جاگە یاوا
هەر شەو، تا سۆب و سۆب، تا خۆرئاوا
یادش، هەر هەوای یادی خودا بێ
کەی خودا، جە ئەو، یادش جیا بێ
مەواتەن، عەرەب، گومڕای دەروون ڕەق
نەدین محەمەد، عاشق بۆ بە حەقق
چون مەبۆ، کەسێ، دڵ پەسەندیدە
عاشق بۆ، وەیاد، خودای نادیدە
تەسویری خەیاڵ، نەفسانی، نە دڵ
وە ئاوی ئەغماز، شتش وێنەی گوڵ
تەشریف بەرد، پەیبەیت، کەعبەی موعەززەم
مەکەردش، تەواف، بارەگای حەرەم
مەنزڵ، جە کۆی بەرز حەڕا، دا قەرار
شەوان، تا بە ڕۆ، رووان، تا ئێوار
بە قاعیدە، قەعر، تەوەجوە کەردش
وەیتەور، زیافەت، دایم مەبەردش
رای عبوودیەت، وەیتەور، گرت نەوەر
مەحکەم بیی بە حوکم، دە هەندەی، داوەر
گاهێ، پەی کاری شای گەردوون بێ گەرد
تەشریف، وە حوجرەی خەدیجە مەوەرد
ئەندک رۆزی قورس...... زادی جۆ
مەبەردش، دیسان، ڕۆ مەنیا پەی کۆ
هەر جە کۆی حەڕا، مەعبەدگای جاران
ئەوقات، سەرف مەکەرد، جە رۆزگاران

هەر بە عیبادەت، شای فریشتە خۆ
رۆ مەکەرد، وە شەو، شەو مەکەرد وە ڕۆ
حوجرەی دەروونش، وە حوکمی شاهی
مەنقووش بیی، بە نەقش زاتی ئیلاهی
رۆحەلئەمین، بیی بە موعەلیمش
لەفزی قورئان، کەرد بە تەکەلومش
جە خاودا، عیلمەلیەقین واتەن پێش
رەمزی سەماوی ئاشنا کەردەن لێش
سینەی بێ کینە، ساف و مەحفوز کەرد
شارەزای ئەوزاع، لەوحەلمەحفووز کەرد
یاوا، وە حەڕا، بورجی ریسالەت
سوبح جە کۆی بەتحا، شەمسی نبووەت
بالاش بی بە جای حیلمی ستایش
وە خاتەم، تەڵعەت، دەریا، ئارایش
جە لوتفی بێ چوون، یەزدانی بێ باک
فەرقش، قایز بی، بە تاجی لەولاک
دەروونی پاکش، چون ئاینەی جام
مەنمانا، دنیا، جە قاف تا بە قاف
وەحشی و تیوور و خاک و هەرد و بەرد
یەکسەر، گشت، چەنیش گفتوگۆ مەکەرد
شیرین حەیاو حیلم، شیرین داد و دەنگ
شیرین خوڵق و خۆ، شیرین شێوە زەنگ
مەولای روداری خاسش فەرماوان
چون، بە ئیرسییەت، بە حەزرەت یاوان
ئەگەر موعجیزەش نەویا، چێو تەری
جەماڵش وەس بێ، پەی پێغەمەری
ئیپتیدای دنیا، تا وە ڕووی مەحشەر
جوملەی موسەنیف، واسیفان، یەکسەر

گشت وە تەسنیفات، تا وە ڕووی مەردەن
کەس وەسفی حەزرەت، تەمام نەکەردەن
غەیر، جە خوداوەند، وەسفی ئەو زانان
جە کەلامی وێش، مەدحی ئەو وانان
وەسفش، جە سوحف کەردەن، پەی ئادەم
پەی شیت و ئیدریس، دایم دەمادەم
پەی مووسای کەلیم، دایم جە تەورات
چەند کەردەن، سەنای، خواجەی کائینات
پەی نوح -ی نەبی، دیسان، هەم پەی هوود
وەسفش، جە زەبوور، کەردەن، پەی داود
چەند جار، جە ئینجیل، ئەوسافی خاتەم
خودا، کەردەن، پەی عیسا بنی مەریەم
سی جوزئی قورئان کەردەن خەڵاتش
یەکسەر، ئیشارەن، جە موعجیزاتش
ئەغلەب، ڕمووزات پای پەشت بەردەن
خودا، حیکایەت، پەی حەزرەت کەردەن

فصل دربیان اول وحی حضرت جبرئیل آورده

عومری هومایۆن، شای خەیرولبەشەر
یاوا، چهل ساڵ، بە ئەمری داوەر
چون ڕووی دووشەنبە، خاسەی ئەیام بێ
یەومی هەڤدەهەم، شەهری سیام بێ
شای خەتمی، پەنا، حەبیبی داوەر
شەفیعی دیوان، زەلزەلەی مەحشەر
جە غاری حەڕا، خاوەش بەردە بێ
جە بان سەنگێ، تەکیەش کەردە بێ
بە ئەمری فەرمان، پادشای جەلیل
نزول کەرد، وە خەیر، جەودەم جوبریل

به شکلی سوورەت، وێنەی ئینسانی
چەنی توحفەجات، وەحیی رەببانی
جە غاری حەڕا و ئەوجای بەهەشت بۆ
یاوا وە خزمەت شای فریشتە خۆ
چوون شکۆفەیێ جە رووی پەردەوە
وە ئەدەب، حەزرەت، بێدار کەردەوە
جوبرەئیل واتش: یا ئەحمەد ئیقرەء
شەفیعی دیوان، باعیسی مەبدەء
جواب دا، حەزرەت، جە رووی خەوف بیم
فەرما: چێش واچۆم، من خۆنەوار نیم
جوبریل، وە سەخت، حەزرەت، وشارا
تا، پالووی ڕاستش، جە چەپ، ویارا
گومان، بەرد، داخۆ، جەنەتلماوا
موقەدیمەی مەوت، وە گیانش یاوا
دووبارە، ئیقرەء، واتش جوبرەئیل
بواچە حوکمەن، جە دانای جەلیل!
حەزرەت، وات، خۆ من هیچم نەوانان
چێش واچووم، حەقق وێش، عەلیم و دانان
دیسان، وشارا، ئەندامی حەزرەت
نم دا، وە بالاّی، نەمامی، حەزرەت
سێ بارە، ئەو پەیک بەڕندەی رەهبەر
ئیقرەء، تەکلیف کەرد، ئەو بە پێغەمەر
باز هەم واقیع بیی تەغییری حاڵەت
سەروەر و شادی و عەجز و مەلاڵەت
ئاخر، جوبرەئیل، چون شنۆی نەسیم
وات: (بسم الله الرحمن الرحیم)
(إقرأ باسم ربك الذي خلق الأنسان... هتد)
بە قەولی ناقڵ، عولەمای سییەر
یەکیەک، جە مەکتووب، وەیتەور دان خەبەر

وە شارای ئەوەڵ، نەفسی ئەممارە
بەر کەرد، نە دەروون، ئەو شەم روخسارە
سانی، هەم سیفات، نەفسی لەووامە
دوور وست، نە جەستەی ئەو جەمین جامە
سالیسەن، سیفات، بەسەریی، بەدەو
مەحوو کەرد، جە قەلب، هەمایۆنی ئەو
چەو دما دیسان، هەم رۆحەلئەمین
پاشنەی پای وێش، دا نە ڕووی زەمین
وە ئەمری قودرەت، پادشای باریی
یەک چەشمە، زەلاڵ، ئاو بیی جاریی
جوبرەئیل وزووء، سەندش بەو ئاوە
تەعلیم کەرد، حەزرەت، هەر بەو سەراوە
مالاّ، وە ساعید سفیدی، پەڕ نوور
وزووء سەندەوە، مەلائیک دەستوور
جوبرەئیل نییەت، ئیمامەت، ئاوەرد
حەزرەت، هەم جە پەشت بەو ئیقتدا کەرد
دەردەم، جەماعەت، چەنی جوبرەئیل
دوو رکعەت نماز، کەردەن بە تەعجیل
هەر ئەو دوو رکات، دایم مەکەردش
تاکەی قەرار دان، پەنج فەرزە پەرێش
سا چون، ئەی سوورەت واقع بی جەودەم
حوجرەی دەروونش، پەروازە بیی جە خەم!
واتش: مەبادا، یە خیانەت بۆ
سیحر، یا ئەفسوون، یا کەهانەت بۆ
چەو غایلەی سەخت، شی پەی قوللەی کۆ
وە چاری ناچار، وێش هەوا دەرۆ
نیدایێ ئاما، وات: یا محەمەد
حەبیبی حەزرەت، ئەزەڵ و ئەبەد

ئانه کۆمەشیی، خەیاڵت چێشەن
خاترت، جەکێ، دڵ، وە ئەندێشەن
تا حەزرەت، نەزەر، وە ئاسمان کەرد
دیش کە جوبرەئیل بە شێوەی یەک مەرد
مدران، موعەووەق، هاوە فەوقەوە
تەن، وە جە لای نوور، شادیی و زەوقەوە
وات: یا محەمەد، خۆ من دەلیلم
تۆ، رەسووڵلا، من جوبرەئیلم
ئەندێشەت نەبۆ، خەوف بەرکەر نەدڵ
مورادت جە لای حەقق بییەن، حاسڵ
حەزرەت، جە مەعنای گفتوگۆی بێگەرد
جە خەیاڵی وێش، پەشیمانی وەرد
وە هەر تەرەف دا، ئیرادی ڕاش بێ
فەوری جوبرەئیل جە نەزەرگاش بێ
بەعدەز وقووعی قەزییەی عەزیم
بە چەند خەیالات، بێ خەوف و بێ بیم
هەم ڕۆ، وە مەککە تەشریف ئاوەردش
تەشریف وە مەنزڵ، خەدیجە بەردش
خەدیجە عەرز کەرد، یا ئەبولقاسیم
جە دووریت، بریان، خاو و خۆراکم
قاسید کیانام، دیارت نەبی
دووربا، دوور جە تۆ، ئاسارت نەبی
تەشریفی خەیرت، وە کۆ بەردە بێ
بە خودا، ئیمانم، پەی تۆ هەردە بێ
حەزرەت، فەرماوا: (اني اخاف أن اكون كاهناً)
فەرما من خەوفم خەیلێ هانە دڵ
فیشتەر دەغدەغەم، پەی بییەن حاسڵ
پەی چێش، ئەو شەحە، نەوا کاهن بۆ
وزاهیر، تلا، وە باتین ئاهین بۆ

خەدیجە عەرز کەرد، وات: مەعازڵڵا
ئەی نووری عەینەین، ئیبن عەبدوڵڵا
خودای زیلجەلال بێ هەمتای فەردەن
فەزڵی وێش بە تۆ، ئەرزانی کەردەن
من ئومێدم هەن، ساحیب عیزەتبای
هەنی پێغەمەر، موڵکی میللەت بای
تاکە دوو سێ ڕۆ، جە مابەین ویەرد
حەزرەت، هەم وە غار حەڕا، تەشریف بەرد
تەن وە تۆی لباس پارچەی قەشەنگێ
جە نۆ تەکیە دا، وە بانی سەنگێ
دووبارە، ئاما، ئەخی جوبرەئیل
وات: یا محەمەد هورزە وە تەعجیل
حەزرەت، دیا، دیش، شەخسێ مونەووەر
مدران، وە پاوە، چون شوعلەی قەمەر
ئەو هەم، جە شۆنش راهی بی نە ڕا
گوزەر کەردشان، تا وە کۆی سەفا
جوبریل قەدەم جە ئەرز مەحکەم کەرد
جە ناگاه، هەم سەر وە ئاسمان بەرد
پەڕی شاباڵش، ئەفشان کەردەوە
مەشریق، تا مەغریب، دنیا شەردەوە
پاه سورخ باڵ سەبز، سەرباڵش زەردەن
یەک گەردەن بەندیی، یاقووت نە گەردەن
مووی سەر چوون مەرجان، پیشانی بلوور
روخسارش ڕەنگین، ڕەنگی هەزار جۆر
جە رووی پیشانیش، بە خەتی زاهیر
کەلیمەی، شەهادەت، تەبییەی تاهیر
ئەوەل (لا اله الا الله) هەن
دووەم، محەمەد رەسوولەڵڵا هەن

حەزرەت، حەیران، مەند، جەی پەڕ و باڵە
جەی قەد و قامەت، جەبهەی جەماڵە
فەرما تۆ کێنی، رەحیمەکومولڵا
هەم نامت چێشەن، ئیبن عوبەیدلڵا
نەدیەنم وە چەم، هەرگیز وێنەی تۆ
وەیتەورە، قامەت، بوزورگی نیکۆ
وات: من جوبرەئیل فەرمانبەردارم
پەیکی پادشای، دانای قەههارم
وە لای ئەنبیاء، جەمیعی مورسەلین
هەر من نازڵ بیم، وە ڕووی سەر زەمین
تۆ، ئەی محەمەد، دیسان، بوانە
من مامووری تۆم، ماوەر بەهانە
حەزرەت، وات: سا من چە تەور بوانووم
هیچ نەوەندەنم، هیچ نمەزانووم
جوبریل بەو تەور، وشاراش بە جۆش
مەحەل بێ حەزرەت، بەربشۆ جە هۆش
باز، وات بوانە، من ئۆستادی تۆم
ماموورم، بە ئەمر، شای فریشتەی خۆم
شای خەتمی پەنا، جەوابی تەعجیل
دیسان هەم جە نۆ واتش جوبرەئیل
باز هەم جوبریل، وە سەد جەهد و جەخت
حەزرەت، وشارا، وە فشاری سەخت
سێ نۆبەت، روو دا، ئەی قیل و قالە
ئەی وەحی رەحمەت، جەنگ و جیدالە
بە قەولی راوی، رەوزەتولئەحباب
جەودما، حەزرەت، شای فەلەک ریقاب
تەشریفی حەزرەت، موراجەعەت کەرد
فەڕ و قەدەمش، هەم وە مەنزڵ بەرد

خەدیجە لووا، وە ئیستیقباڵش
جە ڕووی ئیرادەت، پەرسا، ئەحواڵش
وات: دایۆ و بابۆم، سەد جار فیدات بۆ
رۆحی رەوانم، سەرگەردی ڕات بۆ
نوورێ، مەوینم، جە ڕووی جەماڵت
هەرگیز، نەدیەنم، جە گۆنای لاڵت!
فەرما، پەیم بکەر، سەرگوزەشتەی وێت
ئەی نوورە، جە کۆ، ئاخر یاوان پێت
حەزرەت، بەیان کەرد، خاتری مەلاڵ
ئەوەڵ، تا ئاخر، چگۆنەگی حاڵ!
خەدیجە عەرز کەرد، فەردی بێ زەواڵ
خودای لایەنام، بەرزی بوڵند ماڵ
لوتفش چەنی تۆن، دڵ مەدەر وە دڵ
چەنی خەیاڵات، وێت مەکەر خجڵ
بە قەولی واتەن، سەرداری سەروەر
دوو سێ رۆ، جەماڵ، تەوەقف بکەر
هەر وەقت جوبریل زاهیر مەبو لات
من ئەعلام بکەر، سەرم بۆ فیدات
دیسان جوبرەئیل بە شێوەی بەشەر
ئاما، وە خزمەت، سالاری مەحشەر
خەدیجە زاناش، مەعلووم بی جە لاش
حەزرەت جوبرەئیل، ها، جە نەزەرگاش
وە بانی زانۆی چەپی وێش جە نۆ
نیشانا حەزرەت، شای فریشتە خۆ
پەرسا، مەوینی؟ حەزرەت وات: نەعەم
ها، وە فەوقەوە، مەوینووش وە چەم
دیسان نیشاناش، وە زانووی راستش
پەرسا، مەوینی، وێش و ئەساسش

حەزرەت، فەرماوا: هێمای دیارەن
ئەو نەجاگەی وێش هەر بەرقەرارەن
باز حەزرەتش بەرد، وە تۆی جامەی وێش
پەی ئێد، تا خاستەر، مەعلووم بە بۆ لێش
فەرقی موبارەک، پاکی پێغەمەر
جە تۆی گریبان، وێش ئاوەرد وە بەر
خەدیجە عەرز کەرد، دیسان بەو سەروەر
ئەمجار، جوبرەئیل، مەیۆت، ئەو نەزەر
حەزرەت، فەرماوا، نەمەندەن، هالاّ
دیارەن، کەمکەم، مەشۆ، وە بالاّ
خەدیجە، عەرز کەرد، دیسان هەم جە نۆ
واتش: فیدات بام موژدە بۆ، وە تۆ
ئانە، فریشتەن، بە تۆ دیارەن
ماموری حەزرەت، پەروەردگارەن
یەقین، هەقق ئەوش وا گوزار کەردەن
تەعلیقەی مەنسەب، پەی تۆ ئاوەردەن
خەدیجە کوبرا، سافی بێ عەمەڵ
هانا، بەرد وە لای وەرەقە بن نەوفەڵ
واتش: ئیبنی عەم دڵ وە ئەندێشەن
جوبرەئیل چۆنەن، نیشانەش، چێشەن
وەرەقە دا، جواب، قددوسەن قددوس
فریشتە دوورەن، جە سەدای ناقووس
ساتێ نەشناسان، خودا، بە دەلیل
فایدەش، چێشەن زیکری جوبرەئیل
خەدیجە کوبرا، وات: عەفاکەڵلاّ
ساحیب کارمەن، ئیبنی عەبدوڵلاّ
ماچۆ، جوبرەئیل، ئامان، وە لای من
وشاران، تەمام، سەر تا پای من

یانێ وەیحەرفە، تۆ باوەڕ داری
هەنی ئەو کازب، وە چەم مەداری
وەرەقە وات: بەڵ، ئەر رۆحەلئەمین
نازڵ، بۆ، وەی جا، نە ڕووی سەر زەمین
خەیرێ، عەزیمێ، روو مەدۆ، پەی عام
خوسووس، پەی مەککە، مەدینە، هەم شام
ناموسی ئەکبەر، پەیکی جاهانەن
مابەین، جێی خودا و ئەنبیاهانەن
پەی مووسا و عیسا، وەحی ئاوەردەن
مۆبەت، هەرچەنی، ئەنبیا، کەردەن
خەدیجە واتش: سیوای جوبرەئیل
مەرقووم هەن، جە ڕووی تەورات و ئینجیل
جەی زەمانەدا، وە بێ دەردیسەر
یەتیم، فەقیر، بۆ وە پێغەمەر
خودای زیلجەلال، ئەو غەنی کەرۆ
زەنی با فەخر و حیشمەت باوەرۆ
وەرەقە وات بەڵێ، حەقق دانا و نێکۆن
وەسفی ئەو ژەنە، گشت سیفاتی تۆن
خەدیجە پەرسا، مەر ئەو پێغەمەر
سیفاتش چێشەن، پێم بدەر خەبەر
وەرەقە وات: وەسفش بێ حەد شمارەن
بەرگوزیدە زات، پەروەردگارەن
بەڵێ، وە روئیەت، نەک شەوپای خەودا
ئاشکار، مەشۆ، وە بانی ئاودا!
سەنگی سەرد دایم، هەر سات، وە چەند تەرز
مەکەران، سەلام، وە ئاوازی بەرز
چون عیسا، مەردەی سەد ساڵە مەزار
بە ئیعجاز، چەنیش، مەیا، وە گوفتار

ئەشجار، ئەشیاھ، جە مەھ تا ماهیی
بە نبووەتش، مەدان گەواهیی
وەرەقە وات: ئەلئان، بشۆ وە یانە
زوودتەر، محەمەد، پەی من بکیانە
حەزرەت، تەشریفش، لای وەرەقە بەرد
واقیعاتی وێش، یەکیەک، بەیان کەرد
وەرەقە، سێ نۆبەت، پەیا پەی جە نۆ
وات: ئەی محەمەد موژدە بۆ، وە تۆ
بە ڕاستی من، جە ڕای سەروەریت
گەواهی مدەون، بە پێغەمەریت!
بە قدوومی تۆ، عیسا، بنی مریەم
بەشارتش دان، بەبێ زیاد و کەم
واتشان شەخسێ، بەتحا، مەقامش
جە ئاسمانان، ئەحمەدەن، نامش
چونکە جە ئینجیل وەسفش عەیانەن
ئانە پێغەمەر، ئاخر زەمانەن!
یەقین جوبرەئیل، جە سەدرەی مەنزڵ
تەشریفش وە لای تۆ بییەن نازڵ
وەرەقە ئاخێز کەرد، مدرا، وە پاوە
فەرقی مویارەک، حەزرەت، بۆساوە
واتش: نزدیکەن، وە چاری ناچار
ماموور بی پەی جەنگ مەعرەکەی کوفار
ئەی کاشکی جەودەم من جە حەیات مەبام
دایم، جە حوزوور، خاک و پات، مەبام
قەومی قورەیش، تۆ، بەرکەران جەی زەید
سیوای زاتی حەقق، نەداری ئومێد
حەزرەت، فەرماوا: یانێ رویەتەن
قەومان، بەر کەران، من جە ئەی وەتەن!

وەرەقە، وات: بەڵ، مەر بەتەناوت
کەس نییەن چەنیت، نەبۆش، عەداوەت
ڕەزاشان، نییەن، کەس، بە تەرغیبت
مەکێشان زبان، گشت پەی تەکزیبت
غەرەز، جە بازی کەچبازی چەپگەرد
بەعد، موودەتێ، وەرەقە وەفات کەرد
بەڵام حەدیث، فەرموودەی حەزرەت
شەیتان بە وەرەقە نەبەردەن زەفرەت
بەهەشتی باقی، ئەعلاجاش مەبۆ
سەهەندی توبا، تەکیەگاش مەبۆ
خەدیجە، نە خەیاڵ، نە فیکر و وەسواس
تەشریف بەرد وە لای کاهین عەداس
بەحسی جوبرەئیل، بەیان کەر پەرێم
نیشانش چێشەن، یەکیەک، واچە پێم
عەداس سەوگەند وەرد بە زاتی ئەقدەس
تا جە تۆ، مەتڵەب نەیاوۆم بە دەس!
جە رۆحەلئەمین، خاترت جەم کەر
هەرچی بزانۆم مەدەرووم خەبەر
خەدیجە واتش: زینهار سەد زینهار
حەرفم جە لای کەس، نەکەی ئاشکار
وە ئاین وێش، عەداس، عەهدش بەس
هەنی ئەی رازە، نەمواچم، بە کەس
خەدیجە واتش: بە ئیسمی ئەڵڵا
ئەمشەو محەمەد، ئیبن عەبدوڵڵا
جوبرەئیل، وە لای ئەو نازڵ بییەن
مەتڵەب، هەر ئیدەن، خیلافش نییەن
عەداس، وات: جە سەر زاتی ئەو سەروەر
ئامای جوبرەئیل، نامووسی ئەکبەر

ئەگەر بەو مەنزڵ، نزوول کەردە بۆ
مەبۆ، خەیرێ خاس، هەم ئاوردە بۆ
لاکین، جە شەیتان خاتر پەر خارم
خەیالات خەیلێ مەدۆ، ئازارم
نەک وە ئاسانەش، سەری ساوا بۆ
دووربا، ئاسیبێ، پەنەش یاوا بۆ
یاخۆ، وە مەکرێ هۆشش بەردە بۆ
سەودای جنوونێ، حاسڵ کەردە بۆ
ئەی کیتابی من، پەڕ، جە بەشارەت
ببەر، پەرێ، ئەو کەرۆش زیارەت
تاکە سالم بۆ، جە سیحری ئەفسوون
جە مەکری شەیتان، جە سەودای جنوون
خەدیجە کیتاب عەداس خوەش زات
بەردش وە خزمەت، خواجەی کائینات
بابشین وە لای عەداسی پەڕ فام
بەیان کەین، پەرێش حیکایەت تەمام
چەنی خەدیجە حەزرەت تەشریف بەرد
یاناخی عەداس، وە نوور ئاوا کەرد
سەلام کەرد حەزرەت، سەلام ستانا
دەر ساعەت، حەزرەت، وە لای وێش وانا
جامەی موبارەک پەڕ شەرەفناکش
لابەرد، جە مابەین، کەتفەینی پاکش
موهری نبووەت، حەزرەت دیی بە چەم
جە شادیی سەر بەرد، وە چەرخی هەفتەم
فەوری چون مالا، وە رووی خاک دەس
سوجدە، بەرد وات، قدووس قدووس
وات: وەڵڵا کە تۆ، ئەو پێغەمەری
ئەو شەفاعەت خوای، یەومەلمەحشەری

موژدەی، تۆشان دان هەردوو بە تەعجیل
مووسا، جە تەورات، عیسا جە ئینجیل
وات: ئەی خەدیجە، موژدە بۆ، وە تۆ
ئەلئان محەمەد، پێغەمەر مەبۆ
وات: یا محەمەد وەڵڵا جەو زەمان
تەکلیف کەر، مەردم، جە کوفری نسیان
کاشکی من جەودەم جە حەیات مەبیم
دایم هەر خاشاک، خاکی پات مەبیم
چەنی ئەسحابت، تەکبیر بوانام
وە ڕووی دوشمنت، شمشێر بشانام
وات: یا محەمەد، سەرداری سەرتەوق
مەئمووریت، مەعلووم بییەن وە مەخڵوق
حەزرەت، وات: هەلای لێم مەعلووم نییەن
غەیر، جە ئەو شەخسە، ئامان و شییەن!
عەداس وات: وە زود، وە ئەمری خالق
تۆ ماموورەنی، وە سەر خەلایق!
بەعزێ، وە کازیب قەولت، مەزانان
بەعزێ، وە ساحر، نامت، مەوانان!
مەبۆ، وە ناچار چەی شارە بارکەی
جە قەومی شیرکەت، زالم، فیرار کەی
حەزرەت، ئەی حەرفە گران ئاما لێش
فەرما، یانێ قەوم گومڕای بەد ئەندێش
مەکەران، وە بەر، ئێمە چی شارە
جەی مولک و ماوا، مەبیم ئاوارە
عەداس وات، بەڵ هیچ کەس نمەبۆ
بغەیر، جە قورەیش، دوشمەن، چەنی تۆ
گشت چەنیت مەبان، بە خۆنەخوارە
یەقین، مەکەرات جەی زەید ئاوارە

حەقق مەدۆت نەسرەت، وە سەر خەلایق
ئینشاڵڵا بێ شک، تۆ مەبیی فایق
جەودما ، حەزرەت، شای خەتمی پەنا
سەرداری سەرخێڵ، جەرگەی ئەنبیا
چەنی خەدیجە عەزەم ڕا کەردەن
تەشریف، وە مەنزڵ، موقەددەس بەردەن
پەی پەی جوبرەئیل، وە بێ نهایەت
هەر ماما ، بە وار، ماوەردش ئایەت
پەنهان، جە موشرک، قورەیشی عەرەب
ئایاتی شەریف، کەرد بە موخاتەب

فصل دربیان وحی و نزول جبرئیل

جوبرەئیل هەر ڕۆ، وەحی ماوەرد پەرێش
ئیزهارش مەکەرد، بە دۆستانی وێش
شەش ساڵی تەمام، جە مابەین ویەرد
نبووەت، جە لای کەس ئیزهار نەکەرد
سەحیحی موسلیم، هەم، جە بوخارا
عولەمای سیەر، پەی یادگارا
شەرحی ئەحادیس، وەیتەور ئاوەردەن
ڕەوزەتولئەحباب، نەقڵشان کەردەن
سوئال کەرد حادیس، یافی بنی هیشام
واتش: یا ڕەسوول سەد جار فیدات بام
بە عەشقی ئەو شای بینای بێ نیاز
وەحیی مەکتووبەن، یاخۆ، وە ئاواز
جوبرەئیل چێشەن، پەیم واچە کەمکەم
چۆنەن، بێ جیسمەن، یاخۆ، موجەسسەم!
حەزرەت، فەرماوا: یا ئیبن هیشام
ئامای جوبرەئیل، عەلیهیسسەلام

گاهێ، وێنەی وێش، گاهێ چون بەشەر
ماوەرۆ، کەلام، دەهندەی داوەر
دایم، چەنی من، وە ڕێزە رازان
چون یاری گیانی، ئاواتە وازان
وەحی، هەر نەوع نەوع، جەلای شای غەففار
بە فرقە فرقە، ماوەرۆ، بەو ڕاز
دایم، جە سامش، تەنگ مەبۆ نەفەس
گاه، سەداش بەرزەن، چون ناڵەی جەرەس
هەرچی جوبرەئیل، ماوەرۆ بە وار
مەشۆ، نە حیفزم، یەکیەک چون تۆمار
نمەشۆ، حەرفش، هەرگیز، جە ویرم
دایم، هەر وەحین، نەقشی زەمیرم!
نەقڵەن، جە حەزرەت، ئومەلموئمنین
عایشە، سەدیق قیبلەی دنیا و دین
سای حۆری تەڵعەت، ڕێزەی راز شەکەر
رازی بۆ لێش حەقق، جە باڵایی سەر
فەرما ، یەک ڕۆژ دیم، یەک سەرمای سەخت
بی بە وەڵەک رێز، وە سەد جوهد و جەخت
وەحیی، وە حەزرەت ریسالەت یاوا
چەمیا ، چوون چەمە، نەوتووڵی ساوا
جە رووی پیشانش، ئەو شەمسی پەڕ نوور
دەسدەس، مەڕێزنا ، عەرەق چون کافوور
هەم ئیبن عەبباس، رازیی بۆ حەقق لێش
کەردەن روایەت، جەو شای خەیر ئەندێش
چون یەک ڕۆ حەزرەت، شای ئەعلا سیفات
خەتمولمورسەلین، خواجەی کائینات
جە فەزای کەعبە، نیشتەبێ وە شاد
لوتفی خوداوەند، ماوەرۆش وە یاد

جە ناگاھ عوسمان، بن مەعزوون یاوا
خاک و پای حەزرەت، وە دیدە ساوا
حەزرەت، چەنی ئەو، تەوازوع کەردش
رەسمی بوزورگی وە جا ، ئاوەردش
رووی موبارەکش، وە ئاسمان کەرد
کەمکەم، تا نیگاش، وە زەمین ئاوەرد
نەزەر، تا وە لای، ڕاستی وێش ئاوەرد
بەڵام، جە عوسمان ئیحتراز مەکەرد
چون کەسێ، عیلم و دەرس وەر کەرۆ
مەعنا و مەتنی ئەو، نە دڵ باوەرۆ
نەدارا، پەی پەی، نامی حەقق مەبەرد
وە چەم، چند هەزار، ئیشارەت مەکەرد
سا بەعد ساتێ، شای مینای بێگەرد
دیسان، هەم نەزەر، وە ئاسمان کەرد
چەو دما ، وە لوتف، دیا وە لای ئەو
نەزەر کەرد بە رەمز، سەرتاپای ئەو
عوسمان، عەرز کەردش، واتش: یا مەحموود
من تۆم، وەیتەورە، نەدییەن وە وجوود
فەرماوا، عوسمان: حاڵی بیت جە کار
وات: ئانە چێش بیی، شای واڵا تەبار
فەرما: قاسید بێ، جە قاپی باڵا
حوکمش ئاوەردەن، جە هەقق تەعالا
عوسمان وات: چێشەن، بفەرما ، کامەن
حوکمش، چە تەورەن، **جە کام ئەقسامەن**
عوسمان وات: ئەو ڕۆ، من سوجدە بەردم
باوەڕ، بە حەزرەت، پێغەمەر کەردم
بە وەحدانییەت، پادشای جەببار
نەتۆی دەروونم، ئیمان گرت قەرار

ئەر سەد ، جە حەزرەت، وێم نەکەرد غافڵ
بەڵام، هەر دوودش مەدا، نەتۆی دڵ
دیسان، هەم بە قەول، عولەمای سیەر
جە نزوول وەحی، وە لای پێغەمەر
جەستەی موبارەک، ئەو شای شیرین خۆ
جەودما ، سەنگین، مەویا ، وێنەی کۆ
نەقڵەن، جە حەزرەت، ئەعلای موعتەبەر
هەم یەکرۆ، حەزرەت، پاکی پێغەمەر
سووار بی نە پشت ناقە، راھ نەوەرد
تەشریف، لای سەحرای تەهامە بەرد
جەودما ، وەحی نازڵ بی وە لاش
عەرەق کەرد، تەمام، جە سەرتاپاش
ناقە، جانبازە، لێش شێویا ، رەبت
مدرا چۆک، مەدا، خەمیا ، کەفت وە خەفت
جە زۆر ئەو وەحی، پادشای باڵا
وێنەی کەپووتەر، خاس خاس مەناڵا
(إن الله يأمر بالعدل والاحسان و ايتاء ذا القربي وينهي عن الفحشاء والمنكر لعلكم تذكرون)
کەس نەواچۆ، یە حیکایەتەن
جە موجتەهیدان، یە ریوایەتەن
وەختێ کە نازڵ مەبۆ جە دوور
روخساری حەزرەت، مەویا وە کافوور
مەواهیم، مەبۆ، جیسمی لەتیفش
سەدا ، هەر وەفەوق، فەرقی شەریفش
ئیمامی عوسمان حەقق رازیی بۆ لێش
کیتابەت مەکەرد، یەک ڕۆ نەجای وێش
جیسم هیدایەت، فەرقی خۆش مەزموون
هەر تاکە ئایە (لا يستوى القاعدون)

دایم حەزرەت، پەی **ڕۆح ڕەوانش**
ڕانش، مەنیا، وەزێری ڕانش
ئەوەڵ، سەر بێ نازڵ بی جەودەم
دەر لا زیننوورەین، قامەتش بی خەم
فەرما، من ئەمڕۆز، وە ئایەت قەسەم
مەحەل بێ، ڕانم، ببۆ، وە قەڵەم!

فصل دربیان مبعوث شدن حضرت رسالت پناه و آنچه واقع شده و چگونگی

چون تایفەی جن، ئەولادی جان بین
گشت ئەهلی عیزەت، جە ئاسمان بین
ئەوەڵ گرد، کێشان چەنی ئاهی سەرد
جە ڕەجمی شەیتان، خۆفشان، نەدڵ بەرد
تەمامی، یەک ڕۆ، زەرد و زایف بین
گرۆی کەم نەسرەت، ئەهلی تایف بین
هەریەک ناقەیێ، یام گۆسفەندێ
مەکەردشان، زەبح بێ چۆن چەندی
نە ڕاگەی بتان، سەرفشان، مەکەرد
دایم، مەنالان، چەنی داغ و دەرد
تا، ئەموالشان، گشت بەرشیی جە دەس
نەقدی جسشان، بی بە خار و خەس
واتەن، ستاران، هیچ نمەبان کەم
ئەموالی ئێمە، گشت شیی بە عەدەم
جەودما، گشت تەرک، عادەت کەردشان
بادەی، ڕەزالەت، میحنەت، وەردشان
ئیبلیس، خیتاب کەرد، وە زڕییەتی وێش
وات: ئەمری رووдان، نمەز، چێشەن چێش
نوقتەی سەر زەمین، پەشێو مەوینوون
ڕەهبانان، عاجز، بتخانان، مەحزوون

ئەحبابان کیاست، گشت وە هۆڵناک
وە هەزار مەعنا، هەریەک، مشتێ خاک
تا، یەک مشت خاک، سارای توهامە
وەشبۆتەر، خەیلێ، جە بۆی شەمامە
ئاوەردن، وەلاش، یەکایەک بۆ کەرد
مولاحەزەی مولک، گروگرو کەرد
بۆ کەردش واتش: یەومەلمەحشەرەن
ئەی بۆ، هەر بۆی پاک، پای پێغەمەرەن!
چێش کەروون، هانا، هەی داد، هەی بێ داد
کەردم، گشت عەبەس، ڕەنجم شیی وە باد
دەردم، بێ دەرمان، وەی، وە یانەم وەی
نەمامی، شادیم، جە نۆ، کریا، پەی
توخمی پاشیدەم، جە زەمین بڕیا
بەرگی زەحمەتم، جە لای حەقق دریا
مەعزول بیم، جە تەخت، فەرمان فەرمای دیم
جە تەوقی لەعنەت، بەدتەر، ئاما پێم
ئەهلی کفر و شرک، گشت مەبان پامالّ
بتان گشت باتڵ، بتخانان بەتاڵ
محەمەد خاتەم، پێغەمەرانەن
سالاری سەرخێڵ، گشت سەروەرانەن
مەبعووسی بەر هەقق جاش جە تهامە
شەفیعی موختار، یەومەلقیامە
تەبەعەی ئەرمەن، وە دەوانی دەو
مەبۆ، گشت بشۆ، وە ئیتاعەی ئەو
با، بەحسی شەیتان، بمانۆ جارێ
هەم، بەیان، مەبۆ، جە کەنارێ

فصل در بیان شاهی خسرو پروێز ئانچه رووداده درآن ساڵ

خەسرەوی لاڵپۆش، دارای لاڵکەمەر
بوزورگی لاڵبەخش، شای گەردوون ئەفسەر
یەک ڕۆ دیش، جە بان تەختی زەرنگار
سەر تاقی، جام ڕێز، گشت ئاما ، بەوار
بەو تەورە، زاناش دەس ویش بەشکەست
دەرسات، جەغەرەز، لێوی حەسرەت گەست
دەردم، ڕەماڵان، ساحرانی وێش
مونەجیمان گشت، تەڵەب کەرد وەپێش
ئەی ئاسیب چێشەن، وە جامەڕێز، یاوان
تاقی کیسرا، تەمام، جەرگم شکاوان
خەسرەو فراوان، خەوفش نەدڵ بەرد
ڕەنگش، بیی بەڕەنگ زەعفەرانی زەرد
ئاخێز کەرد، شیی جە خەڵوەتخانە
قاپی پەست، جە خەڵق، خۆیش و بێگانە
یا نەء و ، پەشیویی، شیی نەجامەی خواب
سەر نیا ، وەبان، سەرنیگای گوڵاب
جەو دەم خوداوەند، پادشای شاهان
هادی مەدەدبەخش، گرووی جەم جیهان
یەک مەلەک کیاست، وە دەوانی دەو
وە خەڵوەتخانەی، خابگای خەسرەو
فریشتە یاوا، وەپای بالینش
لادا، جە روخسار، پەردەی موشکینش
واتش: ئەی کیسرا بۆ موسڵمان بەر
بەخودای، واحید، شەهادەت باوەر
بەزەییت بەیۆ، تۆ، بەوێت دا
باخۆ، عەسابێ، ماوەروون پێت دا

خەسرەو سەرسام بیی، خەیلێ خەوفش کەرد
لەرزا، وێنەی دەنگ، شانای بادی سەرد،
مەڵەک تەشریف بەرد، مەلیک خجڵ مەند
خانەی خەم، مایەی، شادییو شەوقیش مەند
حیجاب و حەراس، حاجییانی وێش
وە تەعەب، هەردوو، تەڵەب کەرد وەپێش!
واتش: ئەی شەخسە، سەرسامی سەنگی
ئەژدهای نەبەرد، زینندەی جەنگی
پەی چێش قاپیتان، پەرێش، واز کەردەن
وێنە و شێر، بەمن حەمڵە، ئاوەردەن
واتشان: بەشەر مانان، نەویەردەن
خارج، جە قاپی، گوزەر نەکەردەن
حیجابی، حوڕاس، هەم، ئینکار کەردەن
سەد دەفعە و تاج، شاه سەوگەند وەردەن
سالّی ئایەندە، وەدوانی دەو
مەڵەک نازڵ بیی، دیسان، وە خەسرەو!
واتس: موسوڵمان، مەبیی نەی جێ دا
یاخۆ، عەسایێ، ماوەروون پێت دا
خەسرەو وات: جاری، موهلەت دەر، موهلەت
بادا، بوویاروون، لادێ، بەغەفڵەت
مەلیک خایب بی، مەلیکە ڕەنجەڕۆ
حیجاب و موڕاس، تەڵەب، کەرد، وە دۆ
خەیلی کدوورەت، حاسڵ کەرد لێشان
عەزابی سەختی ، نمانا ، پێشان!
دیسان، جەو سەعات، جە ساڵی سێیەم
هەر ئەو فریشتە ، شیرینی ئەعزەم
حازر بیی جەلای سەریوی، خەسرەو
ڕووی ڕۆشەن، بکەرد، وە تاریکە شەو

واتش: ئەی کیسرا، بۆ موسوڵمان بەر
بەوەحدانییەت، حەقق، ئیمان باوەر
خەسرەو بەدڵ وات، بەدڵ کافییەن
سزام، جەی فیشتەر، بێ ئەنسافییەن!
فریشتە، عەسا، شەکست، وەپێش دا
جەرگش، دا، وەدەم، مەودای نێش دا
ئەمجارە بۆ وە سەیر تەماشاکەرە
نەقڵش، جە خالید، ئیبنی زوهرە
هەروەختێ، خەسرەو خاستەر جەدارا
پا، منیا، بەدەر، پەی سەیری سارا
دوو شەخسی، پێشڕەو هەم سووار بییەن
دایم، جە حوزوور، ئاشکرا بییەن
مەواتەن، خەسرەو، مەعلووم پادشاهی
تۆ بەندەی خودای، ئەمما، نەک خوداهی
خەسرەو، هەم بەسەر، ئیشارەت مەکەرد
یەک ڕۆ، سوورابیی، شای کینەکێش
دیسان، ئەو دوو شەخس، بەقاعیدەی پێش
واتشان، تۆ، وێت، بەندە بووانە
وێت، بەخودای تامە، واحید، مەزانە
خەسرەو، چون جاران، ئیشارەت مەکەرد
چەو دەم، تەغییرێ، فەراهەم ئاوەرد
ناگاه، ئەو دوو شەخس سیبقەت کەردەن
شکایەت تەمام، بەحاجیب بەردەن
حاجیب شیی وەبان، سەریری خەسرەو
دیا، دیش، کە شاه، ها نەجامەی خەو
سەدای پای حاجیب، خاسی خزمەتکار
جە خاوی غەفڵەت، خەسرەو بیی بێدار
شاه واتش: حاجب، عەجەب نامەردی

پەی چێش، نەی خاوە، من بێدار کەردی
بەڵێ، جەی خاوە، عەجەب خاوێ دیم
هەر کاتێ، زانام، وەئاسمان، شیم!
تا، مەلایکان، گشت، هجووم کەردەن
من، وەئاسمان، هەفتەمین بەردەن
یاوام، بەجایێ، فەرخندەی وەحدەت
وە پایەی سەریر، **بارەگای عیزەت**
شەخسێ، جە **مەقام، روو ئاوەرد جەسەر**
جە حوزووری حەقق، دە هەندەی داوەر
حەقق فەرما، کلید، خەزانەی زەمین
بدەر، وەی شەخسە، دەبێ قاروقین
ناگاه، تۆ ئامای، من کەردی بێدار
نامی ئەو شەخس، هەر پێغەمبەرەن
حەبیبی مەحبووب، دانای، داوەردەن
پا، بەحسی کیسرا، جارێ بمانۆ
تا، ئەو ڕۆ، نامەی حەزرەت مەمانۆ

فصل دربیان کسانیکه بدولت السلام ایمان آورده شده و جگونگ احوالات

بەقولی ناقڵ دۆعای موستەجاب
راوی ریوایەت، رەوزەتولئەحباب
ئەوەلین، کەسێ، ئیمانش ئاوەرد
بەقەولی حەزرەت، بەدڵ باوەر کەرد
ئەبووبەکر بێ، سیدیقی ئەکبەر
تەسدیق کەرد، بەقەول، خودا و پێغەمبەر
جە قەولی حەزرەت، لانەدا، یەک موو
(رضی الله، تعالی عنه)
وەسفش، جە قورئان، جەقق کەرد ئاشکار
(ثانی اثنین، اذ هما فی الغار)

راش، کوا، پەی ئەهل فەزڵەت، مەئابان
وێش ببی، بەسەر مەشق ئەهلی سەحابان
هەر ئەورۆ، سدیق، سیدقش نمانا
یەکسەر، سیدقشان، جە سیدیق زانا
هەر ئەو سیدق بێ، سیدیقی ئەکبەر
تا بی پەڕوباڵ، باڵی پێغەمەر
یاران، جە مابەین، ئەو تێغی مەودا
ناگاه، یەکیەک شین، و شۆن ئەودا
فیدای سیدقت بام، شای سیدق و یەقین
سیدقت ببی بەتاج، پەرێ فەرقی دین
بازە هەم بەقەول، خەدیجەی کوبرا
والیدەی حەزرەت، فاتیمەی زەهرا
ئەوەڵ، جە ژەنان، ئەو ئیمان ئاوەرد
بەپێغەمبەری حەزرەت، باوەڕ کەرد
هەم جە مەوالی، زەید بنی حارێس
ئیمانیش، ئاوەرد، خاستەر جەوارێس
بەعدەز **ئان بیلان حەقق ڕازیی بۆ لێش**
ئیمانش ئاوەرد، بێ پەروا و ئەندێش!
جەو دما، **عەلی** ، شێری کردگار
سواری دڵدڵ، ساحیب دولفەقار
بەعدەز، ئان، **زوبەید**، **ئیمامی عوسمان**
یەک نەشۆنی یەک ئاوەردەن ئیمان
هەم، **عەبدوڕڕەحمان** شەجیعی بێ خەوف
مەردی مەیدان گیر، یانی ئیبنی عەوف
فەرموودەی، ئایەت، بەدڵ کەرد قبووڵ
ئیمانش ئاوەرد، بەخودا و ڕەسووڵ
جەودما **سەعید**، موتابەعەت کەرد
ئێمان، بەخودا و بەڕەسووڵ ئاوەرد

تەڵحە، ئیمانش، بەحەقق کەرد حاسڵ
دینی حەزرەتش، قبووڵ، کەرد بەدڵ
موجاهید وەیتەور روایەت کەردەن
پەی شاهی مەردان، دەلیل ئاوەردەن
فەزڵی خوداوەند، جە شانی عەلی
ئێد بێ، مەکرەمەت، خەفیفی و جەلی
ئەوساڵ، جە قورەیش، قەحتێ عەزیم بێ
نەباد، نەباران، نەشنۆی نەسیم بێ
چون، ئەبو تالیب ساحیب عەیاڵ بێ
پەڕ خەرج و کەم دەخڵ، وێرانە ماڵ بێ
عەبباس، جەو دەمدا، ساحیب دەوڵەت بێ
هەم سەدری مەجلیس، گشت مەشوورەت بێ
شای خەتمی پەنا، سالاری سەروەر
شەفیعی کوبرا، زەلزەلەی مەحشەر
وات: ئەبو تالیب شەکستە باڵەن
ساحیب کڵفەت و ئەهل و عەیاڵەن
بەحاڵی وێمان، بادا ستەم کەین
هەریەک فرزەندێ، ئەمساڵ، وە خەم کەین
وە حوزووری عەم تەشریف بەردشان
پەی ئەبوتالیب وات: بەخودا دادەن
یەکێ برادەر، یەک برادەر زادەن!